

Svenska intressen och föreslagna prioriteringar inför förhandlingarna om ett moderniserat frihandelsavtal mellan EU och Chile

Sammanfattning

Handelsförbindelserna mellan EU och Chile styrs idag av ett associeringsavtal som omfattar politik, utvecklingssamarbete och handel. Avtalet tillämpades provisoriskt från februari 2003 och trädde ikraft i mars 2005. Chile var det första landet i Sydamerika att sluta ett associeringsavtal med EU och avtalet ansågs då vara brett för ett avtal av detta slag. Sedan dess har dock mycket hänt, bland annat har Chiles ekonomi växt med snabbt takt och EU har fått flera nya medlemsstater och fördjupat den inre marknaden. Även på handelsområdet på global nivå har det skett en betydande utveckling sedan ikraftträdandet och båda parter har slutit avtal med andra länder som går längre än det mellan EU och Chile. Avtalet motsvarar därmed inte längre omfattningen på eller ambitionsnivån i EU:s nyare frihandelsavtal. År 2013 kom därför de två parterna överens om att överväga att utveckla relationen genom en modernisering av associeringsavtalet. Ett förslag till förhandlingsmandat skickades från Europeiska kommissionen till EU:s medlemsstater i början av juni 2017.

Chile har varit en av de snabbast växande ekonomierna i Sydamerika under de senaste decennierna, och trots sin storlek räknas Chile till ett av regionens mest framträdande länder på grund av sin ekonomiska och politiska stabilitet. Chile är en råvaruorienterad ekonomi där gruv-, trä- och skogsindustrin, jordbruk och fiske hör till landets viktigare näringar. Chiles gruvsektor står för 12-13 procent av landets BNP och omkring 50 procent av den totala exporten. Chile är världens största kopparproducent.

Det finns 25 svenska koncerner med totalt 50 dotterbolag i Chile och sammanlagt drygt 13 000 anställda. Sveriges varuexport till Chile uppgick år 2016 till drygt 2,5 miljarder svenska kronor och varuimporten från Chile till Sverige till 980 miljoner svenska kronor. Den dominerande

varugruppen i Sveriges export till Chile är *verkstadsprodukter* som står för 70 procent av den totala exporten. Sveriges varuimport från Chile består av en stor andel *råvaror och bränsle* (45 procent), främst *malm och kopparmalm*, liksom av *livsmedel, dryck och tobak mm* (45 procent), främst *vin och frukt och köksväxter*. De största sektorerna för Sveriges tjänsteexport till Chile 2015 var transporttjänster, telekommunikationstjänster, data- och informationstjänster samt övriga affärstjänster.

Kollegiet anser att tjänster ska prioriteras högt i förhandlingarna.

Prioriterat är åtaganden för marknadstillträde och nationell behandling för **miljötjänster, finansiella tjänster och byggtjänster**. Det är även önskvärt med sektorsspecifika regler för finansiella tjänster. Kollegiet förespråkar generellt ambitiösa åtaganden för **tillfällig personrörlighet**. Visumprocedurer bör inkluderas i kapitlet om tillfällig personrörlighet. **E-handel och dataflöden** bör enligt kollegiet vara prioriterade frågor.

Mot bakgrund av att industrivaror, undantaget viss fisk, redan är tullfria i handeln mellan EU och Chile, anser kollegiet att ett högt prioriterat område i förhandlingarna är ursprungsreglerna i avtalet.

Ursprungsprotokollet bör uppdateras så att det ligger i linje med de mest moderna frihandelsavtalen som EU har slutit. Kollegiet anser att det är viktigt att arbeta för ett lättolkat ursprungsprotokoll utan för många specifika undantag för att få fler att använda sig av avtalet.

Ett mer modernt och omfattande SPS-kapitel vore gynnsamt för företagen då en del numera vanliga bestämmelser saknas i det nuvarande avtalet. Kollegiet anser att **antibiotika- och djurvälfrädsfrågorna är viktiga i förhandlingarna**. Det är viktigt att de ingår i avtalet eftersom Chile kan ses som en föregångare i regionen och därmed eventuellt kan påverka flera länder i regionen. Kollegiet anser även att **offentlig upphandling bör vara ett högt prioriterat område** för svensk del i förhandlingarna. Sverige bör driva ett ömsesidigt **förbättrat marknadstillträde i offentlig upphandling på alla nivåer av statsförvaltningen** (central, regional och lokal nivå). Vidare bör statsägda företag och företag med speciella eller exklusiva rättigheter täckas i så stor utsträckning som möjligt.

Avtalet bör innehålla ett **modernt och ambitiöst hållbarhetskapitel** som utformas så att **resultatet av SIA:n inkluderas**. Att **inkludera jämställdhet tydligare och i större utsträckning** i EU:s frihandelsavtal är i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik.

Kollegiet anser att ambitionsnivån för liberaliseringen av jordbrukstillarna i moderniseringen bör vara hög med få undantag

från fullständig liberalisering. Krav bör framföras på tullfrihet i Chile för mejeriprodukter, ätbara blandningar av animaliska och vegetabiliska fetter samt diverse livsmedelsberedningar. Kollegiet ser gärna att **frihandelsavtalet förbättras genom att all fisk och fiskeriprodukter omfattas av tullfrihet.**

Kollegiet anser att **parternas möjligheter att införa handelspolitiska skyddsinstrument mot varandra ska slopas eller i vart fall begränsas kraftigt.** Frihandelsavtalet bör inkludera **regleringar om subventioner till fisket där skadliga fiskesubventioner som leder till överkapacitet och överfiske förbjuds.** När det gäller tekniska handelshinder anser kollegiet att det är viktigt att avtalet innehåller **tydliga bestämmelser om bedömning av överensstämmelse och ömsesidigt erkännande av certifikat och provningar.** Det är även önskvärt att frihandelsavtal blir så **tydliga som möjligt avseende vilken typ av lagstiftning som avses för regleringssamarbete.**

När det gäller handelsprocedurer är det nödvändigt att **uppdatera avtalet så att det tar avstamp i den nivå som krävs enligt WTO:s handelsproceduravtal TFA.** Därutöver bör frihandelsavtalet innehålla ett absolut **förbud mot anlitan av tullombud** samt bindande skrivningar om att **elektroniska kopior ska godtas.** Kollegiets bedömning är att fokus i förhandlingarna bör vara på de **immaterialrätter** som är viktiga för svenska och andra europeiska företag, såsom **patent, varumärken, upphovsrätt och företagshemligheter.** Vidare menar kollegiet att **transparens- och korruptionsåtgärder bör integreras i ett eget, horisontellt kapitel,** då det är principer som bör genomsyra all offentlig verksamhet. För att underlätta handeln mellan länderna, särskilt för små och medelstora företag, bör det uppdaterade frihandelsavtalet innehålla bestämmelser om att Chile ska åta sig att skapa en **webbaserad tjänst med information på engelska** om regler och föreskrifter som gäller för export till Chile.

Avtalet bör vidare innehålla ett **bindande tvistlösningsförfarande som bygger på erfarenheter från WTO och andra frihandelsavtal.** En medlingsmekanism bör även inkluderas i avtalet. Kollegiet gör bedömningen att det inte finns några stora svenska intressen att bevaka inom området energi och råmaterial. Att det föreslagna förhandlingsmandatet tar upp investeringar, konkurrensbegränsningar och krav på lokalt innehåll på energi- och råvaruområdena kan välkomnas av Sverige. Chile är ur ett FDI-perspektiv för närvarande inte i fokus för svenska investerare. Slutligen, när det gäller statsägda företag, anser kollegiet att om nya element inkluderas, främst om hur statsägda företag kan agera på externa marknader, behöver frågan analyseras.

Innehållsförteckning

1	Inledning och uppdrag	7
1.1	Uppdrag från Utrikesdepartementet	7
1.2	Metod	7
1.3	Disposition	7
2	Svenska intressen och prioriteringar	8
2.1	Högt prioriterade områden	9
2.2	Medelprioriterade områden	13
2.3	Mindre prioriterade områden	16
3	Chiles ekonomi	18
3.1	Chiles befintliga handelsavtal	18
3.2	Bakgrund om Chiles ekonomi	20
3.3	Chiles utrikeshandel	21
4	EU:s och Sveriges handel med Chile	24
4.1	Handeln mellan EU och Chile	24
4.2	Handeln mellan Sverige och Chile	26
5	Svenska företag i Chile	31
6	Sakområden i förhandlingarna om ett moderniserat FTA	33
6.1	Industrivaror inklusive fisk	33
6.2	Jordbrukstullar och andra jordbruksvaror	35
6.3	Ursprungsregler	43
6.4	Sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS)	46
6.5	Tekniska handelshinder (TBT)	52
6.6	Handelsprocedurer	56
6.7	Handelspolitiska skyddsinstrument	59
6.8	Fiskesubventioner	61
6.9	Energi och råmaterial	62
6.10	Tjänstehandel	63
6.11	Investeringar	70
6.12	Konkurrens och statsägda företag (SOE)	74
6.13	Offentlig upphandling	76
6.14	Immaterialrätt	81

6.15	Transparens och korruption	83
6.16	Små och medelstora företag (SME)	87
6.17	Handel och hållbar utveckling	89
6.18	Handel och jämställdhet.....	97
6.19	Tvistlösning.....	103
6.20	Övriga synpunkter	105

1 Inledning och uppdrag

1.1 Uppdrag från Utrikesdepartementet

Kommerskollegium fick den 5 juni 2017 i uppdrag av Utrikesdepartementet att göra en översiktlig basutredning och identifiera svenska intressen och prioriteringar inför förhandlingar om ett uppdaterat frihandelsavtal mellan EU och Chile. Enligt uppdraget skulle rapport och sammanfattning skrivas på svenska men gärna innehålla en sammanfattning på engelska av specifika svenska prioriteringar.

1.2 Metod

Kollegiet har gått igenom aktuella förhandlingsområden och identifierar och föreslår svenska prioriteringar inför de kommande förhandlingarna. Kollegiet har använt sig att befintlig kunskap och material som behandlar Chiles ekonomi och Sveriges och EU:s handelsrelation med Chile. Kollegiet har även inhämtat värdefull information från Sveriges ambassad i Chile och Business Swedens kontor i Chile.

I enlighet med uppdraget har kollegiet genomfört en näringslivsundersökning med syfte att ta reda på svenska företags intressen inför förhandlingarna samt om, och i så fall vilka, handelshinder de upplever i handeln med Chile. För att nå företagen har kollegiet samarbetat med Sveriges ambassad i Chile och Business Sweden i Chile. Kollegiet har även samlat in synpunkter och intressen från civila samhället och arbetsmarknadens parter genom ett offentligt samråd. Både näringslivsundersökningen och samrådet genomfördes genom att enkäter skickades ut direkt till företag och organisationer samt publicerades på kollegiets hemsida.

1.3 Disposition

Utredningen inleds i kapitel två med att ge en övergripande bild av hur kollegiet ser att de olika sakområden som kommer att ingå i frihandelsavtalet bör prioriteras i förhandlingarna. Kapitel tre ger en kortfattad bakgrund om Chiles ekonomi, utrikeshandel och handelsavtal. Kapitel fyra behandlar EU:s och Sveriges handelsmönster med Chile. Kapitel fem innehåller information om svenska företag som finns i Chile, samt en kortfattad beskrivning av de handelshinder företagen upplever.

De olika sakområden som kommer att behandlas under förhandlingarna mellan EU och Chile redogörs för i kapitel sex. Varje sakområde diskuteras i ett eget avsnitt, vilket innehåller en beskrivning av hur situationen ser ut på sakområdet i landet och en redogörelse för resultaten från näringslivsundersökningen och samrådet med det civila samhället

och arbetsmarknadens parter. Utifrån dessa aspekter dras slutsatser om svenska intressen och prioriteringar i de kommande förhandlingarna inom respektive sakområde. En sammanfattning på engelska av specifika svenska prioriteringar i förhandlingarna finns i bilaga ett.

2 Svenska intressen och prioriteringar

Kollegiet anser att tjänster, ursprungsregler, sanitära och phytosanitära åtgärder (främst djurvälstånd- och antibiotikafrågorna), offentlig upphandling, handel och hållbar utveckling samt handel och jämställdhet bör prioriteras högt i förhandlingarna.

Tjänster bör prioriteras högt i förhandlingarna, särskilt åtaganden för miljötjänster, finansiella tjänster och byggtjänster, tillfällig personrörlighet samt e-handel och dataflöden. Mot bakgrund av att industrivaror, undantaget viss fisk, redan är tullfria i handeln mellan EU och Chile, anser kollegiet att ursprungsprotokollet bör uppdateras så att det ligger i linje med de mest moderna frihandelsavtalen som EU har slutit. Det är viktigt att arbeta för ett lättolkat ursprungsprotokoll utan för många specifika undantag för att få fler att använda sig av avtalet.

Inom området sanitära och phytosanitära åtgärder är det främst djurvälstånd- och antibiotikafrågorna som enligt kollegiet är viktiga att driva i förhandlingarna. Kollegiet anser vidare att offentlig upphandling bör vara ett högt prioriterat område för svensk del i förhandlingarna. Sverige har exportpotential när det gäller många varor, tjänster och sektorer som efterfrågas av offentlig sektor. Kollegiet anser att det uppdaterade avtalet ska innehålla ett modernt och ambitiöst hållbarhetskapitel. Kollegiet har mottagit en mängd synpunkter som rör hållbarhetsfrågor från företag, arbetsmarknadens parter och det civila samhället, vilket visar på betydelsen av att integrera dessa frågor i frihandelsavtal. Att inkludera jämställdhet tydligare och i större utsträckning i EU:s frihandelsavtal är i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik.

Medelprioriterade områden i de kommande förhandlingarna är enligt kollegiets bedömning jordbruksvaror, handelspolitiska skyddsinstrument, fiskesubventioner, tekniska handelshinder (TBT), handelsprocedurer, immaterialrätt, transparens och korruption, samt små och medelstora företag. Enligt kollegiet kan industrivaror inklusive fisk, energi och råvaror, investeringar, konkurrens och statsägda företag samt tvistlösning vara mindre prioriterade områden i förhandlingarna.

Nedan prioriteras områdena enligt högt prioriterade, medelprioriterade, respektive mindre prioriterade områden. Inom respektive prioriteringsgrupp görs ingen rangordning.

2.1 Högt prioriterade områden

2.1.1 Tjänster

Tjänster ska prioriteras högt i förhandlingar givet den centrala roll tjänster har i ekonomin.

Högt prioriterat

En prioritering i förhandlingarna är åtaganden för marknadstillträde och nationell behandling för **miljötjänster, finansiella tjänster och byggtjänster**. Det är även önskvärt med **sektorsspecifika regler för finansiella tjänster**.

Kommerskollegium förespråkar generellt ambitiösa åtaganden för **tillfällig personrörlighet/leveranssätt 4**. Kollegiet förespråkar åtaganden för "tjänsteleverantör på kontraktsbasis" och egenföretagare. För kategorin "företagsinternflytt" finns krav på bostad eller bosättning. Det borde vara prioriterat att mildra detta krav i förhandlingarna eftersom krav på bostad kan vara problematiskt vid kortare vistelser. Det är prioriterat att fullfölja förhandlingsmandatet och se till att visumprocedurer inkluderas i kapitlet om tillfällig personrörlighet. Det är viktigt att kategorin "installation och underhåll" inkluderas i avtalet.

E-handel och dataflöden bör enligt kollegiet vara prioriterade frågor. EU:s standardtexter om e-handel stöds. En text om dataflöden är prioriterad och det är viktigt att en text ger mervärde..

Medelprioriterat

I och med att Chile är relativt öppet inom flera tjänstesektorer blir det istället viktigare med frågor om **inhemska regleringar och avtal om ömsesidigt erkännande av kvalifikationer**. Krav på licenser och kvalifikationer är exempelvis vanligt inom affärstjänster, som är en viktig sektor i svenskt tjänsteexport. Kommerskollegium anser att det är positivt om avtalet innehåller ambitiösa texter om inhemska regleringar.

Slutligen anser kollegiet att **mest-gynnande-nationsprincipen (MGN)** är viktig då den gör att frihandelsavtal bidrar till multilateralisering.

2.1.2 Ursprungsregler

Det är viktigt att ursprungsprotokollet uppdateras så att det ligger i linje med de mest moderna frihandelsavtalen som EU har slutit. Detta innebär främst: att förenkla administrationen kring ursprungsbevis; generösare gränser för tillåten mängd icke-ursprungsmaterial; möjlighet att välja mellan olika alternativa produktspecifika regler (på kapitelnivå); att tillåta tullrestitution; att tillåta splittring av försändelser i tredje land

(non-alteration); att tillåta kumulationsmöjligheter som går bortom bilateral kumulation.

Gällande de administrativa procedurerna att bevisa och verifiera ursprung bör det nuvarande systemet med ursprungscertifikat tas bort eller fasas ut över tid, till förmån för självcertifiering. I Ceta tillåts till en början ursprungsdeklaration baserat på EU:s system för godkända exportörer för att sedan gå över till REX – *Registered Exporter System*.

Kollegiet anser att det är viktigt att arbeta för ett lättolkat ursprungsprotokoll utan för många specifika undantag. För att få fler att använda sig av handelsavtalen skulle det troligen underlätta med enklare skrivningar och mindre omfattande ursprungsprotokoll.

De produktspecifika reglerna i det befintliga avtalet mellan EU och Chile har generellt något lägre gränser för tillåten mängd icke-ursprungsmaterial än EU:s mer moderna handelsavtal. De är inte anpassade efter dagens produktionsklimat och **gränsen för tillåten mängd icke-ursprungsmaterial kan behöva höjas.** En sektor som sticker ut är *maskiner och elektronisk utrustning*. Detta är den enskilt största sektorn sett till värdet på handeln och här är nyttjandegraden endast 67 procent för EU:s export.

2.1.3 Sanitära och fytosanitära åtgärder

Högt prioriterat

Antibiotika- och djurvälfrädsfrågorna är viktiga frågor för Sverige. Det är viktigt att de ingår i avtalet med Chile eftersom Chile kan ses som en föregångare i regionen och därmed eventuellt kan påverka flera länder i regionen. Dessutom har EU ett gott samarbete med Chile i dessa frågor som vi bör bygga vidare på.

Kollegiet bedömer att Sverige aktivt ska driva frågan om djurvälfräds i förhandlingarna. Det är en viktig fråga för Sverige som har en hög djurskyddsnivå och många svenskar är engagerade i djurskyddsfrågor. Ett erkännande av djur som kännande varelser bör kunna tillgodoses, såsom gjorts i EU:s förslag till djurskyddsbestämmelser inom ramen för andra frihandelsavtal. **En artikel om djurvälfräds bör inriktas på samarbete.** Det finns goda förutsättningar för detta eftersom det redan finns ett etablerat samarbete mellan EU och Chile. Detta bör tas vidare i en arbetsgrupp under avtalet och liksom tidigare bör det finnas en koppling till OIE:s djurvälfrädsstandarder. **Samarbetet bör utökas och omfatta samtliga OIE:s djurvälfrädsstandarder.** Eftersom många aktörer i civila

samhället är intresserade av djurvälstånd anser kollegiet att avtalet bör innehålla skrivningar om transparens kopplat till just djurvälstånd och samarbetet. Det skulle kunna handla om ett åtagande att publicera sammanfattningar av arbetsgruppens möten, offentliggöra handlingsplaner, etc. Kollegiet ser positivt på att i avtalet namnge institutioner ansvariga för djurskyddsfrågor då det skulle förenkla dialog.

Med hänsyn till det globala hot som antibiotikaanvändning innebär bedömer kollegiet att avtalet bör innehålla en artikel om samarbete i arbetet mot antibiotikaresistens. Målet bör vara minskad användning överlag. Liksom i fråga om djurvälstånd anser kollegiet att avtalet ska innehålla en transparenskomponent specifikt inriktad på antibiotikaresistens. Offentliggörande av information kring samarbete sätter dels press på parterna, dels kan det bidra till legitimitet.

Medelprioriterat

Ett mer modernt och omfattande SPS-kapitel vore gynnsamt för företagen. Vissa numera vanliga FTA-SPS-bestämmelser saknas i det nuvarande avtalet med Chile. Det är viktigt att bland annat godkännandeprocédurer inklusive transparens kring dessa ingår i det nya avtalet. Det är även viktigt att ett nytt SPS-kapitel inte har ett begränsat tillämpningsområde utan omfattar alla typer av SPS-åtgärder, bland annat regler/föreskrifter/åtgärder kring livsmedels- och fodertillsatser och GMOs, inte minst då det ett svenskt företag vill exportera collagen och gelatin till Chile.

2.1.4 Offentlig upphandling

Kollegiet anser att offentlig upphandling bör vara ett högt prioriterat område för svensk del i förhandlingarna. Sverige har exportpotential när det gäller många varor, tjänster och sektorer som efterfrågas av offentlig sektor. Ur ett svenskt företagsperspektiv är det därför viktigt med marknadstillträde vid offentlig upphandling i andra länder.

Sverige bör driva ett ömsesidigt förbättrat marknadstillträde i offentlig upphandling på alla nivåer av statsförvaltningen (central, regional och lokal nivå). Vidare bör statsägda företag och företag med speciella eller exklusiva rättigheter täckas i så stor utsträckning som möjligt. Varor, tjänster, byggsektorn och försörjningssektorn ("utilities", bland annat transport, energi, infrastruktur) bör täckas med få undantag, samt om möjligt även koncessioner.

Det är också viktigt med upphandlingsregler som garanterar icke-diskriminering, transparens och inhemska rättsmedel, om möjligt gärna i paritet med GPA. Sammantaget skulle detta leda till att få bort

diskriminerande inslag i offentlig upphandling och öka marknadstillträdet för svenska företag, inklusive i sektorer som är problematiska.

För svensk del kan potentiella exportvaror såsom transportmedel (inkl. fordon), maskiner och apparater (inklusive telekomprodukter) tänkas bli aktuella för offentlig sektor i Chile. När det gäller tjänster har Sverige offensiva intressen avseende exempelvis affärstjänster, finansiella tjänster, tele-, data- och informationstjänster, resor och transporttjänster.

2.1.5 Handel och hållbar utveckling

Att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 är en prioritet för Sverige då det är regeringens ambition att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan. **Det moderniserade avtalet mellan EU och Chile bör innehålla ett modernt och ambitiöst hållbarhetskapitel.**

Den specifika hållbarhetskonskvensanalysen (SIA) kommer att genomföras i samband med förhandlingarna. SIA:n identifierar områden där specifika åtaganden i hållbarhetskapitlet kan krävas för att hantera avtalets potentiella hållbarhetspåverkan samt möjliga framtida samarbetsområden. **Hållbarhetskapitel bör därför utformas så att resultatet av SIA:n inkluderas.**

2.1.6 Handel och jämställdhet

Att inkludera jämställdhet (*gender equality*) tydligare och i större utsträckning i EU:s frihandelsavtal är i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik. Att det moderniserade avtalet med Chile i enlighet med mandatet erkänner behovet av att förstärka kvinnors möjligheter att dra nytta av de ekonomiska möjligheter som uppstår genom ökade handelsrelationer mellan parterna, ligger väl i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik.

Kollegiet anser att det finns flera bestämmelser om handel och jämställdhet i frihandelsavtalet mellan Chile och Kanada som kan fungera som inspiration i förhandlingarna mellan EU och Chile. Exempel är generella bestämmelser som identifierar varför det finns ett behov av jämställdhetsanalys och ökad kvinnlig delaktighet i arbetslivet, bestämmelser som bekräftar parternas befintliga åtaganden på området på såväl nationell som internationell nivå, samt åtaganden om att samarbeta för att öka kapaciteten och förutsättningarna för kvinnor.

2.2 Medelprioriterade områden

2.2.1 Jordbruksvaror

Högt prioriterat

Ambitionsnivån för liberaliseringen av jordbrukstullarna i moderniseringen bör vara hög med få undantag från fullständig liberalisering. För känsliga produkter bör långa avvecklingsperioder användas istället för tullkvoter. **Krav bör framföras på tullfrihet i Chile för mejeriprodukter, ätbara blandningar av animaliska och vegetabiliska fetter samt diverse livsmedelsberedningar.**

Chiles och EU:s tullbud för jordbruksprodukter och livsmedel bör granskas från svensk sida och eventuellt önskemål om bättre bud framföras till kommissionen.

EU bör avveckla ingångspriserna för frukter och grönsaker som är riktade mot lågprisimport och krav bör ställas på att undantaget i avtalet för Chiles prisbandssystem tas bort.

En hög ambitionsnivå för avvecklingen av tullar bör kombineras med ambitiösa samarbeten om hållbara produktionsmetoder (djurvälstånd och antibiotika).

Mindre prioriterat

Exportskatter bör förbjudas i avtalet. Avtalet bör innehålla ett avsnitt om exportsubventioner och åtgärder med liknande effekt som kompletterar Nairobiöverenskommelsen om exportkonkurrens.

Under förhandlingarna bör eventuellt texter om jordbruksstöd i WTO:s gröna box och anti-dumping-/ anti-subventionsåtgärder bevakas.

2.2.2 Handelspolitiska skyddsinstrument

Kollegiet är av uppfattningen att parter till frihandelsavtal ska åta sig att inte använda handelspolitiska skyddsinstrument i den bilaterala handeln och att konkurrenslagstiftning, inklusive regler om statligt stöd/subventioner, bör gälla istället. **Kollegiet anser därför att parternas möjligheter att införa handelspolitiska skyddsinstrument mot varandra ska slopas eller i vart fall begränsas kraftigt.** I några av de regionala handelsavtal som Chile har ingått förhindras parterna att införa skyddsåtgärder (till exempel frihandelsavtalen mellan Chile och EFTA samt mellan Chile och Kanada). För det fall endast en begränsning av de handelspolitiska skyddsåtgärderna är möjlig att uppnå anser kollegiet att införandet av skyddsåtgärder är ett mer transparent och mindre handelssnedvridande verktyg då åtgärderna riktar sig mot all import (även mot tredje land), är begränsat i tid och ställer krav på omstrukturering av den aktuella industrin som ska skyddas.

2.2.3 Fiskesubventioner

Kollegiet anser att frihandelsavtalet bör inkludera regleringar om subventioner till fisket där **skadliga fiskesubventioner som leder till överkapacitet och överfiske förbjuds**.

2.2.4 Tekniska handelshinder

Utifrån de registrerade handelshinderfallen framstår det som att det finns administrativa procedurer och krav vid bedömning av överensstämmelse i Chile som är tidskrävande och som innebär att provningar måste göras om. **Det är viktigt att det kommande FTA har tydliga bestämmelser om bedömning av överensstämmelse och ömsesidigt erkännande av certifikat och provningar.**

Kollegiet anser att lösningar för ackreditering, provning och certifiering ska vara enhetliga, riskbaserade och inkludera tillverkardeklaration om överensstämmelse där det är lämpligt. Fokus bör ligga på transparens och samarbetsfunktioner, inklusive information till importörer och exportörer. För att få bästa möjliga effekt bör information till importörer och exportörer omfatta beredning av standarder, föreskrifter och procedurer för bedömning av överensstämmelse.

Möjliga svenska intressen kan bland annat finnas vad det gäller tråd, kablar med mera för eldistribution där svensk export har sjunkit stadigt de senaste fem åren och där det finns ett registrerat handelshinder i EU:s marknadstillträdesdatabas.

Det är önskvärt att frihandelsavtal blir så tydliga som möjligt avseende vilken typ av lagstiftning som avses för regleringssamarbete. Under senare tid har flera texter under FTA-förhandlingar innehållit otydliga formuleringar kring nationella åtaganden på TBT-området. Det bör undvikas att det framstår som att EU:s medlemsstaters nationella standarder, nationella standardiseringsorganisationer och att nationella regler påverkas direkt genom avtalet och kan diskuteras i fora där EU och EU:s avtalspart i FTA deltar.

2.2.5 Handelsprocedurer

Då det nuvarande frihandelsavtalet inte ställer lika långtgående krav på handelsprocedurförenkling som WTO:s handelsproceduravtal TFA är det nödvändigt att uppdatera avtalet så att det tar avstamp i den nivå som krävs enligt TFA. Därutöver bör avtalet, i linje med andra frihandelsavtal, gå längre och innehålla så omfattande och ambitiösa skrivningar som möjligt. **Kollegiet anser att Sverige generellt bör följa**

den svenska linjen om att utöka och förtydliga åtaganden på de områden där avtalstexten i TFA inte går tillräckligt långt.

Frihandelsavtalet bör innehålla ett absolut förbud mot anlitande av tullombud. Det finns i TFA ett förbud mot att införa *nya* krav på tullombud, men befintliga krav på tullombud behöver inte avskaffas. Chile har idag ett sådant krav om att importören/exportören använder ett tullombud vid större försändelser.

Frihandelsavtalet bör innehålla bindande skrivningar om att elektroniska kopior ska godtas. Även om tulldeklarationerna numera hanteras elektroniskt i Chile ska stödjande dokument dock ofta lämnas i original.

Med tanke på att Chile inte har åtagit sig att införa extra förenklingsåtgärder för auktoriserade operatörer redan i samband med ikraftträdandet av WTO TFA, kan även denna fråga finnas med i frihandelsavtalet.

2.2.6 Immateriella rättigheter

Kollegiets bedömning är att fokus bör vara på de immateriella rättigheter som är viktiga för svenska och andra europeiska företag, såsom **patent, varumärken, upphovsrätt och företagshemligheter**. Vad gäller geografiska ursprungsbeteckningar är de av mindre betydelse som offensivt intresse för Sverige och det är därför av vikt att **bevaka balansen så att inte för stort fokus läggs på GI:s** och att inte andra viktigare immaterialrätter kommer i skymundan.

Det är viktigt att fokusera på säkerställande av immaterialrätter, inklusive i den digitala miljön. Det kan även vara lämpligt att bestämmelser om skydd för testdata inkluderas.

2.2.7 Transparens och korruption

Transparens och korruptionsåtgärder bör integreras i ett eget, horisontellt kapitel, då det är principer som bör genomsyra all offentlig verksamhet, inte bara tull och gränsmyndigheter eller offentlig upphandling. Detta kan sedan kompletteras med områdesspecifika åtaganden i respektive kapitel.

Avtalet bör tydligt uttala att **ansvaret för att bekämpa korruption ligger hos både den offentliga och den privata sektorn.**

Tydliga åtgärder för att bekämpa korruption bör finnas nämnda i avtalet, liksom vad avtalsparterna ska göra för att motverka korruption bland

offentliganställda. **Skyldigheten att säkerställa efterlevnad av regelverk mot korruption bör också finnas i avtalet.**

Skrivelser om att **parterna ska främja civilsamhällets och icke-statliga organisationers aktiva deltagande i korruptionskampning bör finnas med i avtalet.** Lättillgänglig och begriplig information är en förutsättning för att allmänheten, företag och civilsamhällesorganisationer ska kunna engagera sig i kampen mot korruption på ett effektivt sätt.

2.2.8 Små och medelstora företag

Det uppdaterade frihandelsavtalet bör innehålla bestämmelser om att Chile ska åta sig att skapa en **webbaserad tjänst** (liknande EU:s Trade Helpdesk) **med information på engelska om de regler och föreskrifter som gäller för export till Chile.** Webblösningen bör innehålla produktspecifik info, och vara sökbar med HS-nummer, om bland annat vilka tullar som gäller och vilka intyg som kan behövas för att få sätta en vara på marknaden i Chile.

2.3 Mindre prioriterade områden

2.3.1 Industrivaror inklusive fisk

Mot bakgrund av att industrivaror, undantaget viss fisk, redan är tullfria i handeln mellan EU och Chile, **ser kollegiet gärna att frihandelsavtalet förbättras genom att all fisk och fiskeriprodukter omfattas av tullfrihet.** Kollegiet anser dock *inte* att det är en fråga som är prioriterad vilket beror på att den nuvarande svenska importen/exporten från/till Chile av fisk och fiskeriprodukter redan omfattas av tullfrihet.

2.3.2 Energi och råvaror

Kollegiet gör bedömningen att det inte finns några stora svenska intressen att bevaka inom detta område. Både det befintliga avtalet och mandatet är bra. Att det föreslagna förhandlingsmandatet tar upp **investeringar, konkurrensbegränsningar och krav på lokalt innehåll på energi- och råvaruområdena är någon som kan välkomnas av Sverige.**

2.3.3 Investeringar och investeringsskydd

Chile är ur ett FDI-perspektiv för närvarande inte i fokus för svenska investerare och kollegiet har inte identifierat några tydliga svenska intressen gällande tillträde för investeringar.

2.3.4 Konkurrens och statsägda företag

Kollegiet gör bedömningen att konkurrens inte bör vara en prioriterad fråga i förhandlingarna.

När det gäller statsägda företag (SOE) anser kollegiet att om förhandlingarna baseras på EU:s standardtexter är inte förhandlingarna prioriterade. Om däremot nya element inkluderas, främst hur statsägda företag kan agera på externa marknader, behöver frågan analyseras. Det är dock svårt att i dagsläget ge konkreta förslag kring hur eventuella textförslag ska bemötas.

2.3.5 Tvistlösning

Kollegiet anser att avtalet bör innehålla **ett bindande tvistlösningsförfarande som bygger på erfarenheter från WTO och andra frihandelsavtal. Kollegiet bedömer även att en medlingsmekanism bör inkluderas i avtalet.**

Vidare anser kollegiet att det är av vikt att reglera förhållandet mellan tvistlösningsförfarandet i det moderniserade avtalet och tvistlösningsförfarandet i WTO såsom har gjorts i andra frihandelsavtal där EU är part, och som även har gjorts i det nuvarande avtalet.

Kollegiet bedömer även att det bör införas tolkningsregler i det moderniserade avtalet för att skapa en mer enhetlig tolkning av handelsregler, såsom även finns i flera av EU:s andra frihandelsavtal.

3 Chiles ekonomi

3.1 Chiles befintliga handelsavtal

3.1.1 Det befintliga handelsavtalet mellan EU och Chile och vägen till modernisering

Handelsförbindelserna mellan EU och Chile styrs idag av ett associeringsavtal som omfattar politik, utvecklingssamarbete och handel, där handelsfrågorna spelar en överordnad roll. Avtalet tillämpades provisoriskt från 1 februari 2003 och trädde ikraft den 1 mars 2005. Chile var det första landet i Sydamerika att sluta ett associeringsavtal med EU. I avtalet förbinder sig parterna också att främja samarbetet gällande bland annat ekonomiska och finansiella frågor samt såväl kulturellt, socialt, vetenskapligt och tekniskt samarbete som samarbete på utbildningsområdet.¹

Handelsavsnittet är indelat i elva kapitel med följande titlar: generella bestämmelser, fri rörlighet av varor, tjänstehandel och etablering, offentlig upphandling, handelsbetalningar och kapitalrörelser, immaterialrätt, konkurrens, tvistlösning, transparens, särskilda uppgifter i handelsfrågor för organ upprättade enligt avtalet samt undantag på handelsområdet.²

Avtalet var brett för ett avtal av detta slag när det trädde ikraft 2003. Sedan handelsavtalet mellan EU och Chile trädde ikraft har emellertid mycket hänt, bland annat har Chiles ekonomi växt med snabbt takt och EU har fått flera nya medlemsstater och successivt fördjupat den inre marknaden. Även på handelsområdet på global nivå har det skett en betydande utveckling sedan avtalet ingicks och båda parter har slutit avtal med andra partner som går betydligt längre än det nuvarande avtalet mellan EU och Chile. Avtalet motsvarar heller inte omfattningen på eller ambitionsnivån i både EU:s och Chiles nyare frihandelsavtal eller pågående förhandlingar. Det resulterar i att preferensförhållandet mellan Chile och EU nu riskerar att halka efter i jämförelse med andra handelspartner.

Under EU-CELAC-mötet i Santiago år 2013 kom därför de två parterna överens om att överväga att ytterligare utveckla den bilaterala relationen genom en omfattande modernisering av associeringsavtalet. Senare

¹ Kommerskollegium. (2002). *Analys av associeringsavtalet EU-Chile*.

² På engelska är titlarna "General provisions, Free movement of goods, Trade in services and establishment, Government procurement, Current payments and capital movements, Intellectual property rights, Competition, Dispute settlement, Transparency, Specific tasks in trade matters of the bodies established under this agreement samt Exceptions in the area of trade".

skapades en arbetsgrupp inom handel med syfte att undersöka och identifiera omfattningen och ambitionen i det moderniserade avtalet. Scoping exercise avslutades officiellt under det 14:e mötet i associeringskommittén för EU och Chile den 31 januari 2017. Ett förslag till förhandlingsmandat skickades från Europeiska kommissionen till medlemsstaterna i början av juni 2017 och diskuterades i EU:s handelspolitiska kommitté under sommaren och hösten 2017.

Ett moderniserat avtal ska bland annat syfta till största möjliga liberalisering av varuhandel, tjänster, investeringar och tillgång till offentlig upphandling. Det ska också behandla områden som tidigare inte ingått, såsom handel och hållbar utveckling, handel och jämställdhet samt handel och små- och medelstora företag.

3.1.2 Chiles handelsavtal med omvärlden

Chile har ett stort antal handelsavtal med länder världen över. Utöver avtalet med EU har Chile handelsavtal med Brunei Darussalam, Singapore och Nya Zeeland (genom avtalet Pacific Four, P4), med EFTA, Centralamerika (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras och Nicaragua) och Mercosur. Chile har dessutom handelsavtal med Thailand, Hong Kong, Vietnam, Malaysia, Turkiet, Australien, Japan, Colombia, Peru, Panama, Kina, Korea, Ecuador, Indien, Bolivia, Venezuela, Argentina och Uruguay (ännu inte ikraft).³ Chile förhandlar för närvarande med Indonesien.

I december 1994 bjöds Chile in för att inleda förhandlingar om att ansluta till NAFTA. Processen misslyckades dock, på grund av att den sittande amerikanska administrationen inte lyckades erhålla det särskilda mandatet (fast track) för att förhandla å USA:s kongress vägnar. Detta ledde Chile till att anta en ny strategi: att förhandla separata frihandelsavtal med var och en av NAFTA-länderna. I december 1996 ingick Chile ett frihandelsavtal med Kanada (vilket nyligen har moderniserats), år 1998 med Mexiko och år 2003, efter långdragna förhandlingar, signerade Chile ett avtal med USA.⁴

Tillsammans med Colombia, Mexiko och Peru bildade Chile år 2011 den frihandelsinriktade Stillahavsalliansen – Pacific Alliance. Syftet med Stillahavsalliansen är att fördjupa det ekonomiska samarbetet och skapa fri rörlighet av varor, tjänster, kapital och människor mellan länderna.

³ SICE – Foreign Trade Information system. Tillgänglig: http://www.sice.oas.org/ctyindex/CHL/CHLAgreements_e.asp

⁴ Directorate-General for External Policies (2016). *Analysis of the prospects for updating the trade pillar of the European Union-Chile Association Agreement.*

Omvärldens intresse för alliansen är stort och 49 länder har status som observatörer, däribland Sverige.

3.1.3 Chile i WTO

Chile har varit medlem i WTO sedan det bildades i januari 1995 och blev medlem i GATT i mars 1949. Landet har bundit 100 procent av sina tullar och den genomsnittliga bundna tullen ligger på 25,1 procent (26,1 procent för jordbruksvaror och 25 procent för industrivaror). År 2014 låg den genomsnittliga tillämpade tullen på 6 procent, både för jordbruksvaror och industrivaror.⁵

Chile är en av 23 WTO-medlemmar som sedan 2013 förhandlar om det plurilaterala tjänstehandelsavtalet *Trade in Services Agreement, TiSA*.

Chile är inte part till det plurilaterala avtalet om offentlig upphandling (*Government Procurement Agreement, GPA*), men har sedan år 1997 status som observatör till avtalet. Chile deltar heller inte i WTO:s plurilaterala avtal om informationsteknik (*Information Technology Agreement, ITA*) eller i förhandlingarna om det plurilaterala avtalet om liberalisering av miljövaror (*Environmental Goods Agreement, EGA*). Däremot ratificerade Chile den 21 november 2016 WTO-avtalet om förenklade handelsprocedurer (*Trade Facilitation Agreement, FTA*).

3.2 Bakgrund om Chiles ekonomi

Chile har varit en av de snabbast växande ekonomierna i Sydamerika under de senaste decennierna, och en lång period av stark ekonomisk tillväxt har förbättrat chilensarnas välfärd och minskat fattigdomen dramatiskt. Trots sin storlek räknas Chile till regionens mest framträdande internationella aktörer på grund av sin ekonomiska och politiska stabilitet. År 2010 markerade ett framsteg för Chile som blev det första sydamerikanska land som kvalificerade sig för fullvärdigt medlemskap i OECD.⁶ Chiles invånare uppgick år 2017 till 17,8 miljoner, varav cirka sju miljoner bor i Santiago de Chile med omnejd.⁷

Trots att den sunda makroekonomiska ramen och den flexibla växelkursen har gjort tillväxten relativt motståndskraftig gick den chilenska ekonomin in i en nedgångsfas år 2013. Nedgången i den ekonomiska aktiviteten förklaras av stora svängningar i råvarupriserna och därmed en kraftig minskning av den totala efterfrågan, såväl den inhemska som den utländska. Koppar utgör cirka 50 procent av Chiles

⁵ WTO Tariff Profiles: Chile. Tillgänglig: http://stat.wto.org/TariffProfiles/CL_e.htm

⁶ Sveriges Ambassad i Chile: <http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassader/Santiago-de-Chile/Landfakta/Om-Chile/>

⁷ OECD. Country profile of Chile: <https://data.oecd.org/chile.htm>. Hämtad 11 juli 2017.

export, och när priset på koppar sjönk i snabb takt minskade också investeringarna. BNP-tillväxten sjönk från 6,1 procent år 2011 till 1,6 procent år 2016 på grund av minskade kopparpriser, vilket påverkade privatinvesteringar och export negativt.⁸

Chile är en råvaruorienterad ekonomi där gruvindustrin, trä- och skogsindustrin, jordbruk och fiske hör till landets viktigare näringar. Chiles gruvsektor står för 12-13 procent av landets BNP och omkring 50 procent av den totala exporten. Chile är världens största kopparproducent och av Chiles totala gruvsektor utgör kopparproduktionen hela 91 procent. Det största kopparföretaget är statliga CODELCO, som har en marknadsandel på cirka 30 procent.⁹ Tillsammans med Australien ligger Chile i topp bland litiumproducerande¹⁰ länder i världen.¹¹

Chiles ekonomi har sedan kolonialtiden varit starkt beroende av råvaruexport från jordbruket och gruvnäringen. Förutom gruvsektorn är skogsindustrin, framför allt tillverkning av papper, cellulosa och trä, betydande för Chile. Även energisektorn är stor i Chile, inom vilken solenergi är under tillväxt. Under de senaste decennierna har även varor som bland annat frukt, vin, trä och fisk blivit allt viktigare för Chiles ekonomi.

Arbetslösheten har trots nedgången i ekonomin har varit relativt stabil, och låg år 2016 på 6,5 procent.¹² På längre sikt står Chile dock inför flera strategiska utmaningar. Chile är som redan nämnts ett råvarubaserat land och ekonomin är fortfarande mycket beroende av kopparexporten. Chiles ekonomi är präglad av låg diversitet och landets utgifter till forskning och utveckling (FoU) uppgick endast till 0,42 procent av BNP år 2010, vilket tillsammans med Mexiko och Grekland är bland det lägsta av OECD-länderna. Dessutom präglas landet av stora inkomstskillnader.¹³

3.3 Chiles utrikeshandel

Sveriges ambassad i Chile bedömer att Chile är en öppen och frihandelsvänlig ekonomi. Även om landets utrikeshandel endast representerar 0,2 procent av den totala världshandeln är den viktig för ett

⁸ OECD. Economic Survey of Chile 2015: <http://www.oecd.org/eco/surveys/economic-survey-chile.htm>

⁹ Uppgifter från ambassaden i Santiago de Chile 3 juli 2017.

¹⁰ Litium används i de litiumjonbatterier som driver elbilar men metallen finns även i mobiler, datorer och andra apparater.

¹¹ <http://www.worldatlas.com/articles/the-top-lithium-producing-countries-in-the-world.html>

¹² OECD. Country profile of Chile: <https://data.oecd.org/chile.htm>. Hämtad 11 juli 2017.

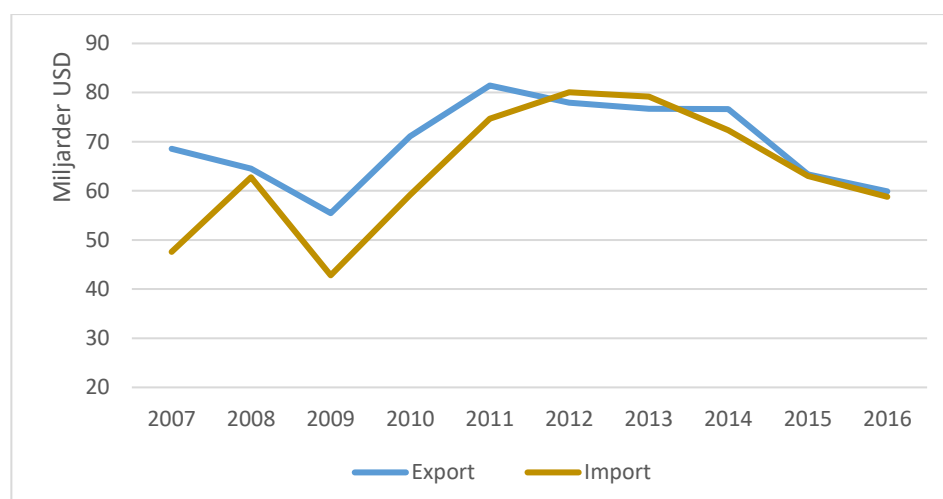
¹³ EKN (2016). Chile landriskanalys april 2016. Hämtad 3 juli 2017.

relativt sett litet land med knappt 18 miljoner invånare.¹⁴ Handeln (export och import, både med varor och tjänster) utgör cirka 60 procent av landets BNP.¹⁵

Chile ligger på plats 27 bland världens största varuexportländer. Även när det gäller varuimport hamnar Chile på plats 27 av världens länder. När det kommer till tjänstehandel ligger Chile på plats 38 bland världens tjänsteexportländer och något högre när det gäller tjänsteimport, där Chile hamnar på plats 32.¹⁶

Chiles export uppgick år 2016 till 60 miljarder USD och landets import till 59 miljarder USD samma år. Mellan åren 2007 och 2015 har Chiles varuimport ökat med 24 procent medan varuexporten har minskat med 13 procent. De senaste åren har dock både varuexporten och varuimporten minskat i värde.¹⁷

Figur 1. Chiles varuexport och varuimport 2007-2016.

Källa: UN Comtrade Database.

Chiles viktigaste exportland är Kina, dit hela 28 procent av varuexporten går. USA hamnar på andra plats, med 14 procent av Chiles varuexport, följt av EU (13 procent), Japan (9 procent) och Sydkorea (7 procent).

Figur 2. Chiles största varuexportpartner år 2016.

¹⁴ Sveriges Ambassad i Chile. Tillgänglig: <http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassader/Santiago-de-Chile/Landfakta/Om-Chile/>

¹⁵ Världsbanken. World Integrated Trade Solution. *Chile Trade Summary 2015 Data*.

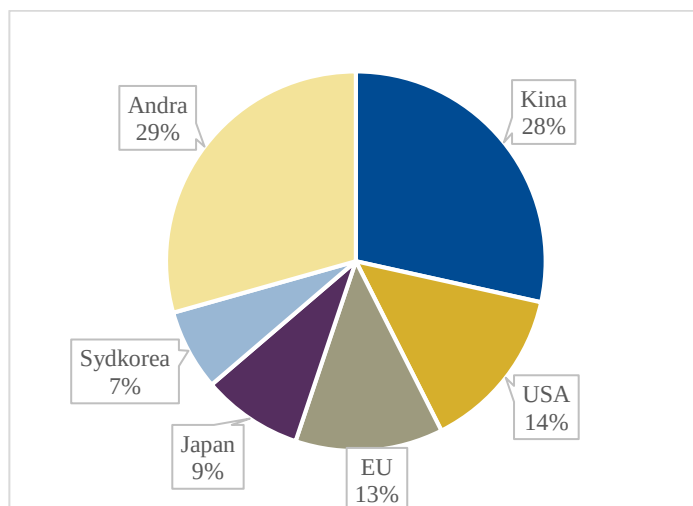
Tillgänglig:

<http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHL/Year/2015/Summary>

¹⁶ WTO Trade Profiles. *Chile*. Siffrorna gäller år 2016. Tillgänglig:

<http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Country=CL&Language=S>

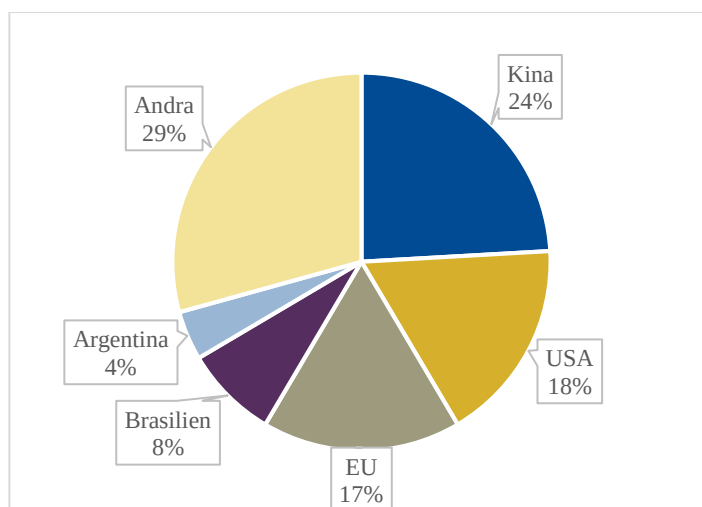
¹⁷ UN Comtrade Database. Tillgänglig: <https://comtrade.un.org/data/>

Källa: WTO Trade Profiles. Chile. Siffrorna gäller år 2016.

Kina är även det land som Chile importerar mest varor från, 24 procent. Kina följs av USA med 18 procent och EU med 17 procent av Chiles totala varuimport. Chile importerar också en väsentlig del från Brasilien och Argentina, 8 respektive 4 procent av landets totala varuimport.¹⁸

Figur 3. Chiles största varuimportland (ursprungsland) år 2016.

Källa: WTO Trade Profiles. Chile. Siffrorna gäller år 2016.

Koppar och kopparartiklar är Chiles största exportvara, vilka utgör 25 procent av den totala exporten. Kina är den viktigaste destinationen för Chiles kopparexport. På andra plats hamnar malm, slagg och aska med 24 procent av exporten, följt av frukt och nötter (10 procent), fisk och kräftdjur (7 procent) och trämassa (4 procent). Chile importerar främst mineraliska bränslen och oljor vilka utgör 13 procent av landets totala import. Import av elektriska maskiner och utrustning uppgår till 13

¹⁸ WTO Trade Profiles. Chile. Siffrorna gäller år 2016 och avser ursprungsland.

procent av den totala importen, följt av maskiner och mekaniska apparater (12 procent), fordon och fordonskomponenter (12 procent) och plast och plastartiklar (4 procent).¹⁹

Chiles tjänstehandel (export och import) motsvarar 10 procent av landets BNP.²⁰ Chile exporterar främst tjänster ur kategorin kallad ”andra kommersiella tjänster” vilka utgör 40 procent av den totala tjänsteexporten. I denna kategori av tjänster ingår bland annat affärstjänster, informations- och kommunikationstjänster samt försäkrings- och pensionstjänster.” Därutöver exporterar Chile transporttjänster (32 procent), följt av resetjänster (28 procent). Chile importerar även mest tjänster ur kategorin ”andra kommersiella tjänster”. Drygt hälften, 50 procent, av den totala tjänsteexporten utgörs av denna typ av tjänster. Chile importerar även transporttjänster (33 procent av den totala importen) och resetjänster (17 procent av den totala importen).²¹

4 EU:s och Sveriges handel med Chile

4.1 Handeln mellan EU och Chile

4.1.1 Varuhandeln mellan EU och Chile

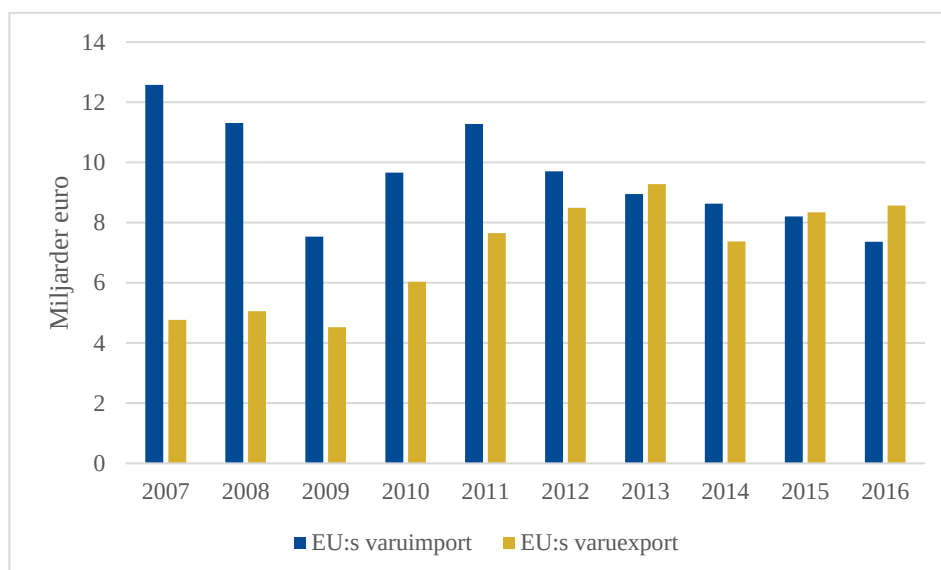
År 2016 låg EU:s varuexport till Chile på 8,5 miljarder euro, och EU:s import från Chile på 7,4 miljarder euro. Varuhandeln (export och import) mellan EU och Chile uppgick år 2016 således till 15,9 miljarder euro. Det gjorde Chile till EU:s 36:e största handelspartner sett till EU:s totala varuhandel. EU är Chiles näst största handelspartner, och handeln mellan EU och Chile uppgick till 14,9 procent av Chiles totala handel år 2016. För EU:s del uppgick den totala varuhandeln med Chile till 0,5 procent av EU:s totala handel. Mellan åren 2007 och 2016 har den bilaterala totala varuhandeln legat på ungefär samma nivå, med ett genomsnitt på 17 miljarder euro. EU registrerar ett mindre handelsöverskott på 1,2 miljarder euro år 2016.²²

¹⁹ International Trade Center. Trade Map. *Chile*. Siffrorna gäller år 2016. Tillgänglig: http://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1|152|||TOTAL||2|1|1|1|2|1|1|1 Här används HS-klassificering (Harmonized Commodity Description and Coding System).

²⁰ Världsbanken. World Integrated Trade Solution. *Chile Trade Summary 2015 Data*.

²¹ WTO Trade Profiles. Chile. Siffrorna gäller år 2016.

²² DG Trade: *Trade in Goods with Chile*, 2016. Tillgänglig: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/chile/>

Källa: DG Trade. Trade in Goods with Chile.

År 2016 utgjordes EU:s export till Chile i huvudsak av produktkategorierna maskiner och apparater samt transportmedel (54 procent); produkter av kemiska och närstående industrier (15 procent); bearbetade varor, i huvudsak efter material (12 procent); diverse färdiga varor (9 procent); och livsmedel och levande djur (5 procent). Samma år, 2016, dominerades EU:s import från Chile av produktkategorierna livsmedel och levande djur (28 procent)²³; råvaror, icke ätbara, utom bränslen (27 procent); bearbetade varor, i huvudsak efter material (24 procent); drycker och tobak (9 procent); och produkter av kemiska och närstående industrier (8 procent).²⁴

4.1.2 Tjänstehandeln mellan EU och Chile

Mot bakgrund av de stora brister som finns i statistiken på tjänsteområdet bör siffrorna nedan tolkas med stor försiktighet.

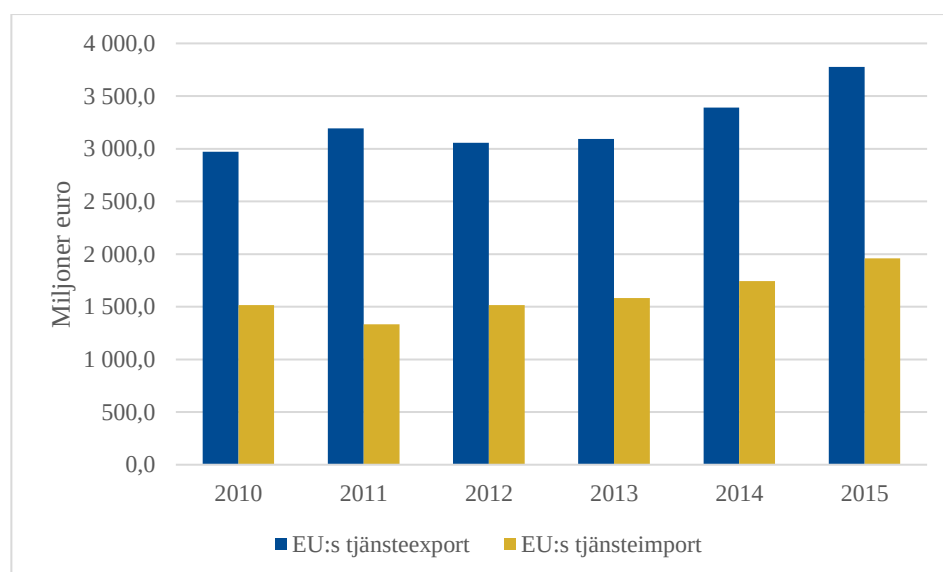
Den bilaterala handeln med tjänster mellan EU och Chile har utvecklats positivt under de senaste åren. EU:s tjänsteexport till Chile uppgick år 2015 till knappt 3,8 miljarder euro. Tjänsteimporten från Chile till EU uppgick samma år till 2 miljarder euro. Mellan 2010 och 2015 ökade den

²³ Det bör beaktas att dessa produktkategorier är breda och inrymmer många olika produktgrupper. Till exempel importerar EU 28 procent ur produktgruppen livsmedel och levande djur från Chile. Hela 69 procent av det som importeras ur denna grupp är dock frukt och köksväxter, följt av 23 procent fisk, kräftdjur och blötdjur, medan levande djur utgör en mycket liten andel på 0,04 procent.

²⁴ DG Trade: *Trade in Goods with Chile*, 2016. Varorna är klassificerade enligt SITC (Standard International Trade Classification).

totala tjänstehandeln (export och import) mellan EU och Chile med cirka 28 procent, från 4,5 miljarder euro till 5,7 miljarder euro.²⁵

Figur 4. Tjänstehandeln mellan EU och Chile.

Källa: Eurostat. International trade in services (since 2010).

EU exporterar främst transporttjänster (34 procent av tjänsteexporten 2015) till Chile, följt av kategorin andra affärstjänster (21 procent), telekom- data och informationstjänster (11 procent) och resetjänster (10 procent). Transporttjänster utgör den största kategorin av EU:s tjänsteimport från Chile (40 procent av tjänsteimporten 2015), följt av resetjänster (22 procent) och andra affärstjänster (19)%.²⁶

4.1.3 Direktinvesteringar mellan EU och Chile

Investerare från EU-länderna är Chiles största grupp utländska investerare. Investerare från EU står för 26 procent av de utländska direktinvesteringarna och 27,8 procent av FDI-flödena i landet. EU:s direktinvesteringstillgångar i Chile uppgick till 42,4 miljarder euro år 2015, medan de chilenska direktinvesteringstillgångarna i EU endast uppgick till 0,3 miljarder euro samma år.²⁷

4.2 Handeln mellan Sverige och Chile

4.2.1 Sveriges varuhandel med Chile

Sveriges varuexport till Chile uppgick år 2016 till drygt 2,5 miljarder svenska kronor. Varuimporten från Chile samma år uppgick till 980

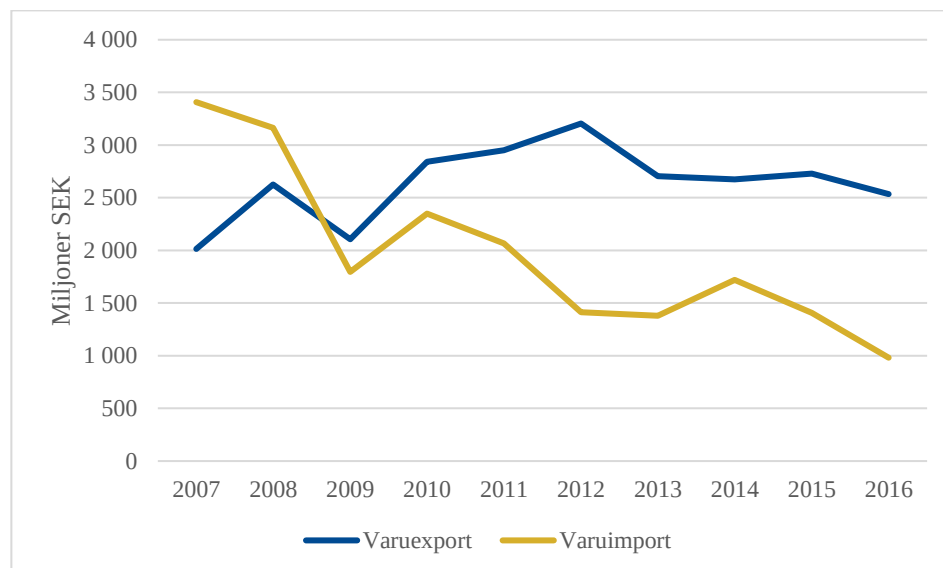
²⁵ DG Trade: *Chile*, 2016.

²⁶ Eurostat. International trade in services (since 2010).

²⁷ DG Trade: *Chile*, 2016.

miljoner svenska kronor.²⁸ Varuexporten har under de senaste tio åren legat på ungefär samma nivå, medan varuimportvärdet har minskat kraftigt, drygt 70 procent mellan åren 2007 och 2016²⁹.

Figur 5. Sveriges varuhandel med Chile.

Källa: SCB. Varuimport och varuexport, Chile.

Den dominerande varugruppen i Sveriges export till Chile är verkstadsprodukter som står för 70 procent av den totala exporten. Ur denna grupp utgör maskiner och apparater 51 procent av den totala exporten. Papper och papp utgör 9 procent, järn och stål 7 procent och produkter av kemiska och närstående industrier 6 procent av total export. Kategorin livsmedel, dryck och tobak m.m. utgör en mindre del av varuexporten (2 procent).³⁰

Sveriges varuimport från Chile består av en stor andel råvaror och bränsle (45 procent), däribland främst malm och kopparmalm, liksom av livsmedel, dryck och tobak mm (också 45 procent). Vad gäller den senare kategorin består den i huvudsak av vin (28 procent av total import) och frukt och köksväxter (13 procent av total import). Kategorin hel- och halvfabrikat, där verkstadsprodukter och produkter av kemiska och

²⁸ Här avses varuimport som ursprungsland.

²⁹ SCB. Varuimport och varuexport, Chile. Tillgänglig:

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_HA_HA0201_HA0201_A/OImpExpLandTotAr/table/tableViewLayout1/?rxid=afde7345-decf-4b82-b14f-324639ed3202

³⁰ Kommerskollegium. *Handelsstatistiska faktablad* (baserat på SCB:s statistik). Varorna är klassificerade enligt SITC (Standard International Trade Classification).

närstående industrier ingår, står för en mindre andel av den totala importen (10 procent).³¹

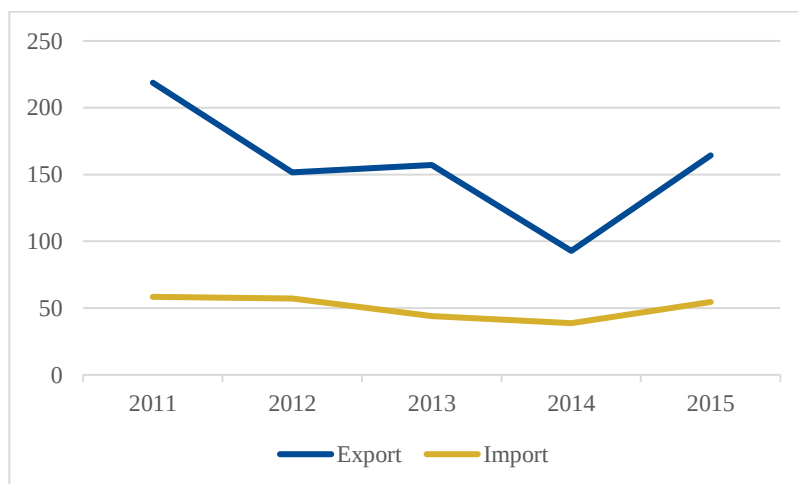
Som visat ovan minskade Sveriges varuimportvärde från Chile med drygt 70 procent mellan åren 2007 och 2016. Det är framförallt importvärdet av malm och koppar som har minskat de senaste åren. Sveriges importvärde av produkter ur kategorin ”malm och skrot av metaller” minskade med 67 procent mellan åren 2011 och 2016. Importen ur kategorin ”livsmedel, drycker, tobak m.m. har däremot legat på ungefär samma nivå under åren 2011 till 2016.³²

4.2.2 Sveriges tjänstehandel med Chile

SCB publicerar inte någon statistik för den gränsöverskridande tjänstehandeln mellan Sverige och Chile, varken total eller per tjänsteslag. Detta beror på att statistiken inte bedöms tillförlitlig. SCB har emellertid skickat en del statistik för tjänstehandeln externt, bland annat till Eurostat, för Sveriges handel med Chile fördelat både på landnivå och typ av tjänster. Mot bakgrund av den osäkerhet som SCB tillskriver siffrorna bör de tolkas med stor försiktighet.

Statistiken presenteras dock här då de kan ge en indikation på Sveriges tjänstehandel med Chile.

Figur 6. Sveriges tjänstehandel med Chile (miljoner euro).

Källa: Eurostat. International trade in services.

De största sektorerna för Sveriges tjänsteexport till Chile 2015 var transporttjänster (50 procent av tjänsteexporten till Chile), telekommunikation, data och informationstjänster (26 procent) och

³¹ Kommerskollegium. *Handelsstatistiska faktablad* (baserat på SCB:s statistik). Varorna är klassificerade enligt SITC (Standard International Trade Classification).

³² Kommerskollegium. *Handelsstatistiska faktablad* (baserat på SCB:s statistik).

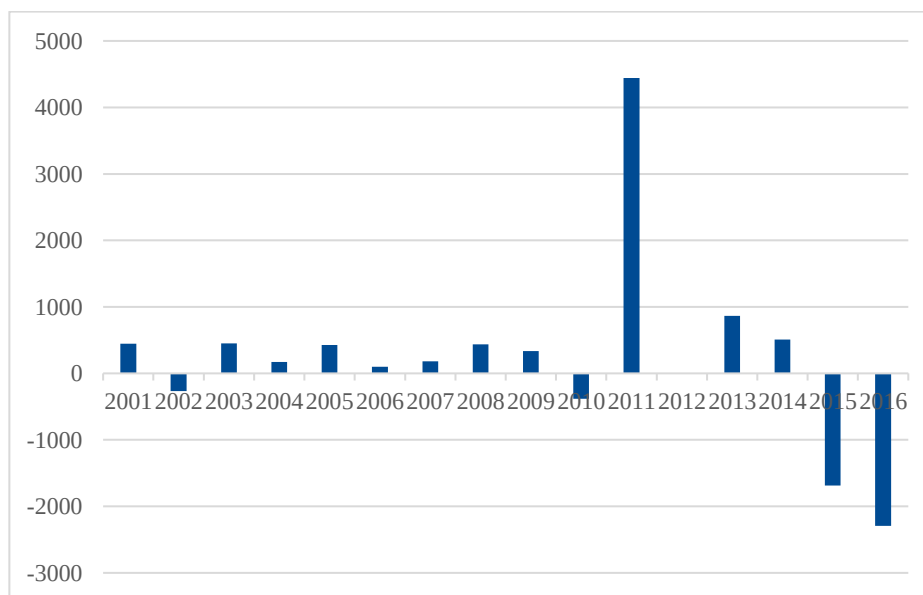
övriga affärstjänster (17 procent). Dessa tjänstekategorier är de som även är viktigast för Sveriges tjänstehandel globalt.³³

När det gäller tjänstehandel genom etablering, visar statistik från Tillväxtanalys på svenska koncerner med dotterbolag i utlandet att det finns totalt 21 dotterbolag inom tjänstesektorn etablerade i Chile med totalt cirka 8 300 anställda. Den största tjänstesektorn är ”Informations- och kommunikationsverksamhet” med 10 svenska företag i Chile och 380 anställda.³⁴

4.2.3 Svenska direktinvesteringar i Chile

Flöden av direktinvesteringar är generellt mycket volatila och revideras kraftigt även långt bakåt i tiden. Vad som ändå kan tolkas utifrån statistiken är att flödena från Sverige till Chile generellt har varit låga. De senaste två åren har det varit negativa flöden, det vill säga desinvestering.³⁵ Detta förklaras sannolikt av att råvarupriserna fallit på senare år, däribland priset på koppar.

Figur 7. Svenska investeringsflöden till Chile (miljoner SEK)

Källa: Statistik erhållen från SCB. Statistik saknas för år 2012.

³³ Eurostat. *International trade in services (since 2010)*. Tillgänglig:

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/international-trade-in-services/data/database>

³⁴ Tillväxtanalys (2017) Svenska koncerner med dotterbolag i utlandet - antal koncerner, dotterbolag, anställda och omsättning år 2015, och information från Tillväxtanalys.

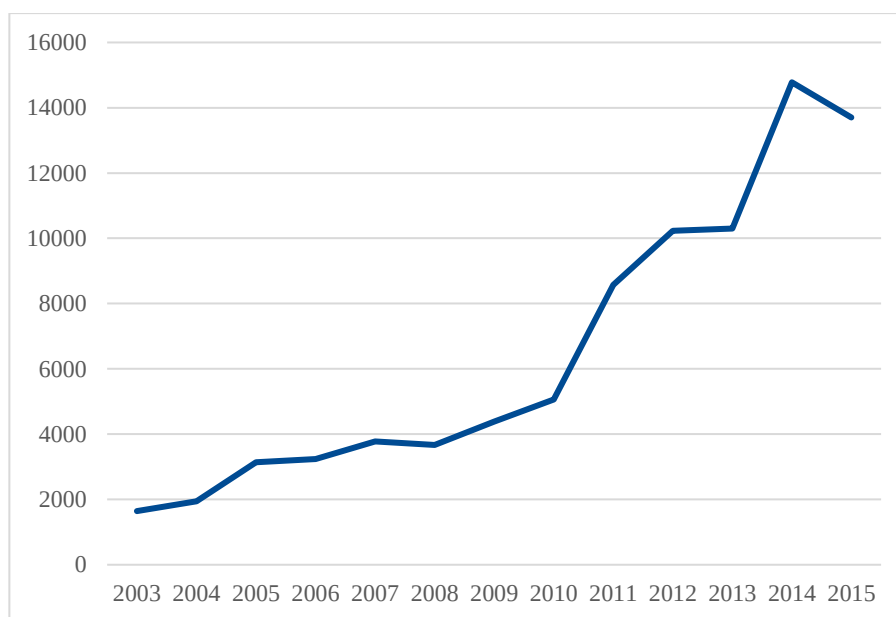
³⁵ SCB. *Betalningsbalansen: Direktinvesteringar, Nettotransaktion efter land*.

År 2015 uppgick totala stocken av svenska direktinvesteringar i världen till 3 160 miljarder.³⁶ Svenska FDI i Chile utgjorde en liten andel (cirka 0,4 procent) av den totala stocken.

Förutom år 2015 har det skett en kontinuerlig ökning av den svenska stocken av FDI i Chile. Mot bakgrund av statistiken på direktinvesteringsflöden för 2016 kommer stocken sannolikt att fortsätta att minska 2016. De sjunkande råvarupriserna kan vara en förklaring till desinvesteringar från svenska investerare, enligt vad statistiken från SCB visar. Eftersom Chile i mångt är ett exportberoende land så har den internationella konjunkturedgången påverkat landet.

Det råder sekretess på den chilenska stocken av direktinvesteringar i Sverige under samtliga undersökta år. Det finns statistik från SCB gällande flöde av chilenska FDI i Sverige enbart under perioden år 2001 till 2005. Samtliga år rörde det sig om ett negativt flöde om några tiotals miljoner. Figur 8 nedan visar därför endast svenska direktinvesteringstillgångar i Chile.

Figur 8. Svenska direktinvesteringstillgångar i Chile (miljoner SEK)

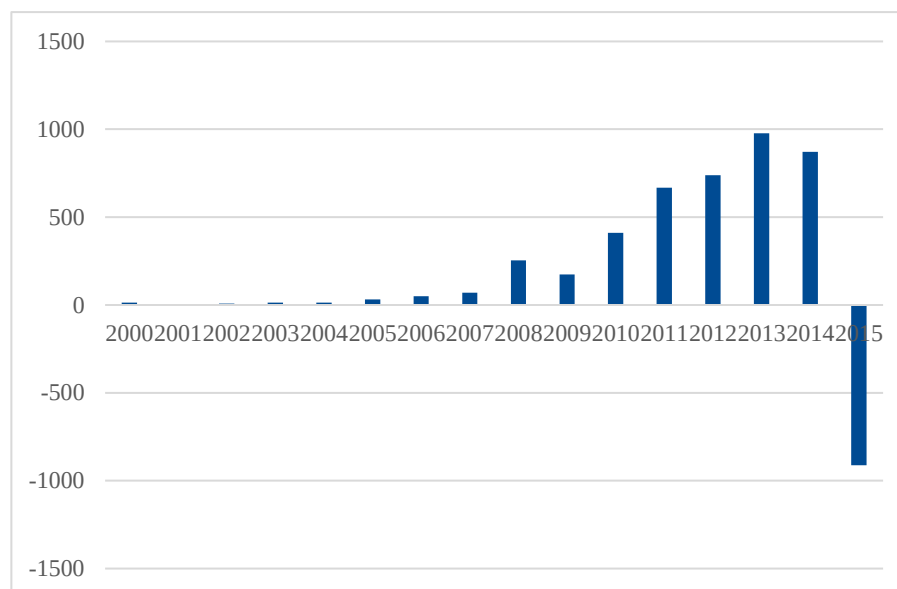

Källa: Statistik erhållen från SCB.

Den årliga svenska avkastningen på direktinvesteringar i Chile ökade mellan åren 2009 och 2013. Den negativa siffran för år 2015 förklaras sannolikt även den av att råvarupriserna fallit på senare år.

³⁶ [SCB, Betalningsbalansen, Utlandsställningen.](#)

Figur 9. Svensk avkastning på direktinvesteringar i Chile (miljoner SEK)

Källa: Statistik erhållen från SCB. Statistik för 2001 är sekretessbelagd.

5 Svenska företag i Chile

Enligt uppgifter från Tillväxtanalys finns det 25 svenska koncerner med totalt 50 dotterbolag. Dessa har sammanlagt drygt 13 000 anställda.³⁷ De flesta stora svenska företag finns i Chile, däribland ABB, Alfa Laval, Astra Zeneca, Assa Abloy, Atlas Copco, Elof Hansson, Ericsson, Oriflame, Perstorp, Saab, Sandvik, Scania, SCA, Securitas, SKF, Tetra Pak, Volvo, Wassara. Flera svenska företag har funnits länge i landet, såsom Ericsson och SKF som snart har funnits i Chile i ett sekel. De flesta företag bedriver i huvudsak försäljnings- och serviceverksamhet snarare än tillverkning. Ytterligare omkring 120 företag har försäljning genom lokala distributörer eller agenter.³⁸

Under samtal med Sveriges ambassad i Chile och Business Sweden i Chile framhöll de att Chile är en öppen och marknadsdrivande ekonomi. Inga större handelshinder har rapporterats till kontoren, och både ambassaden och Business Sweden menar att det är relativt enkelt att göra

³⁷ Tillväxtanalys: Svenska koncerner med dotterbolag i utlandet 2015. Tillgänglig: <http://www.tillvaxtanalys.se/publikationer/statistikserien/statistikserien/2017-07-06-svenska-koncerner-med-dotterbolag-i-utlandet-2015.html>

³⁸ Business Sweden: Capturing the Chilean Opportunity, maj 2016. Tillgänglig: <http://www.business-sweden.se/Export/analys-och-rapporter/fact-packs-marknader-och-branscher/chile-en-introduktion-till-marknaden/> och Sveriges Ambassad i Chile: Handel och investeringar med Chile år 2011. Tillgänglig: <http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassader/Santiago-de-Chile/Handel--service-till-svenska-foretag/Handel-med-Chile/>

affärer och att etablera sig i Chile genom filialer. Landet är mindre byråkratiskt och mer transparent än övriga länder i regionen.

En av få svårigheter med att göra affärer i Chile är enligt ambassaden och Business Sweden den hårda konkurrensen på marknaden. Chile är en öppen marknad, vilket gör att utbudet av utländsk teknologi är hög och differentierad. Ambassaden lyfte fram att Chiles regering är i färd med att skärpa landets konkurrenslagstiftning.

En utmaning som Business Sweden lyfte fram är att Chiles tullprocedurer kan upplevas som byråkratiska. Bland annat upplevs information i vissa fall som bristfällig, och har ett företag skrivit in fel värde i dokumentationen kan produkterna bli liggande länge i tullen. Enligt ambassaden håller Chile på att bygga upp en webbportal med information till företag som vill exportera från och importera till Chile.

Offentliga upphandlingsprocesser uppfattas av ambassaden som något byråkratiska. Ambassaden menar inte att problemen är diskriminerande, utan det handlar snarare om byråkratiska processer för aktörer oavsett nationell tillhörighet. Enligt ambassaden är förbättringar dock på gång.

I den näringslivsundersökning som kollegiet genomförde i samband med denna utredning inkom 13 svar. Majoriteten av dessa företag angav att de inte upplever några problem i handeln med Chile.

Sex stycken företag lämnade synpunkter om tjänstehandel till undersökningen, varav tre av dessa är tjänsteföretag och tre varuföretag som också säljer tjänster. Flera av företagen angav i sina svar att miljötjänster, IT-tjänster, kurirtjänster och finansiella tjänster är viktiga i handeln med Chile. Vad det gäller handelshinder angav ett företag att det fanns svårigheter med visum och arbetstillstånd. Tre företag angav att källskatt på tjänster som utförs i Chile är ett problem. Ett företag önskar specifikt ett bättre dubbelbeskattningsavtal.

Ett företag bekräftar den bild ambassaden gav kollegiet vad gäller komplicerade registreringsprocedurer i samband med offentlig upphandling.

De svar på jordbruks- och livsmedelsområdet som inkommit handlar främst om hållbarhetsfrågor. Mejeribranschen har dock framfört önskemål om bättre marknadstillträde för mejeriprodukter och mjölkbaserade produkter. Inga några konkreta önskemål om bättre importvillkor har lyfts fram från företag. De flesta produkter (vin, frukt, med mera) som idag importeras till Sverige från Chile är redan tullfria genom förmånerna i det existerande avtalet. Några företag har lämnat önskemål om sänkta tullar på industrivaror som redan idag omfattas av

tullfrihet genom frihandelsavtalet mellan Chile och EU under förutsättning att företagen uppfyller gällande ursprungsregler. Önskemålen kan tyda på att ursprungsreglerna är svåra att uppfylla. Ett företag uttryckte en önskan om att systemet med ursprungscertifikat ska förenklas.

Ett företag framhöll problem med komplicerade eller oförutsägbara tull- och andra handelsprocedurer, samt tidskrävande handelsprocedurer, vilket stämmer överens med den bild Business Sweden gav kollegiet. Kollegiet har även fått information om att ett företag har upplevt marknadstillträdesproblem i form av begränsningar gällande utländskt ägande.

Tre företag inkom med synpunkter relaterade till handel och hållbar utveckling. Ett företag påpekade bland annat att vinindustrin har utmaningar vad gäller efterlevnaden av regler om arbetsmiljö och arbetstider. Ett annat företag angav att de upplever problem med en miljöaspekt, nämligen luftkvaliteten. Den chilenska staten inför restriktioner för fordon i Santiago de Chile under vissa perioder på vintern för att minska problem med luftkvalitet. Detta innebär att vissa av företagets fordon under dessa dagar inte kan transporteras genom staden, vilket försvårar företagets verksamhet. Därutöver lyfte ett företag att arbetsrättsliga frågor utgör en utmaning för deras verksamhet på den chilenska marknaden.

6 Sakområden i förhandlingarna om ett moderniserat FTA

6.1 Industrivaror inklusive fisk

6.1.1 Industrivaror inkl. fisk i frihandelsavtal

Med industrivaror avses alla varor som inte omfattas av jordbruksavtalet. Det innebär att fisk klassas som en industrivara vid tullförhandlingar. Kollegiet vill från svensk sida att alla tullpositioner ska omfattas av ett frihandelsavtal. Det ska också vara få och korta avvecklingstider. I de fall en vara anses vara mycket känslig anser kollegiet att längre avvecklingstider av tullarna borde kunna medges, dock inte längre än tio år.

6.1.2 Industrivaror inkl. fisk i förhandlingarna med Chile

Merparten av industrivarorna blev tullfria direkt när associeringsavtalet trädde ikraft år 2003. För industrivaror (ej fisk) var samtliga tullar i EU

avvecklade år 2006. EU:s tullar för fisk avvecklades fram till år 2013, dock med några få undantag. I vissa fall erbjuds preferenstull eller preferenstullkvoter. I Chile avvecklades de sista tullarna på industrivaror sju år efter avtalets ikraftträdande. För fisk avvecklade Chile tullarna direkt när avtalet trädde i kraft, med några få undantag. I vissa fall erbjuds preferenstullkvoter. En grundförutsättning för att tullfrihet ska medges enligt avtalet är att gällande ursprungsregler uppfylls.

Svensk import av industrivaror inkl. fisk från Chile

Den svenska importen av industrivaror inklusive fisk uppgick till 553 miljoner kronor år 2016 vilket var en minskning jämfört med år 2015 (941 miljoner kronor).

Kollegiet kan konstatera att den svenska importen av *fisk och fiskeriprodukter* har varit relativt begränsad under perioden 2015-2016. De varor som främst importerades till Sverige från Chile var blåmusslor (nästan 10 miljoner kronor) samt lax (knappt 4,6 miljoner kronor) år 2015-2016. Tullfrihet medges redan genom avtalet mellan EU och Chile givet att ursprungsreglerna uppfylls för den fisk och fiskerivaror som importerades perioden 2015-2016.

Svensk export av industrivaror inkl. fisk till Chile

Den svenska exporten av industrivaror uppgick till totalt 2 475 miljoner kronor under år 2016 vilket var en minskning jämfört med år 2015 (2 669 miljoner kronor). Det ägde inte rum någon svensk export av fisk till Chile under perioden 2015-2016.

6.1.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Önskemål om reducerade tullsatser på utrustning (miljöteknik) som importeras från Europa har framförts till kollegiet. Kollegiet konstaterar att sådana industrivaror redan omfattas av tullfrihet genom frihandelsavtalet mellan Chile och EU under förutsättning att företagen uppfyller gällande ursprungsregler.

Ett annat företag anser att EU bör vara försiktig med att öppna marknaden för varor som papper och papp, varor av pappersmassa, papper eller papp eftersom EU:s egen produktion skulle påverkas av ett inflöde utifrån. Dessutom menar företaget att speciellt de nordiska länderna har höga miljökrav inom papperstillverkning och skogsbruk, ofta högre än i länder utanför Europa. Kollegiet konstaterar att dessa varor redan omfattas av frihandelsavtalet mellan EU och Chile.

Ett företag anser att EU:s system när det gäller aktiv förädling borde vara mer flexibelt. Företaget anser att aktiv förädling fungerar bra i Sverige men inte i Spanien, Portugal och andra EU-länder. Företaget har också framfört att de anser att tullen för HS9015 ska sänkas vid import till Chile. Kollegiet konstaterar att HS9015 redan idag omfattas av tullfrihet genom frihandelsavtalet mellan Chile och EU under förutsättning att företagen uppfyller gällande ursprungsregler.

Ett företag har framfört att vid import till Chile av broschyrer och så kallade ”give-aways” för utställningar fastställs ett högre tullvärde jämfört med det faktiska värdet. Kollegiet anser att detta inte är en fråga för den här förhandlingen. Chile är medlem i WTO och vid beräkning av tullvärdet gäller WTO:s tullvärdeavtal.

6.1.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Mot bakgrund av att industrivaror, undantaget viss fisk, redan är tullfria i handeln mellan EU och Chile, ser kollegiet gärna att **frihandelsavtalet förbättras genom att all fisk och fiskeriprodukter omfattas av tullfrihet**. Vi anser dock *inte* att det är en fråga som är prioriterad vilket beror på att den svenska importen/exporten från/till Chile av fisk och fiskeriprodukter redan omfattas av tullfrihet.

6.2 Jordbrukstullar och andra jordbruksvaror

Jordbruksverket har bidragit med synpunkter på detta avsnitt.

6.2.1 Jordbrukstullar och andra jordbruksvaror i frihandelsavtal

Kollegiet förespråkar generellt att EU:s frihandelsavtal har en hög ambitionsnivå vad gäller liberaliseringen av **tullar** för jordbruksprodukter och livsmedel. För att nå en hög ambitionsnivå bör undantag från liberalisering undvikas eller vara mycket begränsade. Vidare bör tullavvecklingen för merparten av tullpositionerna ske när avtalet träder ikraft eller efter en kort avvecklingsperiod.

Kollegiet brukar även förespråka att EU ska ta bort **ingångspriserna** för frukt och grönsaker som syftar till att motverka lågprisimport. Detta är dock oftast svårt att få gehör för givet att flera av EU:s medlemsstater har defensiva intressen inom dessa sektorer.

För så kallade **känsliga produkter**³⁹ anser kollegiet att längre avvecklingsperioder för tullarna är att föredra framför förbättrat

³⁹ Med känsliga produkter avses produkter som anses känsliga för ökad importkonkurrens pga. att ökad import kan leda till sänkta priser på den inhemska

marknadstillträde genom tullkvoter. I vissa fall är det dock endast acceptabelt för en merpart av EU:s medlemsstater eller motparten att förbättra marknadstillträdet genom tullkvoter. Detta eftersom en sådan lösning innebär att effekterna på den inhemska marknaden blir begränsade. När tullkvoter används anser kollegiet att tullkvotsvolymerna bör vara tillräckligt stora för att vara av intresse för marknadens aktörer samt att kvoterna bör utvidgas successivt (utan bortre tidsgräns) för att ge möjlighet för handeln att växa. Växande tullkvoter förekommer i EU:s frihandelsavtal, till exempel i avtalet med Chile, men oftast är dock tullkvotsvolymen fast (ibland efter en infasningsperiod).

Kollegiet anser att **särskilda skyddsmekanismer för jordbruksprodukter** bör undvikas i frihandelsavtal eftersom de bidrar till minskad förutsägbarhet i de bilaterala handelsvillkoren. I vissa fall är dock skyddsmekanismer eller stabiliseringsmekanismer en förutsättning för att EU eller motparten ska acceptera att göra liberaliseringsåtaganden. I sådana fall bör Sverige verka för att mekanismerna ska vara temporära samt att villkoren i mekanismen blir så "handelsvänliga" som möjligt.⁴⁰

Långtgående tullåtaganden för jordbruksprodukter i frihandelsavtal, med få undantag från liberalisering, kan medföra bättre villkor för företag i EU vid export till partnerländerna och bättre villkor för import av insatsvaror till livsmedelsindustrin (och viss annan industri), vilket på lång sikt kan bidra till stärkt konkurrenskraft. En omfattande liberalisering kan också vara gynnsam för EU:s konsumenter som kan få tillgång till ett bredare urval av produkter och dra nytta av en ökad konkurrens på EU-marknaden.

Det är dock viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv att frihandelsavtal främjar mer **hållbara produktionsmetoder**. Ett medel för att göra detta är att inkludera åtaganden om samarbete om viktiga hållbarhetsfrågor i frihandelsavtalen. Viktiga frågor att samarbeta om ur ett svenskt perspektiv är minskad användning av antibiotika i djurhållning och förbättrad djurvälstånd för lantbrukets djur. Kollegiet anser att det också är lämpligt att driva att ambitionsnivån för sådana samarbeten i EU:s frihandelsavtal ska vara hög (detta diskuteras i kapitel 5.4 om SPS).

EU har i de flesta frihandelsavtalsförhandlingar betydande offensiva intressen i livsmedels- och dryckesindustrin. Det är den största

marknaden. EU brukar ofta lyfta fram nötkött, socker och bioetanol som känsliga produkter i frihandelsavtalsförhandlingar.

⁴⁰ När det gäller stabiliseringsmekanismer kan det handla om att bevaka att de utlösande volymerna i mekanismen medger rejäla ökningar i handeln innan indragna förmåner kan bli aktuella.

tillverkningsindustrin inom EU mätt i omsättning och sysselsättning.⁴¹ **Svenska exportintressen** och önskemål under förhandlingarna sammanfaller vanligen, såvitt kollegiet kan bedöma, till stor del med de som finns bland andra EU-länder (till exempel mejeriprodukter, kakor, godis, choklad, sprit, vegetabiliska oljor, diverse livsmedelsberedningar). Få medlemsstater tar dock upp behovet av **bättre importvillkor** på jordbruks- och livsmedelsområdet när utformningen av EU:s tullbud i frihandelsavtalsförhandlingar diskuteras. Istället betonas skyddsintressen för vissa produkter. Kollegiet anser mot denna bakgrund att det är viktigt att från svensk sida bevaka EU:s tullbud för jordbruksprodukter i FTA-förhandlingarna.

Kollegiet anser vidare att EU:s frihandelsavtal bör innehålla förbud mot användning av **exportsubventioner** och åtgärder med liknande effekt, som kompletterar de begränsningar som gäller i WTO genom Nairobiöverenskommelsen om exportkonkurrens. Även förbud mot användning av **exportskatter** bör inkluderas i frihandelsavtal eftersom åtaganden för exportskatter saknas i WTO.⁴² Båda dessa frågor brukar drivas av EU och det finns således inget behov av att Sverige tar upp dessa frågor inom EU-kretsen.

6.2.2 Jordbrukstullar och andra jordbruksvaror i förhandlingarna med Chile

Chile är en relativt öppen ekonomi när det gäller handel med jordbruksprodukter. Landets tillämpade MGN-tullar är 6 procent för de flesta produkter. Några produkter (vete, vetemjöl och socker) omfattas av det så kallade prisbandssystemet, vilket kan medföra tilläggstullar vid låga priser på världsmarknaden (men också reducerade tullar vid höga internationella priser).⁴³ Användningen av jordbruksstöd i Chile är mycket begränsad i ett internationellt perspektiv. Enligt OECD skapar jordbrukspolitiken nästan inga handelsstörningar. OECD:s data visar att jordbrukarna i Chile i genomsnitt får knappa tre procent av sina inkomster från olika typer av jordbruksstöd (att jämföra med 21 procent i EU).⁴⁴

⁴¹ Uppgiften hämtad från www.fooddrink europe.eu.

⁴² Några få medlemmar har åtaganden för exportskatter för vissa produkter i sina anslutningsprotokoll till WTO. Bindningar saknas dock i övrigt i WTO.

⁴³ WTO Trade Policy Review for Chile, TPR/S/315/Rev.1, 2015. Chile har möjlighet att variera tullarna pga. att landets bundna tullar i WTO är betydligt högre än de tillämpade.

⁴⁴ OECD. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2017*. Siffran avser 2016. Tillgänglig: <http://www.oecd.org/tad/agricultural-policies/monitoring-and-evaluation.htm>

Det chilenska jordbruket är betydligt mindre skyddat mot importkonkurrens än jordbruket inom EU. Detta återspeglas också i associeringsavtalet och de tullåtaganden som EU respektive Chile har gjort.⁴⁵ Chile har avvecklat tullarna helt för drygt 90 procent av tullpositioner på jordbruksområdet medan motsvarande siffra för EU är 62 procent.⁴⁶ I tabellen nedan redovisas antalet och andelen tullpositioner som inte omfattas av fullständig liberalisering i de nuvarande åtagandena i associeringsavtalet och som därmed är föremål för förhandling i moderniseringen av avtalet.

Tabell 1: Antal och andel tullpositioner i associeringsavtalet mellan EU och Chile som inte omfattas av fullständig liberalisering

	Undantag från liberalisering	Partiell liberalisering (reducerad tull)	Tullkvoter
Chile			
Antal tullpositioner	105	0	28
Andel av tullpositioner (jordbruk och livsmedel)	7,4 %	0	2,0 %
Exempel på produkter	mjölkpulver, yoghurt, smör, vete, vegetabiliska oljor och fetter, socker, bagerimixer, diverse livsmedelsberedningar	-	ost, olivolja
EU			
Antal tullpositioner	502	110	283
Andel av tullpositioner (jordbruk och livsmedel)	21,3 %	4,7 %	12,0 %
Exempel på produkter	mjölkpulver, yoghurt, smör, olivolja, sockermajs, vete, ris, stärkelse, socker, etanol	sockerkonfektyrer, bakverk, choklad, vermouth, juicer	nötkött, griskött, lammkött, kyckling, ost,

Källa: *Ex-ante Study of a Possible Modernisation of the EU-Chile Association Agreement, Final Report*, 2017, ECORYS-CASE, sid. 19.

Produkter som är undantagna från liberalisering i Chiles nuvarande tullåtaganden i associeringsavtalet är bland annat de flesta mejeriprodukter, vete, vissa vegetabiliska oljor, socker, bagerimixer och diverse livsmedelsberedningar. För några produkter har

⁴⁵ EU:s tullåtaganden utvidgades 2006 genom införlivandet av de tullförmåner Chile hade i GSP. Se Beslut nr 2/2006 av associeringsrådet EU-Chile.

⁴⁶ Enligt uppgifter som redovisas i *Ex-ante Study of a Possible Modernisation of the EU-Chile Association Agreement, Final Report*, 2017, skriven av ECORYS-CASE för EU-kommissionen.

marknadstillträdet till Chile endast förbättrats genom tullkvoter, till exempel för ost och olivolja.

EU har undantagit bland annat vissa mejeriprodukter, olivolja, vissa spannmål samt socker helt från liberalisering. För kött av olika slag har marknadstillträdet för produkter från Chile förbättrats genom tullkvoter. För många bearbetade produkter har tullen reducerats men inte tagits bort helt (den specifika komponenten i kombinerande tullar har bibehållits). Detta har varit en vanlig lösning i EU:s tidigare frihandelsavtal.

Syftet med moderniseringen ska enligt EU-kommissionens förhandlingsmandat vara fullständig tullavveckling, men hänsyn ska tas till behovet av särskild behandling av produkter som är känsliga för importkonkurrens. Även för dessa produkter ska dock ”meningsfullt marknadstillträde” eftersträvas, vilket exempelvis kan innebära att tullarna avskaffas med längre avvecklingsperioder eller att tullkvoter skapas/utvidgas.

EU:s import av jordbruksprodukter och livsmedel från Chile är betydligt större än exporten. Under 2016 var importvärdet för dessa produkter 2,3 miljarder euro medan exportvärdet var 0,6 miljarder euro.⁴⁷

Jordbruksprodukter och livsmedel står för nästan en tredjedel av Chiles export till EU medan andelen av EU:s export till Chile endast är sex procent. Chiles export till EU-marknaden domineras av färsk och beredd frukt samt vin, vilka också är de dominerande kategorierna i Chiles jordbruksexport totalt sett.⁴⁸ Tillträdet till EU:s marknad är tullfritt för vin liksom för de flesta frukter. EU:s export till Chile är relativt diversifierad.

Sveriges export av jordbruksprodukter och livsmedel till Chile är liten och värdet uppgick till 60 miljoner kronor under 2016.⁴⁹ I huvudsak exporterades tre produkter: ätbara blandningar av animaliska eller vegetabiliska oljor och fetter, vodka samt diverse livsmedelsberedningar till Chile. För vodka är marknadstillträdet redan tullfritt till Chile.

Den svenska importen av jordbruksprodukter och livsmedel från Chile är betydligt mer omfattande än exporten. Under 2016 var importvärdet för dessa produkter 442 miljoner kronor. Den dominerande produkten i importen från Chile var vin som stod för nästan två tredjedelar av importvärdet för jordbruksprodukter och livsmedel. Den nästa största

⁴⁷ Handelsstatistik från DG Trade, 2017-04-05.

⁴⁸ *Ex-ante Study of a Possible Modernisation of the EU-Chile Association Agreement, Final Report*, 2017, skriven av ECORYS-CASE för EU-kommissionen.

⁴⁹ Exportsiffrorna täcker HS 01-02, 04-24 (dock inte fiskprodukter) samt HS 3501-3505. Källa: SCB.

importprodukten var äpplen. Andra produkter som importerades till Sverige var vindruvor, torkad frukt, fryst sparris, lammkött, griskött och nötkött. Medan vin och de flesta frukter kan importeras tullfritt så kan de olika köttslagen endast importeras tullfritt inom ramen för tullkvoter. För äpplen har EU bibehållit ingångspriserna, vilket innebär att specifika tullar kan tillämpas vid låga importpriser. För några produkter som importeras i liten skala gäller sänkt tull men inte tullfrihet, till exempel för alkoholfria drycker och vermouth.

Enligt kommissionens föreslagna förhandlingsmandat ska användning av exportskatter vara förbjuden i det moderniserade avtalet liksom användning av kvantitativa exportrestriktioner, dock med vissa preciserade undantag. Chile använder inte exportskatter och exportrestriktioner används endast för att skydda utrotningshotade djur, arkeologiska objekt, kulturskatter med mera. Dessa frågor bör därför rimligen inte bli svåra i förhandlingarna.⁵⁰

I det föreslagna förhandlingsmandatet finns en skrivning om jordbruksstöd i WTO:s gröna box under avsnittet om handelspolitiska skyddsinstrument. Skrivningen säger att avtalet ska slå fast att stöd i gröna boxen inte är prisstörande och att de därför i princip inte ska bli föremål för anti-dumping eller anti-subsventionsåtgärder.

Två handelshinder i Chile finns registrerade för jordbruksprodukter i kommissionens marknadstillträdesdatabas, Market Access Database. Det ena hindret gäller för charkprodukter och mer specifikt för skinka från Frankrike. Enligt beskrivningen av det andra hindret har korv som innehåller stärkelse stoppats vid den chilenska gränsen på grund av att lagstiftningen i Chile inte tillåter stärkelse i korv.⁵¹ Sverige har ingen export av korv till Chile och kollegiet har heller inte fått någon indikation om att detta skulle vara ett problem av betydelse för svenska företag.

6.2.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

I konsultationerna med näringslivet och civila samhället har samtliga svar som inkommit som är relevanta för jordbruks- och livsmedelssektorerna lyft fram hållbarhetsfrågor och i vissa svar finns konkreta förslag om åtaganden som bör ingå i frihandelsavtal (se vidare framförallt avsnitt 6.4 om SPS-åtgärder, avsnitt 6.17 om hållbarhetsfrågor och avsnitt 6.11 om investeringsskydd). I detta avsnitt tas endast de synpunkter upp som

⁵⁰ Ett förbud mot användning av exportrestriktioner finns redan i associeringsavtalet. Dock finns inget förbud mot användning av exportskatter.

⁵¹ Europeiska kommissionen. Market Access Database. Tillgänglig: http://madb.europa.eu/madb/barriers_result.htm?isSps=false&countries=CL

kopplar samman tullar/marknadstillträde och regelverk på hållbarhetsområdet.

LRF konstaterar att EU:s jordbrukssektor och livsmedelsindustri har behov av fungerande handelsavtal och nya marknader eftersom efterfrågan främst växer utanför EU. En modern handelspolitik måste ta hänsyn till alla dimensioner av hållbar utveckling och inte bara främja den som producerar billigast utan också den som producerar bäst från hållbarhetssynpunkt. Enligt LRF är det av stor vikt att EU:s handelsavtal tar hänsyn till de regelverk och standarder som är satta inom EU. Utan annat gränsskydd måste regelverk och standarder för människors och djurs hälsa samt för en hållbar miljö upprätthållas också för importen. **LRF** framför också synpunkter från mejeribranschen som välkomnar moderniseringen av avtalet. För mejerisektorn är det viktigt att EU uppnår ett minst lika bra marknadstillträde för mejeriprodukter och mjölkbaserade produkter som Chile har gett andra länder.

Ett företag noterar att vin står för en stor del av varuimporten från Chile samt att det finns ett växande intresse bland konsumenterna för att vinet är tillverkat under goda förhållanden (mänskliga rättigheter och arbetsvillkor). Ett annat företag har svarat att de inte upplever några problem i handeln med Chile.

Djurens Rätt vill se en koppling mellan avtalets förmånstullar och efterlevnad av djurskyddsstandarder. Marknadstillträde ska endast erbjudas för sådana produkter som överensstämmer med den importerande partens djurskyddslag, normer och standarder. Organisationen menar att parterna ska göra bindande åtaganden till de djurskyddsnormer och standarder som från djurets synvinkel sett är bättre och som gäller inom någon av parternas territorium. Överenskommelsen och efterlevnaden av denna ska vara en förutsättning för att kunna dra nytta av förmånstullar i frihandelsavtalet.

Kommerskollegium kan konstatera att det är ovanligt att ställa upp djurvälståndsvillkor för bilaterala tullförmåner. EU har dock inkluderat sådana villkor i tullbuden till Mercosur. Det kan dock vara svårt att främja en bättre djurvälstånd i tredje land genom villkorade tullförmåner eftersom effekterna är osäkra och sannolikt små (villkoren påverkar främst den del av produktionen som exporteras till EU, villkoren får inte effekt om det kostar mer att uppfylla kraven än tullbesparingen). Om det är viktigt för konsumenterna i EU att animaliska produkter har producerats med en hög djurvälståndstandard, så gäller detta rimligen för *all* import och inte bara den import som sker till förmånstull. De kan dock vara svårt att utforma sådana generella krav på ett WTO-förenligt

sätt.⁵² Frågan om villkorade bilaterala tullförmåner behöver analyseras djupare utanför denna utredning då den lär bli aktuell även i andra frihandelsavtalsförhandlingar.

6.2.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet anser att det är prioriterat att verka för en **hög ambitionsnivå för avvecklingen av återstående jordbrukstullar med få undantag från fullständig liberalisering** i moderniseringen av associeringsavtalet. **För känsliga produkter bör långa avvecklingsperioder användas istället för tullkvoter.** Detta är framförallt av intresse ur ett importperspektiv eftersom EU har gjort betydligt mindre långtgående åtaganden än Chile i associeringsavtalet och har undantagit många tullpositioner från fullständig liberalisering. Att arbeta för minskade begränsningar i handeln med jordbruksprodukter är i linje med mål 2b under det globala hållbarhetsmålet SDG 2 (ingen hunger).

I konsultationerna har inte några konkreta önskemål om bättre importvillkor lyfts fram. De flesta produkter (vin, frukt, med mera) som idag importeras till Sverige från Chile är redan tullfria genom förmånerna i associeringsavtalet. För några produkter som importeras till Sverige från Chile är tullarna reducerade eller så är importen tullfri endast inom ramen för en tullkvot (till exempel lammkött). Kollegiet anser att dessa intressen kan bevakas i samband med granskningar av EU:s tullbud i moderniseringen.

Eftersom vin är den i särklass största importprodukten från Chile anser kollegiet att det är lämpligt att genom branschkontakter undersöka om det finns några frågor av specifikt intresse för svenska importörer att bevaka under förhandlingarna. Associeringsavtalet innehåller en överenskommelse om handel med vin (artikel 90 samt bilaga V) som kan beröras av moderniseringen.

De offensiva exportintressena i moderniseringen är enligt kollegiets bedömning få, dels då Chile inte är någon betydande marknad för svensk livsmedelsexport och dels då Chile redan har avvecklat de flesta jordbrukstullar för ursprungsvaror från EU. Mejeribranschen har dock framfört önskemål om **bättre marknadstillträde för mejeriprodukter och mjölkbaserade produkter.** En genomgång av statistik över Sveriges export till Chile visar också att en **avveckling av tullarna för vissa ätbara blandningar av fetter samt för diverse livsmedelsberedningar är av intresse för svensk del. Chiles och EU:s tullbud för**

⁵² Villkorad bilateral förmånsbehandling är på så vis ”enklare”, det handlar i första hand om att få motparten att acceptera lösningen.

jordbruksprodukter och livsmedel bör granskas från svensk sida och eventuellt önskemål om bättre bud framföras till kommissionen.

EU bör avveckla ingångspriserna för frukter och grönsaker som är riktade mot lågprisimport och krav bör ställas på att undantaget i avtalet för Chiles prisbandssystem tas bort.

En hög ambitionsnivå för avvecklingen av tullar bör kombineras med ambitiösa samarbeten om hållbara produktionsmetoder (djurvelfärd och antibiotika). De svar på jordbruks- och livsmedelsområdet som inkommit i enkäten handlar, som tidigare nämnts, främst om hållbarhetsfrågor. Några av svaren har tagit upp den utmaning det kan innebära att öppna upp EU-marknaden för ökad konkurrens, samtidigt som lagstiftningen om till exempel djurskydd och antibiotikaanvändning kan vara mer långtgående i EU än i det exporterande landet.⁵³ Ett frihandelsavtal kan bidra till mer samarbete i dessa frågor. Svaren i enkäten tyder dock på att flera av de intresseorganisationer som har svarat anser att EU i högre grad än idag bör ställa krav på importerade produkter vad gäller produktionsmetoder.

Exportskatter bör förbjudas i avtalet. Avtalet bör innehålla ett avsnitt om exportsubventioner och åtgärder med liknande effekt som kompletterar Nairobiöverenskommelsen om exportkonkurrens. Under förhandlingarna bör eventuellt texter om jordbruksstöd i WTO:s gröna box och anti-dumping-/anti-subventionsåtgärder bevakas.

6.3 Ursprungsregler

6.3.1 Ursprungsregler i frihandelsavtal

Preferentiella ursprungsregler bestämmer en varas ekonomiska ursprung i syfte att förhindra att utomstående länder åker snålskjuts på tullpreferenserna i ett FTA. De utgör alltså en slags skyddsmekanism som säkerställer att tullpreferenserna i ett FTA tillfaller avtalsparterna. Trots att ursprungsregler är en nödvändig komponent används de ofta som ett handelshinder genom att reglerna utformas striktare för produkter där marginalen mellan MGN-tullen och den preferentiella tullen är hög.

6.3.2 Ursprungsregler i förhandlingarna med Chile

De generella villkoren (Sektion A) i ursprungsprotokollet i associeringsavtalet mellan EU och Chile avspeglar det faktum att avtalet

⁵³ Vilka produktionsmetoder som används i ett lands jordbruk beror inte bara på lagstiftningen utan också på vilka krav som ställs av marknadens aktörer (dagligvaruhandeln med mera).

är av äldre modell. Reglerna är relativt omoderna. Exempelvis innehåller protokollet en direkttransportregel vilket är något som EU frångått sedan debaclet i Sydkorea-avtalet⁵⁴.

Tullrestitution är förbjudet, vilket ofta är EU:s standardposition, men det finns flera exempel bland den senare tidens avtal där tullrestitution⁵⁵ tillåts.

Kumulation⁵⁶ är ett annat område där det skett en del förändringar sedan associeringsavtalet med Chile slöts. Bilateral kumulation är fortfarande EU:s standardposition men utökad och full kumulation förekommer i allt större utsträckning numera. Med tanke på att EU nu har (eller i alla fall är på väg att sluta) flera avtal med länder i Latinamerika borde det finnas förutsättningar för att gå längre än bilateral kumulation med Chile.

EUR.1 är metoden som gäller för att bevisa ursprunget på varor som söker preferenstull. Ursprungscertifikat är en välkänd och beprövad metod, som dock har blivit omodern. Det finns idag andra alternativ som innebär betydligt mindre administration.

De produktspecifika reglerna är EU-standard med helt framställd som vanligaste regel för jordbruks- och livsmedelsprodukter (särskilda innehållsbegränsningar i värde istället för vikt), inga tekniska bearbetningskrav för kemikalier, dubbelbearbetning för textilier och värder regler (ibland med en alternativ nummerväxlingsregel) på mellan 25-40 procent för industrivaror.

Preferensutnyttjande

Associeringsavtalet utnyttjas idag i hög grad, nyttjandegraden är 80 procent respektive 83 procent för EU och Chile.⁵⁷ I EU:s fall är nyttjandet högt inom samtliga produktkategorier, vilket inte innebär att det inte finns utrymme för förbättringar. För Chiles del är nyttjandet väldigt högt i de sektorer där de har betydande export till EU, men nästintill obetydligt för de produkter där det samlade exportvärdet är lågt. Detta kan tyda på att de produktspecifika ursprungsreglerna är för strikta,

⁵⁴ Avtalet omöjligt att använda för flera EU-företag då direkttransportregeln inte tillåter splittring av försändelser i tredje land.

⁵⁵ Tullrestitution gör det möjligt att få tillbaka tull för en insatsvara som används i en slutprodukt som går vidare för export. Har tullrestitution använts kan inte slutprodukten få preferenstull.

⁵⁶ Kumulation låter en producent använda material/insatsvaror från partnerland inom frihandelsavtalet som om det vore dess egna varor. Leder till ett större utbud av insatsvaror med ursprungsstatus.

⁵⁷ Siffror från kollegiets kommande utredning om preferensutnyttjande.

men mer troligt är att Chile helt enkelt inte har en särskilt stor produktion av varor inom dessa kategorier.

Det bör även poängteras att det är positivt för EU:s del att Chile i hög grad nyttjar associeringsavtalet. För europeiska producenter som använder chilenska insatsvaror och för konsumenter som köper varor från Chile innebär ett högt utnyttjande att de betalar lägre priser.

6.3.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Ett företag har uttryckt en önskan om att systemet med ursprungscertifikat ska förenklas. Det har inte inkommit några kommentarer på detta område från samrådet med civila samhället att ta hänsyn till.

6.3.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

I första hand bör förhandlingen leda till att **ursprungsprotokollet uppdateras så att det ligger i linje med de mest moderna frihandelsavtalen** som EU har slutit. Detta innebär främst följande (utan inbördes ordning):

- Förenkla administrationen kring ursprungsbevis;
- generösare gränser för tillåten mängd icke-ursprungsmaterial;
- möjlighet att välja mellan olika alternativa produktspecifika regler (på kapitelnivå);
- tillåta tullrestitution;
- tillåta splittring av försändelser i tredje land (non-alteration);
- kumulationsmöjligheter som går bortom bilateral kumulation⁵⁸.

Gällande de administrativa procedurerna att bevisa och verifiera ursprung borde **det nuvarande systemet med ursprungscertifikat avvecklas, eller åtminstone fasas ut över tid, till förmån för självcertifiering**. I Ceta tillåts till en början ursprungsdeklaration baserat på EU:s system för godkända exportörer för att sedan gå över till REX – *Registered Exporter System*. Detta system har även börjat tillämpas i GSP.

Utöver dessa sakspecifika önskemål anser kollegiet att det är viktigt att arbeta för **ett lättolkat ursprungsprotokoll utan för många specifika undantag**. De nya moderna frihandelsavtalen som Ceta och med Japan är tyvärr inga goda exempel på området utan innehåller långa listor av

⁵⁸ I det senaste utkastet till förhandlingsmandat står det att EU kan överväga utökad kumulation med länder som båda parter har ett frihandelsavtal med, i synnerhet med länder i Latinamerika och Karibien. Även mandatet med Mexiko har en liknande skrivning om utökad kumulation med länder som båda parter har ett frihandelsavtal med.

produktspecifika regler som utgår från olika beräkningsmetoder.⁵⁹

Dessutom baseras reglerna ofta på rubriknivå istället för kapitelnivå. För att få fler att använda sig av handelsavtalen skulle det troligen underlätta med enklare skrivningar och mindre omfattande ursprungsprotokoll.

Bland de produktspecifika reglerna ser det generellt sett bra ut i termer av nyttjandegrad. Reglerna har något lägre gränser för tillåten mängd icke-ursprungsmaterial än EU:s mer moderna handelsavtal och kan därmed behöva justeras upp. En sektor som sticker ut är *maskiner och elektronisk utrustning*. Detta är den enskilt största sektorn sett till värdet på handeln och här är nyttjandegraden endast 67 procent för EU:s export. Att nyttjandegraden är så pass låg trots det höga värdet på exporten kan vara ett tecken på att ursprungsreglerna inte är anpassade efter dagens produktionsklimat och gränsen för tillåten mängd icke-ursprungsmaterial kan behöva höjas.

6.4 Sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS)

6.4.1 SPS i frihandelsavtal

Livsmedel och jordbruksprodukter omgärdas av sanitära (livsmedelssäkerhet och djurhälsa) och fytosanitära (växthälsa) regler – hälsoskyddsregler. Det handlar om skydd för människors och djurs liv och hälsa samt om skydd för växter. För att handla med livsmedel och jordbruksprodukter måste produkterna uppfylla importlandets SPS-regler. Varje land har rätt att själv bestämma sin skyddsnivå gällande risker för livsmedelssäkerhet, djurhälsa och växter. Det måste emellertid finnas vetenskaplig grund för SPS-åtgärder och åtgärderna ska vara så litet handelsstörande som möjligt. Det följer av WTO:s SPS-avtal som på ett övergripande plan slår fast handelsreglerna för livsmedel och jordbruksprodukter. EU:s frihandelsavtal bygger vidare på SPS-avtalet och kan ses som ett steg mot att operationalisera åtagandena i SPS-avtalet. Till stor del handlar SPS-kapitel i frihandelsavtal om att bygga förtroende för varandras SPS-system och i mer detalj reglera SPS-relaterade processer såsom exportgodkännanden och exportintyg.

Sverige stöder i allmänhet kommissionens linje i FTA-förhandlingar. Viktiga komponenter i frihandelsavtal är bland annat transparens, regionalisering, ramar för godkännandeprocédurer, kontroller och inspektioner, pre-listing, elektroniska intyg, samarbete och forum för att hantera specifika handelshindrande SPS-åtgärder. En del av detta regleras inte specifikt i SPS-avtalet. Sverige har i flera FTA-förhandlingar aktivt drivit att avtalen ska innehålla samarbete om djurskydd och samarbete

⁵⁹ Exempelvis ex-works, transaction value eller FOB.

för att motverka antibiotikaresistens (AMR⁶⁰). EU-kommissionen har hörsammat detta och drivit det för EU:s räkning. Varken djurskydd eller antibiotikaresistens är renodlade SPS-frågor och EU:s förhandlingsparter är ibland skeptiska till att de regleras i SPS-kapitel och hänvisar dem till mer horisontella kapitel.⁶¹ I FTA-förhandlingar med utvecklingsländer driver Sverige att avtalen ska innehålla åtaganden om kapacitetsutveckling för att stärka motpartens SPS-kapacitet.

6.4.2 SPS i förhandlingarna med Chile

Enligt WTO:s Trade Policy Review för 2015 har Chiles SPS-lagstiftning inte genomgått några större förändringar sedan 2009. Flera myndigheter under följande ministerier inför och tillämpar SPS-åtgärder; jordbruks-, hälso-, ekonomi- och utrikesdepartementen, både vad gäller den inhemska marknaden och import. Importerade livsmedel måste kontrolleras och genomgå laboratorietester. SPS-åtgärder i Chile baseras på vetenskaplighet och, i allmänhet, internationella standarder från ”de tre systrarna” OIE (djurhälsa), Codex Alimentarius (livsmedelssäkerhet) och IPPC (växthälsa). Chile är aktivt i SPS-kommittén och har bland annat tillsammans med EU drivit transparensfrågan.⁶² Dels har man arbetat för notifieringar av handelsfrämjande åtgärder, dels har man föreslagit att WTO-medlemmarna ska tillgängliggöra sina importkrav (på frivillig basis). Chile notifierar många SPS-åtgärder, även sådana som är handelsfrämjande. Under perioden 2009-2014 notifierades 21 åtgärder varav majoriteten hade växtskydd som huvudsyfte.

Enligt utkastet till förhandlingsmandat ska det moderniserade avtalet med Chile vara koherent med liknande avtal som EU ingått och inkorporera det tidigare avtalet, med tillägg för institutionella delar. Djurskydd samt antimikrobiell resistens nämns specifikt och mandatet öppnar för att förbättringar görs där.

Chile är associerad medlem i Mercosur. Man har slutit frihandelsavtal med USA men SPS-bestämmelserna där är i stort begränsade till att hänvisa till WTO:s SPS-avtal. Chile är med i TPP som innehåller ett mer omfattande SPS-kapitel. Bland annat innehåller avtalet omfattande, relativt utvecklade transparensbestämmelser, däremot saknas bestämmelser om pre-listing och godkännandeprocedurer.

Associeringsavtalet mellan EU och Chile innehåller ett separat avtal om SPS (bilaga IV). Avtalet bygger vidare på WTO:s SPS-avtal och de principer som slås fast där. Många av de för EU:s avtal numera

⁶⁰ AMR står för antimikrobiell resistens.

⁶¹ Exempelvis till kapitlet om regulativt samarbete.

⁶² G/SPS/W/290.

sedvanliga komponenterna finns med (till exempel landsinspektioner, regionalisering, ekvivalens, certifiering, importkontroller, samarbete).⁶³ Däremot saknas detaljerade bestämmelser om godkännandeprocedurer och flera SPS-relevanta områden undantas från tillämpningsområdet, bland annat livsmedelstillsatser, fodertillsatser och GMOs. Ett av avtalets syften är att parterna ska uppnå gemensam förståelse för djurvälståndstandards. De standarder som avtalet omfattar är bedövning, slakt, samt djurtransporter (på land samt till sjöss). Den för avtalet gemensamma förvaltningskommittén har tagit fram en handlingsplan för samarbetet om djurvälstånd. Samarbetet har bland annat resulterat i deltagande i konferenser och forskningsutbyte.

EU och Chile har även samarbetat kring AMR.⁶⁴ Inom ramen för detta har EU framfört vikten av att hantera AMR internationellt med en one-health-approach (vilket inkluderar såväl människor som djur) och vidta åtgärder i livsmedelskedjan/system. EU har försökt förmå Chile att engagera sig på hög politisk nivå i arbetet mot AMR, särskilt i regionen.

Jordbruksverket har tagit emot ett ärende om att exportera tjursperma till Chile. Man väntar på EU-gemensamma intyg. Förhandlingarna om exportintyg avslutades i september 2014 men parterna har inte kommit överens. EU menar att de chilenska kraven inte är i linje med OIE:s standarder.⁶⁵

Det finns även svenskt intresse för att exportera gelatin och collagen till Chile. Ett svenskt företag började nyligen exportera glass till Chile. Inget SPS-relaterat handelshinder finns med i EU:s marknadstillträdesdatabas.

6.4.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Inget företag har lyft fram SPS-området som relevant för export till Chile. Däremot har fyra organisationer lämnat synpunkter.

Jordens Vänner framhåller dels att avtalet inte ska inskränka parternas möjligheter att införa regleringar som syftar till att stärka djurskydd, dels att avtalets bestämmelser om djurskydd bör vara bindande samt kopplade till sanktioner. Organisationen är vidare kritisk mot regleringssamarbete om djurskydd som syftar till att underlätta handel. Kollegiet noterar att

⁶³ Avtalet med Chile har fungerat som mall för EU:s senare avtal.

⁶⁴ Inom ramen för avtalets gemensamma förvaltningskommitté under SPS-kapitlet. Se '14th meeting of the EU-Chile Joint Management Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures (Santiago, 8-9 November, 2016 (SANCO D3/SPM G(2016)).'

⁶⁵ Rapport från JMC-möte 8-9 november 2016, s. 4.

det redan idag finns ett samarbete med Chile om djurvälstånd⁶⁶ samt att Jordens Vänners kommentar i övrigt främst är kopplad till tvistlösning.

Djurens Rätt har lämnat synpunkter som summeras nedan.

- Avtalet bör innehålla en klausul vari parterna erkänner djur som kännande varelser vars välbefinnande bör tas i beaktande i alla åtgärder som påverkar dem (i enlighet med artikel 13 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt).
- Parterna ska binda sig till den högsta djurskyddsnivån som någon av dem har (inom någon av parternas territorium) vad gäller, åtminstone, avel, innehav, hantering, behandling, användning, transport och slakt, import och export av djur samt produkter som testas på djur. Detta ska vara en förutsättning för de tullåttnader som parterna beviljar genom avtalet.
- Förbud mot import och export av levande djur för slakt.
- Förbud mot avlivning/slakt utan bedövning.
- En kontaktperson/myndighet/organisation ska utses hos varje part för genomförande av kapitlet som innehåller djurskyddsbestämmelser.
- Avtalet bör innehålla regler om kontroll av efterlevnad.
- Avtalet får inte leda till sänkta skyddsnivåer för djurs välbefinnande.
- Avtalet bör innehålla en ram för dialog och samarbete för att förbättra djurens skydd och välbefinnande.

Som nämnts ovan har EU redan ett etablerat samarbete med Chile om djurskydd. Delar av Djurens Rätts önskemål är tillgodosedda i EU:s förslag till djurskyddsbestämmelser inom ramen för andra frihandelsavtal, såsom erkännandet av att djur är kännande varelser. Kollegiet ser positivt på den grundsynen som överensstämmer med Lissabonfördraget och det engagemang i djurskyddsfrågor som många i Sverige har.

Djurens rätt önskar att parterna ska binda sig till den högsta djurskyddsnivån som finns i någon av parternas territorium (vilket får ses om ett önskemål om harmonisering av djurskydd) samtidigt som marknadstillträde ska nekas om man inte lever upp till djurskyddskraven. Det senare, att villkora marknadstillträde med uppfyllande av EU:s djurskyddskrav är en känslig fråga då det skulle innebära en ändring från gällande rätt i EU. I praktiken skulle det även leda till minskat

⁶⁶ Värt att notera är även att Chile infört en ny djurskyddslagstiftning (år 2010) under den tid som samarbetet pågått. Det går inte att utesluta att samarbetet med bland annat erfarenhetsutbyte haft viss påverkan på processen.

marknadstillträde för Chile jämfört med andra handelspartners. Förutom att det skulle drabba EU-importen negativt är det knappast förenligt med mandatet för förhandlingarna om ett moderniserat frihandelsavtal vars syfte är ökat handelsutbyte. Ståndpunkten att avtalet ska förbjuda import och export av levande djur för slakt är problematisk. Ett bilateralt förbud kan antagligen inte vara ett effektivt styrmedel. Förbudet skulle kunna bli verkningslöst eftersom handelsmönstren kan förändras (det vill säga chilenska exportörer skulle kunna sälja till andra marknader som inte förbjuder sådan handel). På så sätt skulle avtalet, i det avseendet, inte nödvändigtvis bidra till förbättrad djurvelfärd i Chile.⁶⁷ Förslaget är även problematiskt eftersom det skulle kunna leda till minskat marknadstillträde och handelsutbyte. Att samarbeta kring hur djurtransporter ska gå till är enligt kollegiets mening lämpligare och något som kan ske inom ramen för ett frihandelsavtal.

Önskemålet om att i avtalet förbjuda slakt utan bedövning är enligt kollegiets bedömning realistisk. Inom EU reglerar förordning (EG) nr. [1099/2009](#) skydd av djur vid tidpunkten för avlivning. Förordningen föreskriver att djur endast får avlivas efter bedövning (art. 4.1). Dock finns undantag för djur som slaktas med ”särskilda metoder som påbjuds av religiösa riter, under förutsättning att slakten äger rum i ett slakteri” (art. 4.4). Kraven gäller även för import från tredje land (art. 12). Sverige har använt sig av möjligheten att ha striktare nationella regler (art. 26) och har *totalförbud* mot slakt utan föregående bedövning. Att i frihandelsavtal förbjuda slakt utan bedövning och koppla marknadstillträde till förbudet vore inte förenligt med ett frihandelsavtals syfte.

Kollegiet ser positivt på att i avtalet namnge institutioner ansvariga för djurskyddsfrågor då det skulle förenkla dialog. Däremot bedömer kollegiet att det kan vara problematiskt att specifikt reglera kontroll och efterlevnad i avtalet då det antagligen förutsätter mycket detaljerade materiella djurskyddsbestämmelser. Den gemensamma förvaltningskommittén som kommer att inrättas under avtalet har det övergripande ansvaret för att SPS-kapitlet implementeras.

Svensk dagligvaruhandel har framfört att man förväntar sig att de animaliska produkter som importeras till EU åtminstone lever upp till de krav på djurvelfärd som ställs i internationella och bilaterala avtal. Därför bör ambitionen, enligt organisationen, vara att sträva efter krav som ligger så nära EU:s nivå som möjligt, något som i allt högre grad efterfrågas av svenska konsumenter. Svensk dagligvaruhandel anser även

⁶⁷ Utifrån djurskyddssynpunkt vore det förmodligen mer ändamålsenligt om Chile genom avtalet åtog sig att förbjuda all import och export av levande djur för slakt.

att antibiotikafrågan ska prioriteras och det stöds av svenska konsumenter.

LRF har i allmänna ordalag framfört att regelverk och standarder för människors och djurs hälsa måste upprätthållas även för importen.

6.4.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Sveriges export av livsmedel och jordbruksprodukter till Chile är relativt liten. **Ett omfattande SPS-kapitel är ändå viktigt eftersom det skapar förutsägbarhet och förutsättningar för ökat handelsutbyte av livsmedel och jordbruksprodukter med Chile.**⁶⁸ Därför vore ett nytt, mer modernt och omfattande SPS-kapitel gynnsamt för företag.

EU:s nyare frihandelsavtal innehåller bestämmelser om bland annat transparens, regionalisering, ramar för godkännandeprocedurer, kontroller och inspektioner, pre-listing, elektroniska intyg, samarbete och forum för att hantera specifika handelshindrande SPS-åtgärder. Vissa numera vanliga SPS-bestämmelser i frihandelsavtal saknas i det befintliga avtalet. Exempelvis är det viktigt att bland annat godkännandeprocedurer inklusive transparens kring dessa ingår i det nya avtalet. Det är även viktigt att ett nytt SPS-kapitel inte har ett begränsat tillämpningsområde utan omfattar alla typer av SPS-åtgärder, bland annat regler/föreskrifter/åtgärder kring livsmedels- och fodertillsatser och GMOs.⁶⁹ Detta är viktigt inte minst eftersom ett svenskt företag vill exportera collagen och gelatin till Chile.

Kollegiet bedömer att Sverige aktivt ska driva djurvälfrågor i förhandlingarna. Det är en viktig fråga för Sverige som har en hög djurskyddsnivå och svenska medborgare är engagerade i djurskyddsfrågor. Ett erkännande av djur som kännande varelser bör kunna tillgodoses, såsom gjorts i EU:s förslag till djurskyddsbestämmelser inom ramen för andra frihandelsavtal. **Att djurvälfråda finns med i ett nytt avtal är viktigt utifrån ett legitimitetsspektiv.** Det kan öka förtroendet för frihandelsavtal som institution i civilsamhället då handel kan vara ett verktyg för att påverka andra samhällsfrågor.

En artikel om djurvälfråda bör inriktas på samarbete. Det finns goda förutsättningar för detta eftersom det redan finns ett etablerat samarbete mellan EU och Chile. Detta bör tas vidare i en arbetsgrupp under avtalet och liksom tidigare bör det finnas en koppling till OIE:s

⁶⁸ Inom ramen för detta uppdrag har inga importintressen noterats (utöver det som framförts gällande villkorade tullsänkningar kopplade till djurvälfråda).

⁶⁹ Till skillnad från nuvarande avtal.

djurvelfärdsstandarder.⁷⁰ **Samarbetet bör utökas och omfatta samtliga OIE:s djurvelfärdsstandarder.**⁷¹ Eftersom många aktörer i civila samhället är intresserade av djurvelfärd anser kollegiet att **avtalet bör innehålla skrivningar om transparens kopplat till just djurvelfärd och samarbetet.** Det skulle bland annat kunna handla om ett åtagande att publicera sammanfattningar av arbetsgruppens möten och offentliggöra handlingsplaner. Kollegiet anser att Djurens Rätts förslag om att utse ansvariga institutioner är positivt.

OECD:s studie över global antibiotikaanvändning i boskapssektorn (2015) innehåller ingen information om lagkraven kring antibiotikaanvändning (vare sig som tillväxtbefrämjare eller krav på förskrivning).⁷² Med hänsyn till det globala hot som antibiotikaanvändning innebär bedömer kollegiet att **avtalet bör innehålla en artikel om samarbete i arbetet mot antibiotikaresistens. Målet bör vara minskad användning överlag.**⁷³ Liksom i fråga om djurvelfärd anser kollegiet att **avtalet ska innehålla en transparenskomponent specifikt inriktad på antibiotikaresistens.** Offentliggörande av information kring samarbete sätter dels press på parterna, dels kan det bidra till legitimitet.

6.5 Tekniska handelshinder (TBT)

6.5.1 Tekniska handelshinder i frihandelsavtal

WTO:s avtal om tekniska handelshinder (TBT-avtalet) och dess regler och principer utgör grunden för kapitlet om tekniska handelshinder i frihandelsavtal. När det nuvarande avtalet mellan EU och Chile trädde ikraft 2003 bedömde kollegiet att kapitlet var i linje med TBT-avtalets bestämmelser samt EU:s policy- och strategi vid den tiden.

Med hänsyn till den stora mängden avtal som EU ingår är det viktigt att avtalstexterna kring tekniska handelshinder blir så likartade som möjligt, annars riskerar avtalen att blir svåröverskådliga och svåra att tillämpa. Alltför olika regelsystem med särregleringar förorsakar också merkostnader för företagen. Det är viktigt att se till att bestämmelserna i avtalet inte dubblerar metoder eller system som redan finns enligt WTO/TBT-avtalet. Det riskerar inte bara att bli svåröverskådligt, utan även att undergräva tillämpningen av WTO/TBT-avtalet. EU:s så kallade

⁷⁰ SJV delar uppfattningen att implementering av OIE:s djurskyddstandarder ska vara *miniminivå* i de djurskyddssamarbeten som EU:s frihandelsavtalsförhandlingar inrättar.

⁷¹ Till skillnad från nuvarande avtal, se ovan.

⁷² TAD/CA/APM/WP(2014)34/FINAL, s. 11.

⁷³ Samt eventuellt ett förbud mot användning i tillväxtbefrämjande syfte.

nya metod för teknisk regelgivning är uppskattad av näringslivet och bör främjas i frihandelsavtal.

Den generella målsättningen för frihandelsavtal på TBT-området är att WTO/TBT-regler ska tillämpas i större omfattning och utvecklas utifrån WTO/TBT-avtalet. Det gäller framför allt följande:

- Utökad tillämpning av internationella standarder i tekniska föreskrifter för att undvika nationella särlösningar,
- likartade tekniska regler för utländska och inhemska varor,
- tekniska regler ska grundas på produktkrav i form av prestanda och inte konstruktion eller beskrivande egenskaper,
- ökat deltagande i internationella standardiseringsorgans arbete,
- identifiera likvärdiga tekniska regler som kan ömsesidigt erkännas,
- beaktande av synpunkter som inkommer vid TBT-notifiering av förslag till tekniska föreskrifter,
- närmande av avtalsparternas tekniska regleringar (det vill säga regulativt samarbete),
- främja överenskommelser mellan nationella eller regionala organ för bedömning av överensstämmelse (Conformity Assessment Arrangements) i syfte att erkänna varandras laboratorietester, certifieringsorgan eller inspektionsorgan med mera, eller
- främja tillämpningen av tillverkardeklarationer (Suppliers Declaration of Conformity) framför tredjepartsintyg där detta är möjligt och lämpligt.

Där det inte är möjligt att nå ända fram kan mindre genomgripande WTO/TBT+ samarbeten ändå vara möjliga, till exempel avtalsfunktioner för att kunna kräva motiveringar när tekniska föreskrifter inte ömsesidigt erkänns, utbyte av erfarenheter, eller närmare samarbete mellan regleringsmyndigheter.

6.5.2 Tekniska handelshinder i förhandlingarna med Chile

Enligt WTO:s Trade Policy Review från 2015 är Chiles sätt att ta fram tekniska föreskrifter, standarder och procedurer för bedömning av överensstämmelse transparent och följer principerna om icke-diskriminering och användning av internationella standarder.

Det befintliga avtalet mellan EU och Chile⁷⁴ innehåller bestämmelser om regulativt samarbete, tillnärmning av teknisk lagstiftning på basis av internationella och europeiska standarder och teknisk assistans för att

⁷⁴ Artikel 18 och 87.

skapa nätverk för bedömning av överensstämmelse. De rättigheter och skyldigheter som följer av avtalet är de samma som redan återfinns i TBT-avtalet.⁷⁵ Det finns emellertid en uttalad vilja att utveckla en samsyn inom de flesta områden som är relevanta för TBT och att förstärka regulativt samarbete, harmonisera föreskrifter, standarder och bedömning av överensstämmelse. I annex V till det existerande avtalet finns en särskild överenskommelse om vin om bland annat skydd för geografiska ursprungsbeteckningar och kvalitetsbeteckningar som ger båda parter möjlighet att skydda sina produkter.

EU har ett aktuellt handelshinderfall mot Chile i WTO:s TBT-kommitté som avser märkning av livsmedel med bland annat högt salt- och kaloriinnehåll.⁷⁶ Chile har tre aktuella handelshinderfall mot EU om REACH, växtskyddsmedel och GMO.⁷⁷

I EU:s handelshinderdatabas, Market Access Database, finns ett nyckelhandelshinder registrerat som handlar om att certifikat för importerade produkter från EU inte godtas. Import av elektroniska produkter från EU måste genomgå ett omfattande tvåstegscertifieringsförfarande. Certifikat eller prov som utförts i ursprungslandet, även om de är giltiga i Chile, måste kompletteras med tester i Chile. Kravet gäller även för produkter som är certifierade i sitt ursprungsland av internationellt erkända laboratorier och som är baserade på internationella standarder. Dessutom måste de utländska certifikaten valideras av det chilenska konsulatet i ursprungslandet. Ett annat handelshinder gäller elektriska kablar och andra elektriska produkter där det finns chilenska bestämmelser om nationell bedömning av överensstämmelse. Dessa produkter måste certifieras enligt lokala regler och företag måste ha en viss typ av teknisk dokumentation som bevisar detta.⁷⁸

USTR:s rapport från 2017 nämner, utöver det som framgår ovan, oklara märkningskrav för 4G-mobiltelefoner. Kraven innebär att telefoner måste märkas beroende på vilka licenser telefonbolagen betalar. Därutöver finns i USTR:s rapport en indikation på att Chile kommer att införa krav på att mobiltelefoner ska innehålla en obligatorisk nödsignal.⁷⁹

⁷⁵ Artikel 86.

⁷⁶ STC (Specific trade concern) ID 370.

⁷⁷ STC (Specific trade concern) ID 88, 393 och 464.

⁷⁸ Europeiska kommissionen. Market Access Database. Tillgänglig: http://madb.europa.eu/madb/barriers_result.htm?isSps=false&countries=CL

⁷⁹ United States Trade Representative, 2017 National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers, s 74.

6.5.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Jordens Vänner har lämnat synpunkter på området tekniska handelshinder och anført att: ”Definitionen av tekniska handelshinder bör inte omfatta lagar och regler som syftar till att skydda miljö, hälsa, arbetares rättigheter eller djurvälstånd. Vi vill inte se något regleringssamarbete på dessa områden om syftet är att underlätta handel. Handelsfrågor är endast sekundära i förhållande till skydd för miljö, hälsa, arbetares rättigheter och djurvälstånd.”

När det gäller *Jordens Vänner*s synpunkt att handelsfrågor är sekundära i förhållande till skydd för miljö hälsa, arbetares rättigheter och djurvälstånd menar kollegiet att detta inte innebär någon motsättning i förhållande till de åtaganden som Sverige och EU har som medlemmar i WTO. Varje WTO-medlem har rätt att införa tekniska regler, använda sig av standarder och procedurer för bedömning av överensstämmelse för att skydda människors hälsa och säkerhet, djurs liv och hälsa, växt-liv eller miljön, så länge de utgår ifrån den vetenskapliga och tekniska information som finns att tillgå.⁸⁰ Länderna har dock en skyldighet att se till att reglerna inte är mer handelsrestriktiva än nödvändigt för att uppfylla sitt skyddssyfte. Begreppet tekniska handelshinder är således, i sig, inte en värdering om hindret är nödvändigt eller inte.

6.5.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Allmänt kan det sägas att det föreslagna förhandlingsmandatets skrivning om ökad information till importörer och exportörer är positiv, även om det kan bli tydligare vad som avses. För att få bästa möjliga effekt bör sådan information omfatta beredning av standarder, föreskrifter och procedurer för bedömning av överensstämmelse. Utifrån de registrerade handelshinderfallen förefaller det finnas administrativa procedurer och krav vid bedömning av överensstämmelse som är tidskrävande och som innebär att provningar måste göras om. Betungande märkningar, certifieringar och provningar bör undvikas. **Det är viktigt att frihandelsavtalet innehåller tydliga bestämmelser om bedömning av överensstämmelse och ömsesidigt erkännande av certifikat och provningar.**

EU:s föreslagna förhandlingsmandat om TBT-frågor tar sikte på långtgående överenskommelser, ömsesidigt erkännande eller gemensamma lösningar för tekniska regleringar. **Lösningarna för ackreditering, provning och certifiering ska vara enhetliga, riskbaserade och inkludera tillverkardeklaration om**

⁸⁰ Jfr artikel 2.2 TBT-avtalet.

överensstämmelse där det är lämpligt. Ytterligare fokus ligger på transparens och samarbetsfunktioner, inklusive information till importörer och exportörer. Kollegiet bedömer att detta är rimliga och väl valda målsättningar. **Möjliga svenska intressen kan finnas vad det gäller tråd, kablar med mera för eldistribution där svensk export har sjunkit stadigt de senaste fem åren och där det finns ett registrerat handelshinder i EU:s handelshinderdatabas.** I övrigt har det inte gått att identifiera något särskilt svenskt intresse utifrån handelshindren och hur de förhåller sig till statistiken och den genomförda näringslivsundersökningen.

Det är önskvärt att frihandelsavtal blir så tydliga som möjligt avseende vilken typ av lagstiftning som avses för regleringssamarbete. Under senare tid har flera texter under FTA-förhandlingar innehållit otydliga formuleringar kring nationella åtaganden på TBT-området. Även i Ceta finns denna otydlighet. Det bör undvikas att det framstår som att EU:s medlemsstaters nationella standarder, nationella standardiseringsorganisationer och att nationella regler påverkas direkt genom avtalet och kan diskuteras i fora där EU och EU:s avtalspart i FTA deltar. Detta eftersom det skulle kunna innebära att det område där EU har harmoniseringslagstiftning utökas på initiativ från EU:s avtalsparter i FTA. Även i de fall det står klart i andra delar av frihandelsavtal vilka som är parter till avtalet leder formuleringar om nationella förhållanden och skyldigheter till tvetydigheter.

6.6 Handelsprocedurer

6.6.1 Handelsprocedurer i frihandelsavtal

Handelsprocedurer innefattar alla flöden av information och administration som krävs när företag ska exportera, importera eller transitera gods. I begreppet ingår dels offentliga kontroller som förtullning och beskattning, dels transport- försäkrings- och betalningsprocesser.

WTO:s handelsproceduravtal (WTO TFA), som trädde ikraft i februari 2017, kan sägas utgöra en miniminivå som WTO-medlemmar måste leva upp till för att underlätta handelstransaktioner. WTO TFA innehåller ett fyrtiotal åtgärder som medlemmarna ska genomföra för att förenkla handelsprocedurerna. De flesta åtgärderna är bindande men det finns också åtgärder av strävanskaraktär.

Ofta finns det inte anledning att i frihandelsavtal med länder som är medlemmar i WTO återupprepa samtliga krav som ingår i WTO TFA. Däremot kan och bör frihandelsavtal användas för att komplettera WTO

TFA med mer omfattande och ambitiösa åtaganden. Frihandelsavtal bör alltid innehålla ett separat avsnitt för tull- och handelsprocedurförenklningar och hänsyn bör i så stor utsträckning som möjligt tas till hela leveranskedjan. Vidare bör tydliga och bindande åtaganden införas på områden där avtalstexten i TFA inte blev som Sverige önskat. Det gäller bland annat inspektioner före skeppning, användning av tullombud och konsulära avgifter.

WTO TFA ger medlemmarna stort utrymme att själva avgöra i vilken ordning och hur snabbt olika åtgärder ska genomföras. I frihandelsavtalet kan parterna komma överens om en tidsram för genomförande, vilket kan resultera i en snabbare reformtakt än om enbart WTO-avtalets regler ska gälla. Vid behov kan avtalet också innehålla särskilda skrivningar om stöd för genomförande. Parterna åtar sig därigenom att inrätta särskilda program för tekniskt och finansiellt stöd för genomförande av handelsprocedurförenklningar.

6.6.2 Handelsprocedurer i förhandlingarna med Chile

I Världsbankens rapport Doing Business rankas varje år länder bland annat på området ”gränsöverskridande handel”, som ger en bild av hur enkla ett lands handelsprocedurer är. Rankingen baseras på mätningar av tid och kostnad för fullföljande av de handelsprocedurer som krävs i samband med import eller export av gods. År 2017 återfinns Chile på plats 65 i rankingen av 189 länder, vilket är en liten försämring från plats 64 år 2016. Mätningen visar exempelvis att det tar 54 timmar att fullfölja handelsprocedurerna vid gränsen i samband med import till Chile. Det kan jämföras med snittet på 9 timmar för samtliga i gruppen höginkomstländer i OECD, dit Chile hör. Därutöver tar den förberedande dokumenthanteringen innan gränsen 34 timmar att fullfölja i Chile, att jämföra med de 3 timmar som är genomsnitt i OECD:s höginkomstländer. Samtidigt visar Världsbankens ranking att handelsprocedurerna i Chile trots allt är betydligt enklare än i de flesta övriga länder i Latinamerika.

Enligt WTO:s senaste Trade Policy Review av Chile, från år 2015, kräver Chile att importören/exportören använder ett tullombud vid försändelser över 1000 USD. Användningen av elektroniska system för tulldeklarationer har ökat, men vissa stödjande dokument ska dock lämnas i original. Ett ”single window” för slutgiltig import beräknas tas i bruk under år 2017. Chile tillämpar riskanalyser som underlag för kontroll, men gör även slumpmässiga kontroller. Under de senaste åren har modellerna för riskanalyser vidareutvecklats. Andra reformer som genomförts syftar till en förbättring av möjligheterna att överklaga tullmyndighetens beslut.

Enligt OECD:s "Trade Facilitation Indicators" handlar Chiles främsta brister om den interna samordningen mellan olika myndigheter vid gränsen, användning av bindande förhandsbesked, samt procedurer för överklaganden av beslut. Enligt OECD:s bedömning skulle prioriterade åtgärder vara att förbättra information om lagar, regler, procedurer och genomsnittlig tidsåtgång för godsklarering, att öka användningen av förhandsbesked, att i högre grad acceptera kopior av dokument, samt att öka andelen procedurer som hanteras elektroniskt. Chile bör enligt OECD även överväga att införa ytterligare förenklingar för auktoriserade operatörer.

I Market Access Database finns två handelshinder rapporterade gällande handelsprocedurer i Chile. Det ena gäller kosmetika. Importprocedurerna för kosmetika uppges vara långa och de administrativa procedurerna för export av hygienprodukter och kosmetika anses krångliga. Det andra handlar om att Chile tillämpar ett förbud mot landning, omlastning och transitering av svärdfisk fångad i internationella vatten mot fiskebåtar i chilenska hamnar.⁸¹

Chile godkände WTO TFA den 21 november 2016. Landet har notifierat alla avtalets åtaganden som så kallade kategori-A-åtaganden, utom artikel 7.7 om extra förenklingsåtgärder för auktoriserade operatörer. Då avtalet nu har trätt ikraft ska Chile alltså uppfylla dessa åtaganden redan nu.

I artikel 79 i det nuvarande frihandelsavtalet med Chile finns åtaganden som syftar till handelsprocedurförenkling, men dessa uppfyller inte kraven i TFA.

6.6.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Ett företag har i undersökningen rapporterat problem med komplicerade eller oförutsägbara tull- och andra handelsprocedurer, samt tidskrävande handelsprocedurer.

6.6.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Då det nuvarande frihandelsavtalet inte ställer lika långtgående krav på handelsprocedurförenkling som WTO TFA är det nödvändigt att uppdatera avtalet så att det tar avstamp i den nivå som krävs enligt TFA. Därutöver bör avtalet, i linje med andra frihandelsavtal, gå längre och innehålla så omfattande och ambitiösa skrivningar som möjligt.

⁸¹ Europeiska kommissionen. Market Access Database. Tillgänglig: http://madb.europa.eu/madb/barriers_result.htm?isSps=false&countries=CL

Chile har relativt väl fungerande handelsprocedurer redan idag och vi har få indikationer på att svenska företag har upplevt specifika problem. Därför handlar prioriteringarna snarare om att rent generellt följa den svenska linjen om att utöka och förtydliga åtaganden på de områden där avtalstexten WTO TFA inte går tillräckligt långt.

Ett sådant exempel gäller frågan om tullombud. Det finns i TFA ett förbud mot att införa nya krav på tullombud, men befintliga krav på tullombud behöver inte avskaffas. Chile har idag ett sådant krav om att importören/exportören använder ett tullombud vid större försändelser.

Frihandelsavtalet bör därför innehålla ett absolut förbud mot anlitande av tullombud.

Ett annat exempel gäller möjligheten att använda elektroniska kopior. Även om tulldeklarationerna numera hanteras elektroniskt i Chile ska stödjande dokument dock ofta lämnas i original. I WTO TFA finns endast ett strävansmål vad gäller godtagande av elektroniska kopior av styrkande handlingar. **I frihandelsavtalet kan man därför med fördel gå längre, genom bindande skrivningar om att elektroniska kopior ska godtas.**

Med tanke på att Chile inte har åtagit sig att införa extra förenklingsåtgärder för auktoriserade operatörer redan i samband med ikraftträdandet av WTO TFA, kan även denna fråga finnas med i frihandelsavtalet. I övrigt har Chile i och med sin notifiering om åtgärder enligt TFA redan åtagit sig att förenkla handelsprocedurerna i enlighet med detta avtal. Det finns därför inte någon anledning att upprepa dessa åtaganden i frihandelsavtalet.

6.7 Handelspolitiska skyddsinstrument

6.7.1 Handelspolitiska skyddsinstrument i frihandelsavtal

Handelspolitiska skyddsinstrument är en sammanfattande benämning för olika åtgärder ett land kan använda sig av för att tillfälligt kringgå sina handelspolitiska åtaganden. Dessa åtgärder avser antidumpningsåtgärder mot prisdumpad import, antisubventionsåtgärder (utjämningsåtgärder) mot subventionerad import och skyddsåtgärder mot kraftigt ökande import.

Kollegiet förordar genomgående fördelarna med en fri och öppen handel i arbetet med handelspolitiska skyddsinstrument. Användandet av handelspolitiska skyddsinstrument leder till försämrade konkurrenskraft för unionsindustrin på såväl den inre marknaden som på marknaderna utanför EU. Dessutom är de handelspolitiska skyddsinstrumenten

ineffektiva så till vida att de snarare gynnar industrin i tredje land än skyddar unionsindustrin.

6.7.2 Handelspolitiska skyddsinstrument i förhandlingarna med Chile

I WTO:s Trade Policy Review från 2015 bedöms Chile vara restriktivt i användandet av handelspolitiska skyddsinstrument. I september 2017 var endast ett fåtal åtgärder ikraft.

Sedan 2011 har ändringar i den chilenska lagstiftningen inneburit att användningen av antidumpning- och antisubventionsåtgärder begränsats. Detta har skett genom att bland annat förkorta den tidsperiod under vilken en undersökning får göras. Vidare får åtgärder endast vara ikraft under ett år och får inte förnyas. Chile har i WTO-sammanhang uttryckt att antidumpningsåtgärder inte ska användas på ett sådant sätt att handeln begränsas.

Samma år gjordes även ändringar i den lag som reglerar skyddsåtgärder i en mer protektionistisk riktning. Ändringen medför att skyddsåtgärder tillåts vara i kraft i två år, mot tidigare ett år och en förlängning av åtgärderna kan göras med två år mot tidigare ett år. Denna försämring kompenseras dock till viss del genom ett krav på att åtgärderna ska granskas årligen för det fall de ska gälla i över ett år.

I enlighet med det nuvarande frihandelsavtalet mellan Chile och EU har parterna möjlighet att införa handelspolitiska skyddsinstrument mot varandra. I september 2017 tillämpades dock inga skyddsinstrument från vare sig Chiles eller EU:s sida mot den andra parten. I några av de regionala handelsavtal som Chile ingått förhindras parterna att införa skyddsåtgärder. Exempel är frihandelsavtalen mellan Chile och EFTA samt mellan Chile och Kanada.

6.7.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Inga synpunkter eller kommentarer har kommit in från näringslivet eller det civila samhället på området.

6.7.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet är av den generella uppfattningen att parter till frihandelsavtal ska åta sig att inte använda handelspolitiska skyddsinstrument i den bilaterala handeln och att konkurrenslagstiftning, inklusive regler om statligt stöd/subventioner, bör gälla istället.

Kollegiet anser därför att parternas möjligheter att införa handelspolitiska skyddsinstrument mot varandra ska slopas eller i vart fall begränsas kraftigt.

För det fall endast en begränsning av de handelspolitiska skyddsåtgärderna skulle vara möjlig att uppnå anser kollegiet att införandet av skyddsåtgärder är ett mer transparent och mindre handelssnedvridande verktyg då åtgärderna riktar sig mot all import (även mot tredje land), är begränsade i tid och ställer krav på omstrukturering av den aktuella industrin som ska skyddas.

6.8 Fiskesubventioner

6.8.1 Fiskesubventioner i frihandelsavtal

Subventioner som inte är specifika för jordbruk behandlas ofta i ett frihandelsavtals konkurrenskapitel. I detta avsnitt behandlas fiskesubventioner. Fiskesubventioner omfattas i dag av WTO:s subventionsavtal på samma villkor som vanliga industrivaror.

När FN:s medlemsländer år 2015 antog Agenda 2030 pekades hållbara hav ut som ett av de 17 globala hållbarhetsmålen. En av de viktigaste åtgärderna för att nå hållbarhetsmålet avseende fiske är att förbjuda fiskesubventioner som kan bidra till ett icke hållbart fiske.

Vid mötet i WTO:s förhandlingsgrupp om regler (NGR) i september 2017 påbörjades arbetet med att sammanställa ett antal olika förslag som begränsar användandet av skadliga fiskesubventioner. Målet är att lägga fram ett förslag till beslutstext inför WTO:s ministerkonferens (MC11) i december 2017.

6.8.2 Fiskesubventioner i förhandlingarna med Chile

Fiske är en av Chiles ledande branscher och den kommersiella fångsten är en av världens tio största. Landet är medlem i en informell gruppering av medlemmar som kallar sig "Friends of Fish" (Argentina, Australien, Chile, Colombia, Nya Zeeland, Norge, Island, Pakistan, Peru och USA) som verkar för ett hållbart fiske genom att förbjuda skadliga subventioner men samtidigt verka för särskilda och differentierade bestämmelser för utvecklingsländer.

Kollegiet bedömer att frihandelsavtalet mellan EU och Chile bör innefatta regleringar om subventioner till fisket där skadliga fiskesubventioner som leder till överkapacitet och överfiske förbjuds.

6.8.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Inga synpunkter eller kommentarer har kommit in från näringslivet eller det civila samhället på området.

6.8.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Fiskesubventioner omfattas idag av WTO:s subventionsavtal på samma villkor som industrivaror men har lyfts ut till särskilda förhandlingar under de pågående regelförhandlingarna i WTO, detta i enlighet med mandaten från Doha 2001 och Hongkong 2005.

Kollegiet anser att frihandelsavtalet mellan EU och Chile bör inkludera regleringar om subventioner till fisket där skadliga fiskesubventioner som leder till överkapacitet och överfiske förbjuds.

6.9 Energi och råmaterial

6.9.1 Energi och råmaterial i frihandelsavtal

I nyare frihandelsavtal som EU har ingått finns bestämmelser om råvaror och energi. Bakgrunden till detta är främst att det i många länder finns regler och restriktioner (till exempel exportkvoter) på dessa områden som begränsar tillgången. Störningsfri tillgång till råvaror och energi är viktig för EU:s konkurrenskraft. Sveriges intressen skiljer sig inte från EU:s intressen. Sverige kan dock med en betydande industrisektor och som gruvland ha större intressen än andra EU-medlemsländer.

6.9.2 Energi och råmaterial i förhandlingarna med Chile

Det föreslagna förhandlingsmandatet är på energi- och råvaruområdet inriktat på investeringsrelaterade aspekter, på att minimera konkurrensbegränsande åtgärder, på att ta sig an krav på lokalt innehåll och på att främja handel och investeringar i förnybar energi. Investeringshinder, konkurrensbegränsande åtgärder och krav på lokalt innehåll innebär problem i många länder. Det finns goda skäl att reglera detta i ett moderniserat frihandelsavtal. Det är bra att underlätta handel och investeringar i förnybar energi.

När det gäller import- och exportrestriktioner, som inte enbart gäller energi och råvaror, anger det föreslagna mandatet att avtalet inte ska tillåta förbud eller begränsningar av handeln mellan parterna, inklusive kvantitativa restriktioner eller tillståndskrav, som inte är motiverade av ett särskilt undantag. Avtalet bör också enligt det föreslagna mandatet innehålla förstärkta discipliner vid import- och exportlicenser. Förstärkta

licensdiscipliner är naturligtvis av godo. Det som i övrigt sägs om import- och exportrestriktioner finns redan i befintligt frihandelsavtal.

Det finns inte några stora bekymmer med Chile på energi- och råvaruområdena. Av WTO:s Trade Policy Review från 2015 framgår att privata företag, inhemska och utländska, tillåts delta i alla energisektorverksamheter utan begränsningar. Vidare framgår av rapporten att Chile i allmänhet inte förbjuder export och inte tillämpar exportlicenssystem eller kvoter. Chile tar inte heller ut skatter eller tullar på export.

Det befintliga frihandelsavtalet med Chile ser bra ut när det gäller energi och råvaror. I artikel 22 i frihandelsavtalet finns bestämmelser om samarbete på energiområdet. Problem som brukar finnas på råvaruområdet är exportförbud, exportrestriktioner, licenskrav med mera. För Chile finns i artikel 76 i frihandelsavtalet ett förbud mot kvantitativa restriktioner. Vidare ska inga import- eller exportförbud eller restriktioner i handeln med undantag av tullar och skatter finnas.

6.9.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Inga synpunkter eller kommentarer har kommit in från näringslivet eller det civila samhället på råvaru- och energiområdena.

6.9.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Bedömningen är att det inte finns några stora svenska intressen att bevaka. Det nuvarande avtalet mellan EU och Chile samt det föreslagna förhandlingsmandatet ser bra ut. De finns därmed inte heller några problem på området att prioritera eller presentera lösningar till. **Att mandatet tar upp investeringar, konkurrensbegränsningar och krav på lokalt innehåll på energi och råvaruområdena kan välkomnas av Sverige.**

6.10 Tjänstehandel

6.10.1 Tjänstehandel i frihandelsavtal

I tjänstehandelsförhandlingar ingår de *fyra leveranssätten* för tjänstehandel: 1. gränsöverskridande tjänstehandel, 2. konsumtion utomlands, 3. etablering, och 4. tjänstehandel genom tillfällig personrörlighet.

I en förhandling gör varje land åtaganden för *marknadstillträde* och *nationell behandling* för de fyra leveranssätten av tjänster.⁸² Varje land väljer hur långgående åtaganden de vill göra. Ett land kan i praktiken vara mer öppet än åtagandena visar, men får inte vara mer restriktivt. Åtaganden utgör därmed ett golv och garanti för framtida öppenhet. Utöver åtaganden för marknadstillträde och nationell behandling innehåller handelsavtal ofta sektorsspecifika regler för vissa tjänster, ett avsnitt om inhemska regleringar och e-handel.

EU och tjänstehandelsförhandlingar

EU har offensiva intressen i de flesta tjänstesektorer. Egna begränsningar finns framförallt inom utbildningstjänster, hälso- och sjukvårdstjänster, audisiva tjänster och tillfällig personrörlighet (leveranssätt 4). EU:s mest långtgående handelsavtal när det gäller tjänster är Ceta som kan ses som en måttstock för framtida handelsavtal. Både EU och Chile är med i de plurilaterala TiSA-förhandlingarna. Förhandlingarna mellan EU och Chile kommer troligtvis att utgå ifrån de senast utväxlade buden i TiSA.

Sveriges intressen i tjänstehandelsförhandlingar

Sverige har offensiva intressen i flera olika tjänstesektorer. Sett till gränsöverskridande tjänstehandel är de viktigaste sektorerna i Sveriges globala tjänsteexport: affärstjänster (27 procent), tele-, data- och informationstjänster (20 procent), resor (17 procent) och transporttjänster (15 procent).⁸³ Dessa tjänstenärningar utgör sammanlagt nästan 80 procent av svensk tjänsteexport och indikerar offensiva intressen för Sverige i tjänstehandelsförhandlingar generellt.

Villkoren för tjänstesektorn är centrala för svenska koncerners möjlighet att etablera sig utomlands (leveranssätt 3). Tjänstesektorn utgör cirka 80 procent av de svenska koncernerna med dotterbolag i utlandet och 56 procent av alla anställda i dessa koncerner. Sett till antalet svenska internationella koncerner är parthandel, datatjänster och finansiella tjänster de tre största tjänstesektorerna. Stora tjänstesektorer sett till antalet anställda i svenska internationella koncerner är detaljhandel, telekommunikation och rese-, bevaknings, och fastighetsserviceföretag.⁸⁴ Exempel på svenska internationella företag inom tjänstesektorn är IKEA,

⁸² *Marknadstillträde* betyder att länder åtar sig att inte sätta upp kvantitativa begränsningar för utländska företag. *Nationell behandling* betyder att länder binder sig till att inte diskriminera utländska företag i förhållande till inhemska företag. I handelsavtal delas *tjänstesektorn* upp i 12 huvudsektorer, exempelvis affärstjänster och transporttjänster.

⁸³ Kommerskollegium (2017) *Sveriges handel med varor och tjänster samt direktinvesteringar helåret 2016*.

⁸⁴ Tillväxtanalys (2017) *Svenska koncerner med dotterbolag i utlandet 2015*. Statistik 2017:06.

H&M, Ericsson, Securitas, Skanska, ÅF, Sweco, Klarna, King, Mojang och Stena Line.

Kommerskollegiums prioriteringar i FTAs

Kollegiet har de senaste åren lyft fram fyra typer av horisontella frågor som viktiga för Sverige i tjänstehandelsförhandlingar. Den första frågan är **tillfällig personrörlighet** (leveranssätt 4) där kollegiet förespråkar ambitiösa åtaganden, även för medföljande, samt förenklade visum- och arbetstillståndspedurer. **E-handel och dataflöden** är enligt kollegiet prioriterade frågor, både gemensamma regler för e-handel och att motverka hinder för gränsöverskridande dataflöden. Kollegiet lägger även vikt vid frågor om **inhemska regleringar**, inklusive transparens och avtal om ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. Slutligen anser kollegiet att **mest-gynnande-nationsprincipen** (MGN) är viktig då den gör att FTAs bidrar till en multilateralisering.

Kollegiet förespråkar generellt ambitiösa åtaganden för marknadstillträde och nationell behandling i handelsavtal. Vår bedömning är dock att Sverige genom Ceta gjort de åtaganden som är möjliga givet politiska begränsningar och vissa tjänstesektors särskilda karaktär.

6.10.2 Tjänstehandel i förhandlingarna med Chile

Förhandlingsmandatet

Enligt det föreslagna förhandlingsmandatet ska avtalet mellan Chile och EU leda till liberaliseringar som går utöver GATS-åtaganden och de plurilaterala TiSA-förhandlingarna. Avtalet ska innehålla bestämmelser om inhemska regleringar, sektorsspecifika regler, ömsesidigt erkännande, e-handel och dataflöden. Kollegiet är särskilt positiva till att förhandlingsmandatet omfattar tillfällig personrörlighet som är nära knuten till varuexport (installation och underhåll) och förenkling av procedurer vid tillfällig personrörlighet.

Chiles åtaganden i GATS

Inom WTO:s tjänstehandelsavtal GATS har Chile gjort begränsade åtaganden. Chile har exempelvis inte gjort åtaganden inom distributionssektorn, miljötjänster och byggtjänster. Inom transportsektorn har åtaganden endast gjorts inom "air transport services".

Handelshinder: OECD:s STRI och Världsbankens STRI

Att ett land inte gjort åtaganden inom en tjänstesektor i ett handelsavtal behöver inte betyda att det finns handelshinder. För att mäta om det i

praktiken finns lagstiftning som begränsar utländsk tjänsteverksamhet kan man använda sig av OECD:s och Världsbankens index på handelshinder inom tjänster.

OECD:s Services Trade Restrictiveness Index (STRI OECD) mäter lagstiftning i ett land som anses ha en handelsbegränsande effekt. Både lagstiftning som omfattas av ett handelsavtal och lagstiftning som ligger utanför handelsavtal mäts i indexet. STRI går från skalan 0 till 1, där 1 är mest restriktivt.

STRI OECD visar att Chile är mindre restriktivt än genomsnittet i 18 av 22 tjänstesektorer. Detta stämmer överens med bilden av Chile som en relativt öppen ekonomi. De sektorer i Chile som har lägst STRI, och därmed kan anses som mest öppna för tjänstehandel är affärstjänster. De sektorer med högst STRI, som därmed är mest restriktiva mot tjänstehandel är bland annat post- och budtjänster och telekommunikation. Inom post- och budtjänster består begränsningen främst av att det finns ett monopol på posttjänster. Inom telekommunikation är begränsningen framförallt krav på etablering och koncession för att få tillhandahålla telekommunikationstjänster. Slutligen är en horisontell begränsning som framhålls i STRI OECD att det inte finns krav på att publicera lagar innan de trätt i kraft i Chile.

Världsbanken har också utvecklat ett index som mäter restriktioner inom tjänstesektorn, som kallas Services Trade Restrictions Index (STRI WB). Detta index täcker delvis andra tjänstesektorer än STRI OECD. I STRI WB är de sektorer i Chile med mest begränsningar för tjänstehandel försäkringstjänster, telekommunikation och detaljhandel. Inom telekom behövs det som nämnts ovan en koncession för att få sälja telekomtjänster. STRI WB belyser dessutom att tillståndsmyndigheten inte är självständig från ministeriet.

6.10.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Ett tillverkningsföretag angav att de sektorer som är viktiga i tjänstehandeln med Chile är kurirtjänster, finansiella tjänster, transporttjänster och miljötjänster. Även e-handel uppgavs som prioriterat. Ett konsultföretag angav att export av miljötjänster var viktigt i deras tjänstehandel med Chile.

Import av IT-konsulttjänster och finansiella tjänster från Chile har också lyfts fram som viktiga. Det finns även ett intresse att etablera sig inom sektorn ”tjänster inom hälso- och sjukvård”. Det problem i handeln med Chile som nämns är svårigheter med visum och arbetstillstånd vid

tillfällig personrörlighet samt faktorer som rör anställnings- och arbetsvillkor. Den viktigaste tjänstesektorn för ett konsultföretag i handeln med Chile är export av konsulttjänster inom produktionsutveckling. De viktigaste tjänstesektorerna för ett annat företag är IT-tjänster. Enligt ett tillverkningsföretag är den viktigaste sektorn för företaget miljötjänster som det exporterar till gruvnäringen i Chile.

Ytterligare ett företag har lyft fram att det är viktigt att kunna exportera IT-tjänster, kurirtjänster och kommunikationstjänster till Chile.

Miljöorganisationen **Jordens Vänner** skrev angående regleringar av tjänster i handelsavtal att *”Vi ser ett stort värde i en stark offentlig sektor och vill därför inte se några skrivningar i avtalet som öppnar upp för ökad privatisering eller cementering av nuläget gällande privatiseringar. Stater ska alltid ha möjlighet att driva eller återta verksamheter i offentlig regi utan att riskera att bryta mot handelsavtal eller riskera stämningar enligt klausuler om investeringsskydd i sådana avtal.”*

Fackförbunden LO, 6F och **TCO** framförde att *”Avtal får inte inskränka staternas beslut i frågor som hur samhällsservicen ska organiseras, vad som ska drivas av samhället i egen regi, vad som ska utföras av statliga monopol, välfärdssystemens utformning och liknande.”* Vidare anser fackförbunden att *”Avtal måste innehålla garantier för mänskliga fri- och rättigheter. Regler om skydd för arbetstagare ska aldrig kunna anses utgöra handelshinder. De får inte påverka regler om skydd för arbetstagare i nationella lagar, andra författningar och kollektivavtal eller de kollektiva fackliga rättigheterna såsom föreningsrätt, förhandlingsrätt och rätten att vidta stridsåtgärder.”*

Angående tillfällig personrörlighet i handelsavtal skrev både **LO** och **6F** att *”1. De europeiska företag som investerar/har verksamhet i Chile ska verka enligt EUs sociala ansvarstagande med respekt för internationella riktlinjer för mänskliga rättigheter i arbetslivet; 2. EU bör verka för att globala ramavtal tecknas mellan internationella företag och globala fackliga organisationer i syfte att säkra bra villkor för arbetstagare genom hela produktionskedjan; 3. De europeiska företagens agerande för att respektera fri och obunden facklig organisering får inte motverkas; 4. Avtalen måste tillförsäkra att utländska arbetstagare likabehandlas med inhemska arbetstagare vad gäller arbets- och anställningsvillkor.”*

TCO framförde att *”Avtalet bör tillförsäkra att dessa arbetstagare likabehandlas med inhemska arbetstagare vad gäller arbets- och anställningsvillkor.”*

Sammanfattningsvis angav flera företag i sina svar att miljötjänster, IT-tjänster, kurirtjänster och finansiella tjänster är viktiga i handeln med Chile. Vad gäller handelshinder angav ett företag att det fanns svårigheter med visum och arbetstillstånd.

Fackförbunden framhöll i sina svar vikten av arbetstagares villkor och mänskliga rättigheter. WTO-avtalet GATS och tjänstehandelsavtal generellt omfattar dock inte arbetstagares villkor. Sverige har en fotnot i GATS som förtydligar att frågor om arbetstagares villkor inte ingår i avtalet. Frågor om mänskliga rättigheter och arbetsrättsliga frågor berörs främst under hållbarhetskapitlet i ett handelsavtal. Läs gärna mer under avsnitt 6.17.

Fackförbunden och Jordens Vänner framförde även att handelsavtalet med Chile inte ska syfta till nya privatiseringar. Kollegiet förespråkar inga åtaganden som leder till nya privatiseringar. Kollegiet anser dock generellt att inom tjänstesektorer som i praktiken redan är etablerade privata marknader så ska utländska tjänsteleverantörer få tillträde på lika villkor jämfört inhemska företag, vilket redan gäller i Sverige idag.

6.10.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Tjänster är ett område som ska prioriteras högt i förhandlingar givet den centrala roll tjänster har i ekonomin. Tjänstehandelsförhandlingar leder främst till öppenhet genom att länder binder existerande lagstiftning. Detta leder på sikt, genom större förutsägbarhet, till ökad tjänstehandel och därmed bättre konkurrens och högre produktivitet inom tjänstesektorn. Det behövs dock också nationella regler som stödjer denna utveckling.

De *prioriterade tjänstesektorerna* nedan har valts utifrån att kollegiet identifierat att det både finns ett svenskt intresse och ett handelshinder alternativt brist på åtagande i Chile. Givet det begränsade statistiska underlaget för tjänstehandeln mellan Sverige och Chile, utgår kollegiet ifrån att det finns svenska intressen i de tjänstesektorer som generellt är viktiga för svensk tjänsteexport. Hänsyn tas även till de sektorer som företagen indikerat som viktiga i handeln med Chile.

Högt prioriterade frågor är aspekter som Sverige bör driva i förhandlingarna. För frågor nedan som angetts som *mindre prioriterade* bedömer kollegiet att det inte behövs någon stor svensk insats, då det rör sig om standartexter i ett tjänstehandelsavtal.

Prioriterade sektorer

Miljötjänster (högt prioriterade)

Tre företag angav att export av miljötjänster är viktigt. En prioritering i förhandlingarna är därför att få åtagande för marknadstillträde och nationell behandling för miljötjänster.

Finansiella tjänster (högt prioriterade)

Flera företag angav att finansiella tjänster är viktigt i handeln med Chile. Finansiella sektorn är även en av de sektorer där det finns flest svenska koncerner med dotterbolag i utlandet. Det bör därför vara prioriterat att få åtaganden för marknadstillträde och nationell behandling för finansiella tjänster samt sektorsspecifika regler.

Byggtjänster (högt prioriterade)

Sverige har stora internationella företag inom byggsektorn. Åtaganden inom denna sektor är positivt i ett framtida avtal.

Horisontella prioriteringar

Tillfällig personrörlighet/leveranssätt 4 (högt prioriterade)

Kommerskollegium förespråkar generellt ambitiösa åtaganden för tillfällig personrörlighet. Kollegiet förespråkar åtaganden för kategorierna **”tjänsteleverantör på kontraktsbasis” och egenföretagare.**

För kategorin ”företagsinternflytt” finns krav på bostad eller bosättning. Det borde vara prioriterat att mildra detta krav i förhandlingarna eftersom krav på bostad kan vara problematiskt vid kortare vistelser.

Ett företag har rapporterat med svårigheter vad gäller visum- och arbetstillståndsprocedurer i Chile. Det är därför prioriterat att fullfölja det föreslagna förhandlingsmandatet och se till att visumprocedurer inkluderas i kapitlet om tillfällig personrörlighet.

Flera av företagen som deltog i näringslivsundersökningen är varuföretag som också säljer tjänster. Det är viktigt att kategorin **”installation och underhåll”** inkluderas i avtalet.

E-handel och dataflöden (högt prioriterade)

E-handel och dataflöden bör enligt kollegiet vara prioriterade frågor.

EU:s standardtexter om e-handel stöds. En text om dataflöden är prioriterad och det är viktigt att en text ger mervärde.

Inhemska regleringar (medelprioriterat)

I och med att Chile är relativt öppet inom flera tjänstesektorer blir det istället viktigare med frågor om inhemska regleringar och avtal om ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. Krav på licenser och kvalifikationer är exempelvis vanligt inom affärstjänster, som är en viktig sektor i svenskt tjänsteexport. Kollegiet anser att det är positivt om avtalet innehåller ambitiösa texter om inhemska regleringar.

Mest-Gynnande-Nationsprincipen (medelprioriterat)

Slutligen anser kollegiet att mest-gynnande-nationsprincipen (MGN) är viktig då den gör att frihandelsavtal bidrar till multilateralisering.

6.11 Investeringar**6.11.1 Investeringar i frihandelsavtal**

Frihandelsavtal innehåller vanligen ett kapitel om investeringar som är uppdelat på dels marknadstillträde för investeringar och dels investeringsskydd. De investeringar som täcks är utländska direktinvesteringar (FDI). I ett frihandelsavtal är det centralt att skilja på vad som reglerar länders agerande före eller vid etablering (marknadstillträde), respektive länders agerande när investeringar väl är gjorda (investeringsskydd). I EU:s frihandelsavtal är inte marknadstillträdesdelen föremål för investeringsskydd, till exempel Investor-State Dispute Settlement (ISDS) eller Investor Court System (ICS). Denna del kan istället bli föremål för State-State Dispute Settlement (SSDS).

6.11.2 Marknadstillträde för investeringar i förhandlingarna med Chile

På Världsbankens ranking över Ease of doing business hamnar Chile på plats 57 (Sverige på plats 9). I Chile råder en generell etableringsfrihet med vissa begränsningar, såsom produktion av kärnkraftsenergi och gruvnäring. Därtill krävs licenser för investeringar inom vissa sektorer såsom exempelvis telekom. Samtliga investeringar i Chile utsätts för investeringsscreening av den statliga organisationen APIE. Denna

process är emellertid snabb och uppges inte utgöra ett investeringshinder.⁸⁵ Chile har en positiv inställning till FDI och tillämpar inte prestationskrav (eng. performance requirements). Det regulativa systemet är generellt transparent. I huvudsak fungerar marknadstillträdet bra.

Inom tillverkningsindustrin har 12 svenska koncerner 29 dotterbolag i Chile med totalt cirka 5 000 anställda och en omsättning på cirka 9,6 miljarder kronor. Därtill har 5 svenska koncerner 10 dotterbolag i Chile med totalt cirka 400 anställda och en omsättning på cirka 1,3 miljarder kronor. Ytterligare en grupp företag är så diversifierad att den av sekretesskäl inte redovisas på branschnivå. I denna grupp finns 7 koncerner med 11 dotterbolag, cirka 7 000 anställda och en omsättning på cirka 1,5 miljarder kronor.⁸⁶

Som visat i avsnitt 4.2.3 utgjorde svenska FDI i Chile 0,4 procent av den totala stocken år 2015. Chile mottar således en liten andel av Sveriges utgående FDI. Det har dock skett en kontinuerlig ökning av den svenska stocken av FDI i Chile, bortsett från år 2015. Som nämnts tidigare har råvarupriserna sjunkit under senare år, vilket kan vara en förklaring till desinvesteringar från svenska investerare. Eftersom Chile i mångt är ett exportberoende land så har den internationella konjunkturedgången påverkat landet. Lundin Mining är ett av de företag som har investerat i utvinning av koppar. Dock har åtminstone viss investering från Lundin skett via att bolag baserat i Australien.

6.11.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället gällande marknadstillträde

Ett företag har till kollegiet uppgett att de mött marknadstillträdesproblem i form av begränsningar gällande utländskt ägande.

Jordens vänner uppger att de inte ser något egenvärde i att ytterligare öppna upp marknader för investeringar. De önskar inte premiera utländska investerare på bekostnad av inhemska aktörer. Jordens Vänner anser att det kan finnas goda skäl att med hänvisning till miljömässig hållbarhet, resiliens och säkerhet i händelse av kriser främja inhemska aktörer i vissa sektorer, exempelvis jordbruk och matproduktion.

⁸⁵ Export.gov. *Chile - 1-Openness to, & Restrictions Upon Foreign Investment*. Tillgänglig: <https://www.export.gov/apex/article2?id=Chile-openness-to-foreign-investment>

⁸⁶ Uppgifterna erhållna av Tillväxtanalys.

Fairtrade önskar att småskaliga jordbrukare ska ges ökat marknadstillträde samt att stöd ska ges till investeringar i små och medelstora företag i Chile. Därtill förordas joint ventures.

6.11.4 Investeringskydd i förhandlingarna med Chile

Sveriges investeringsskyddsavtal med Chile har varit i kraft sedan den 30 december 1995. Avtalet följer i stort sett det svenska modellavtalet som användes vid denna tidpunkt innebärande att artiklarna rättvis och skälig behandling, ersättning vid expropriation och skydd mot diskriminering ger ett så högt skydd som investerare kan förvänta sig. Dock saknas paraplyklausul. Dessutom är artikel 7 rörande skiljeförfarandet (ISDS) en så kallad *no-u-turn-clause* innebärande ett förbud mot att processa i både domstol och skiljenämnd. En svensk investerare måste således vara väldigt försiktig med vad denne tvister om i chilensk domstol om denne önskar tillgång till skiljeförfarande rörande samma fråga. Detta är visserligen en svaghet för investeringsskyddet men i övrigt är skyddet så pass högt att svenska investerare inte torde ha något omedelbart intresse av att avtalet ersätts med ett EU-avtal.

Transparency International rankar Chile på plats 24 av 176 länder (Sverige är på fjärde plats). På Transparency internationals index över korruption hamnar Chile på index 66, där 0 är sämst och 100 är bäst. Medelsnittet är 43 och Sverige har 88. Detta innebär en relativt låg grad av korruption och lägre än många EU-medlemmar. Den låga nivån av korruption talar för ett relativt lågt behov av investeringsskyddsavtal liksom att Chile endast haft tre tvister emot sig och vunnit en av dessa. Den senaste tvisten landet förlorade var år 2001. Chile har 55 BIT:s och investeringsskydd i ytterligare 29 avtal. Exportkreditnämnden har placerat Chile i landriskkategori 2 sedan slutet av 1990-talet. Investeringsklimatet i Chile dras dock ned av ett långsamt om än fungerande rättsväsende. När det gäller rättssäkerhet i övrigt är landet i nivå med OECD-länderna. Kvaliteten på regleringar är genomgående hög.⁸⁷ Som nämnts i kapitel två kategoriseras Chile sedan några år tillbaka som ett OECD-land i höginkomstskiktet, vilket är ett uttryck för den stabila ekonomiska utvecklingen landet genomgått sedan slutet av 1980-talet. Av detta drar kollegiet slutsatsen att svenska investerares behov av ett nytt investeringsskyddsavtal är lågt.

Vid förhandling av ett nytt avtal kan det förväntas uppstå svårigheter gällande utformningen av artikeln rättvis och skälig behandling (FET). I TPP liksom i Chiles senast ingångna BIT år 2012⁸⁸ fördes in en referens

⁸⁷ EKN:s Landanalys av Chiles ekonomi 2016-04-07.

⁸⁸ BIT med Uruguay.

till *minimum standard of treatment*, istället för en uttömmande lista såsom i Ceta. Chile har paraplyklausul i flera avtal och är således inte programmatiskt emot. Därtill har Chile inte varit avvisande till upprättandet av en multilateral investeringsdomstol.

6.11.5 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället gällande investeringsskydd

LO och **6F** understryker att avtalet inte får inskränka staternas beslut i frågor som hur samhällsservicen ska organiseras, vad som ska drivas av samhället i egen regi, vad som ska utföras av statliga monopol, välfärdssystemens utformning och liknande. Därtill måste avtalet innehålla garantier för mänskliga fri- och rättigheter. Regler om skydd för arbetstagare ska aldrig kunna anses utgöra handelshinder. De får inte påverka regler om skydd för arbetstagare i nationella lagar, andra författningar och kollektivavtal eller de kollektiva fackliga rättigheterna såsom föreningsrätt, förhandlingsrätt och rätten att vidta stridsåtgärder.

TCO instämmer i att arbetstagares rättigheter, skydd för ohälsa och olycksfall inte får ses som ett handelshinder eller på något sätt underkastas de ekonomiska friheterna och ska därför explicit undantas i handelsavtalens investeringskapitel och dess eventuella tvistlösningsmekanism. TCO menar att förhandlingarna bör inriktas mot att inte inkludera en tvistlösningsmekanism för investerare-stat-relationer i avtalet. Om ett sådant system trots allt etableras, anser TCO att tvistlösningsmekanismen mellan stater och investerare inte får inskränka staters demokratiska beslutsfattande eller partsautonomin och de fackliga rättigheterna. Investeringsskydd får inte hota demokrati och mänskliga rättigheter.

Jordens Vänner är emot investeringsskydd eftersom de anser att det kan avskräcka regeringar från att införa regleringar som syftar till att stärka djurskyddet eller hälsoskyddet.

Kollegiet har i tidigare utredningar⁸⁹ analyserat frihandelsavtals effekter på demokratiskt beslutsfattande och rätten att reglera. EU:s frihandelsavtal

⁸⁹ Kommerskollegium. (2015) "Rätten att reglera" i handelsavtalet mellan EU och Kanada – och hur kan det bli i avtalet med USA?
<https://www.kommers.se/publikationer/Rapporter/2015/Ratten-att-reglera-i-handelsavtalet-mellan-EU-och-Kanada-/>; Kommerskollegium (2016). "Analys av frihandelsavtalet CETAs eventuella effekter på miljö, människors och djurs hälsa samt demokratiskt beslutsfattande"
<https://www.kommers.se/publikationer/Rapporter/2016/Analys-av-frihandelsavtalet-CETAs-eventuella-effekter/>; Kommerskollegium (2017). "Analys av frihandelsavtalet mellan EU, dess medlemsstater och Kanada (CETA) - ett regeringsuppdrag"
<https://www.kommers.se/publikationer/Rapporter/2017/Analys-av-frihandelsavtalet-mellan-EU-dess-medlemsstater-och-Kanada-CETA/>

innehåller en artikel som slår fast rätten att reglera. Där klargörs bland annat att parterna till avtalet bevarar rätten att reglera på områden såsom allmän hälsa, säkerhet, miljö, allmän moral och kulturell mångfald. Skulle en tvist mellan stat och investerare uppstå måste investeringsdomstolen beakta artikeln i avtalet som slår fast rätten att reglera. Dessutom har kollegiet i tidigare utredningar visat att det materiella skyddet som avtalen ger inte går utöver det som redan ges i Sverige vilket även det talar för att avtalen inte påverkar Sveriges rätt att reglera.

I de moderna frihandelsavtal EU numera ingår inkluderas en bekräftelse av parternas åtaganden att respektera och tillämpa multinationella avtal inom skydd för arbetsvillkor i enlighet med ILO:s grundkonventioner i avtalets hållbarhetskapitel. Hållbarskapitlets utformning och synpunkter kring arbetsrättsliga frågor behandlas ytterligare i avsnitt 6.17.

6.11.6 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Sammanfattningsvis är Chile ur ett FDI-perspektiv för närvarande inte i fokus för svenska investerare och kollegiet har inte identifierat några tydliga svenska intressen gällande tillträde för investeringar.

6.12 Konkurrens och statsägda företag (SOE)

6.12.1 Konkurrens och statsägda företag i frihandelsavtal

Konkurrens

Konkurrensfrågor är allmänt viktiga för att säkra att företagsageranden inte underminerar den liberalisering som sker genom frihandelsavtal. Vidare är konkurrensrätt en viktig komponent i uppbyggande av system som gagnar framväxten av globala värdekedjor – där värdekedjor ofta utformas utifrån företags förhandlingsstyrka. På så sätt anses konkurrensregler vara en naturlig del av frihandelsavtal.

Konkurrensfrågan i frihandelsavtal handlar om samarbete mellan konkurrensmyndigheter vid klagomål från den ena parten (eller dess industri). Vidare brukar det finnas krav på att grundläggande konkurrensregler ska finnas och vara effektiva. Konkurrensfrågor ingår i alla EU:s frihandelsavtal som ett komplement till marknadstillträdesförhandlingar. Kollegiet känner inte till om reglerna överhuvudtaget använts.

Observera att samarbete gäller EU:s konkurrensmyndighet och inte medlemsstaternas myndigheter, detta på grund av den

kompetensfördelning som finns på området. Eftersom reglerna gäller på EU-nivå stödjer Sverige generellt reglerna utan att prioritera frågan.

Statsägda företag (SOE)

Regler om statsföretag finns också i alla EU:s frihandelsavtal. Dessa regler handlar om att finna en balans mellan att statsföretag (och företag med exklusiva rättigheter samt monopol) inte alltid kan basera sin verksamhet på kommersiella grunder och att deras verksamhet inte får underminera gjorda åtaganden. I EU:s frihandelsavtal återfinns vanligen samma standardtext där grundprincipen är att länder gör åtaganden om var de ska garantera att SOE-företag inte utnyttjar sin position på sin hemmamarknad.

Frågan prioriteras vanligen inte av Sverige i frihandelsavtal, bland annat baserat på en undersökning gjord av kollegiet⁹⁰ som underströk att SOE inte är en prioriterad fråga för svenska företag. Sverige har flera gånger ifrågasatt de standardskrivningar som finns eftersom kollegiet anser att de är för enkla att åsidosätta men aldrig fått gehör för vår position.

Det kan dock finnas behov av att i detta avtal fokusera mer på SOE-frågan. Härtill finns två anledningar: i) Chile är med i TPP och i det avtalet fokuserar reglerna på hur SOE:er agerar på andra marknader än sin hemmamarknad och ii) det är bland annat en fråga som tas upp i den aktuella EU-interna diskussionen om ”investment screening”⁹¹. Huruvida dessa två faktorer påverkar förhandlingarna är visserligen osäkert, men det är en fråga att hålla ögonen på.

6.12.2 Konkurrens och SOE:s i förhandlingarna med Chile

Konkurrens

Enligt WTO:s Trade Policy Review av Chile år 2015 har Chile de senaste åren infört en rad åtgärder för att stärka aktiviteten och befogenheterna hos landets konkurrensmyndigheter, liksom deras oberoende. Därutöver, och i överstämmelse med den information kollegiet erhållit från den svenska ambassaden och Business Sweden i Chile, framgår även i WTO:s Trade Policy Review att Chile nyligen har introducerat en ny konkurrenslagstiftning efter en rad uppmärksammade fall och kritik mot den gamla lagstiftningen.⁹² Den nya lagstiftningen uppfyller de önskemål

⁹⁰ Statsägda företag (SOE) 2013/01736.

⁹¹ Bland annat ”European Investment Policy: A Common Approach to Investment Control” av EU Kommissionen 28 juli 2017.

⁹² WTO Trade Policy Review Chile, WT/TPR/S/315.

som EU täcker i frihandelsavtal. Kollegiet har ingen information om eventuella problem eller handelshinder.

Statsägda företag

Liksom alla länder har Chile ett antal statsägda företag, ofta företag där staten äger/kontrollerar delar av företagen.⁹³ Ägande i sig är inga problem utan det handlar om hur företagen agerar. Kollegiet har ingen information om eventuella problem eller handelshinder.

6.12.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Inga synpunkter eller kommentarer har kommit in från näringslivet eller det civila samhället på området.

6.12.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna Konkurrens

Kollegiet anser inte att frågorna om konkurrens bör vara prioriterade i förhandlingarna.

Statsägda företag

Om förhandlingarna baseras på EU:s standardtexter är inte förhandlingarna prioriterade. **Om texterna däremot inkluderar nya element, främst om hur SOE:er kan agera på externa marknader, behöver frågan analyseras av EU:s medlemsstater.** Kollegiet anser det svårt att i dagsläget ge konkreta förslag kring hur eventuella textförslag ska bemötas.

6.13 Offentlig upphandling

6.13.1 Offentlig upphandling i frihandelsavtal

Offentlig upphandling är processen när det offentliga köper in, leasar eller hyr varor och tjänster. Ett mål med regleringen av offentlig upphandling är att uppnå en effektiv användning av skattemedel och därför talas ofta om att upphandlingen skall bidra till *best value for money*. En förutsättning för att upphandlande myndigheter ska kunna använda skattemedel effektivt, är att det råder konkurrens på den

⁹³ OECD. *The Size and Sectoral Distribution of SOEs in OECD and Partner Countries*. Tillgänglig: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/finance-and-investment/the-size-and-sectoral-distribution-of-soes-in-oecd-and-partner-countries_9789264215610-en#page30

offentliga upphandlingsmarknaden. Därför är det viktigt med öppenhet för utländska företag, varor och tjänster i upphandlingarna.

Inom WTO finns ett avtal om offentlig upphandling (Government Procurement Agreement, nedan GPA). Avtalet är plurilateralt, vilket betyder att det är frivilligt för WTO:s medlemsstater att delta i avtalet. EU:s frihandelsavtal utgår ofta från GPA, både vad gäller struktur och innehåll. GPA och frihandelsavtalen består därför ofta av dels en avtalstext med procedurregler⁹⁴, dels åtaganden om marknadstillträde. Marknadstillträdet regleras i bindningslistor i olika annex, där det listas vilka myndigheter, varor, tjänster och sektorer som omfattas. Procedurreglerna är tillämpliga på den del av upphandlingsmarknaden där parterna gör åtaganden. Om bägge avtalsparter redan är parter till GPA, brukar ambitionen i frihandelsavtalen framför allt vara att gå längre när det gäller själva marknadstillträdet. I vissa fall kan det även finnas inslag som går längre än GPA i själva avtalstexten.

EU har offensiva intressen inom offentlig upphandling. Särskilt inom transport- och infrastruktursektorerna (försörjningssektorn), byggsektorn, IT-tjänster, medicinsk utrustning, miljövaror/tjänster och energi är många EU-företag konkurrenskraftiga.⁹⁵ För svensk del kan potentiella exportvaror såsom transportmedel (inklusive fordon), maskiner och apparater (inklusive telekomprodukter) tänkas bli aktuella för offentlig sektor i andra länder.⁹⁶ När det gäller tjänster har Sverige offensiva intressen avseende exempelvis affärstjänster, finansiella tjänster, tele-, data och informationstjänster, resor och transporttjänster.

6.13.2 Offentlig upphandling i förhandlingarna med Chile

Chile är inte part till GPA, men har sedan 1997 observatörsstatus och följer därför WTO:s GPA-kommittés arbete. Chile har tidigare gjort åtaganden ifråga om offentlig upphandling i FTAs, bland annat i förhållande till Uruguay. Även det nuvarande avtalet mellan EU och Chile innehåller bestämmelser om offentlig upphandling, vilka nu ska uppdateras.

Enligt förhandlingsmandatet ska avtalet syfta till ett ömsesidigt bättre marknadstillträde på alla nivåer av statsförvaltningen, även när det gäller statsägda företag och företag med speciella eller exklusiva rättigheter.

⁹⁴ Avtalstexten reglerar t.ex. olika typer av upphandlingsförfaranden, icke-diskrimineringsprinciper i form av nationell behandling och mest gynnad nation, transparens, rättsmedel (möjlighet att överklaga) m.m.

⁹⁵ External public procurement initiative- Frequently Asked Questions, EU-kommissionen, Bryssel, 21 mars 2012.

⁹⁶ Kommerskollegium. *Handelsstatistiska faktablad* (baserat på SCB:s statistik).

Vidare ska upphandling av varor, tjänster och byggsektorn täckas med få undantag (inklusive byggkoncessioner). Kollegiets uppfattning är att detta är relevant utifrån svenska intressen.

De handelshinder som har rapporterats för Chile rör bland annat upphandling av byggentreprenader, tjänster och koncessioner. Byggentreprenader och upphandling som sker från statsägda företag styrs av egna upphandlingsregler. När det gäller byggentreprenader finns dessutom olika typer av regler.⁹⁷ Analyser har visat att de fall som överklagats till "Government Procurement Tribunal" ofta har rört upphandling av tjänster, byggentreprenader och koncessioner. Överlag uppges upphandling på lokal nivå (kommuner) vara mest problematiskt.⁹⁸

I EU:s Market Access Database tas upphandling av tjänster och inom byggsektorn upp som problematiska sektorer.⁹⁹ Processen för att få registrera sig för att kunna delta i vissa offentliga upphandlingar beskrivs som onödigt byråkratisk. Många originaldokument krävs som en del av registreringsprocessen för konsulter ("registro de consultores"). Vid ansökningar behövs många originaldokument ("notarised documents"), till exempel olika typer av certifikat och intyg, vilka kan vara svårt att leverera för utländska leverantörer som är verksamma i flera länder. I projekt krävs ibland "RUT", ett identifieringsnummer som används i skattesammanhang, vilket är svårt att få om man är en utländsk leverantör. Erfarenhet hos systerföretag godkänns inte.

Regleringen som är relevant för upphandling av konsulter¹⁰⁰ kräver att företag, för att få registrera sig, anställer/ingår konsortium med minst en lokal konsult, som ska bidra till 30 procent av kontraktets värde. Samma lagstiftning förbjuder också i vissa fall utländska leverantörer från att delta i upphandlingar. Hälsoministeriets tillämpning av regler för upphandling av byggentreprenader innehåller diskriminerande inslag i form av högre poängsättning (80 procent) till erfarenhet från den lokala marknaden än erfarenhet ifrån utlandet (20 procent). Det har också rapporterats hinder när det gäller hur utländska yrkeskvalifikationer och erfarenhet utomlands erkänns i upphandlingar.¹⁰¹¹⁰²

⁹⁷ WTO Trade Policy Review Chile, WT/TPR/S/315, s. 85 (stycke 3.191) och 88 (stycke 3.204).

⁹⁸ WTO Trade Policy Review Chile, WT/TPR/S/315, s. 87 (stycke 3.203).

⁹⁹ Europeiska kommissionen. Market Access Database. Tillgänglig: http://madb.europa.eu/madb/barriers_result.htm?isSps=false&countries=CL

¹⁰⁰ "Regulation on Consultants" by the MOP, Ministry of Public works.

¹⁰¹ Jfr t.ex. Contraloria Dictamen 22728 som tillämpas av MOP, Ministry of Public Works

¹⁰² Se länk till EU:s marknadstillträdesdatabas ovan.

6.13.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Ett företag som kollegiet har varit i kontakt med bekräftar bilden ovan av komplicerade registreringsprocedurer i samband med offentlig upphandling. Kollegiet noterar i sammanhanget att det finns regler i GPA om att parterna får ha registreringssystem för leverantörer. Samtidigt ställs krav på att ett sådant system inte får ställa upp onödiga handelshinder. Det är sannolikt att EU kommer att vilja inkludera bestämmelser som baserar sig på GPA, speciellt mot bakgrund av att detta är upptaget som ett hinder i EU:s marknadstillträdesdatabas.

Jordens Vänner anser det finnas goda skäl att premiera inhemska aktörer i offentlig upphandling med hänvisning till miljömässig hållbarhet, resiliens och säkerhet i händelse av kris. De vill inte att möjligheterna att ta hänsyn till sådana faktorer ska inskränkas på grund av handelsavtal.

EU:s bilaterala frihandelsavtal brukar möjliggöra miljöhänsyn. De baserar sig ofta på WTO:s upphandlingsregler (GPA), enligt vilka det är tillåtet att ställa miljökrav. Kollegiet vill dock lyfta fram att icke-diskrimineringsprincipen, det vill säga att man inte får premiera inhemska leverantörer och produkter, är av central betydelse för att skattebetalarna ska få valuta pengarna. En leverantör som tilldelas kontrakt gör det på basis av ställda krav (exempelvis miljökrav). Det är således möjligt att ställa miljökrav, men inte att ange från vem man ska köpa. Icke-diskrimineringsprincipen är inget nytt i och med EU:s bilaterala frihandelsavtal, utan finns i svensk upphandlingslagstiftning idag. Det är inte heller säkert att det som är lokalproducerat är det mest miljömässigt hållbara. Transporternas andel av en varas klimatpåverkan är en komplex fråga och det går inte att generellt dra slutsatsen att varor som producerats nära marknaden är bättre ur klimatsynvinkel.¹⁰³

6F och **LO** anser att avtalen inte får påverka det politiska handlingsutrymmet när det gäller grundläggande nationella politiska frågor. Det innebär att avtalen inte kan inskränka staternas beslut i frågor som hur samhällsservicen ska organiseras, vad som ska drivas av samhället i egen regi, vad som ska utföras av statliga monopol, välfärdssystemens utformning och liknande. Avtalen får inte heller inskränka det politiska handlingsutrymmet vid upphandlingar när det

¹⁰³ Kommerskollegium. (2012). *Handel, transporter och konsumtion, hur påverkas klimatet?* Rapport 2012:3. Tillgänglig: <https://www.kommers.se/publikationer/Rapporter/2012/Handel-transporter-och-konsumtion/> samt Kommerskollegium. (2012). *Handelsperspektiv på närproducerade livsmedel*. Tillgänglig: <https://www.kommers.se/publikationer/Rapporter/2012/Handelsperspektiv-pa-narproducerade-livsmedel/>

gäller att ställa krav på exempelvis arbets- och anställningsvillkor. Även **TCO** framför liknande synpunkter med tillägget att avtalet inte får inskränka utrymmet att ställa krav på det som upphandlas och inte heller inskränka den möjlighet att ställa sociala krav som finns i EU-direktiv på området.

När det gäller synpunkten att avtalet inte ska inskränka staternas beslut i frågor som hur samhällsservicen ska organiseras, vad som ska drivas i samhällets egen regi med mera, så påverkas detta inte av avtalets upphandlingskapitel. Upphandlingskapitlet stadgar vissa upphandlingsprinciper (till exempel transparens och icke-diskriminering) som gäller för de myndigheter, varor, tjänster och sektorer som en part väljer ska omfattas. Det ställs därför inga krav på att statsförvaltningen organiseras på ett visst sätt.

EU:s nya upphandlingsregler reglerar i ökad utsträckning möjligheterna att ta miljö- och sociala hänsyn. WTO:s avtal om upphandling (GPA), tillåter att andra aspekter än rent ekonomiska kan spela in vid kontraktstilldelning.

Kollegiet bedömer inte heller att avtalet kommer att inskränka möjligheterna att ställa sociala krav, exempelvis arbets- och anställningsvillkor. Dels är det inte sannolikt att EU väljer att förhandla bort möjligheter som finns enligt EU-intern lagstiftning, dels står i det föreslagna förhandlingsmandatet att avtalet ska syfta till att innefatta miljömässiga- och sociala hänsyn i upphandling. Däremot får sådana hänsyn inte diskriminera leverantörer från den andra avtalsparten. Det senare gäller även enligt nuvarande svensk lag.

6.13.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Offentlig upphandling bör vara ett högt prioriterat område ur ett svenskt perspektiv. Det offentligas köp av varor och tjänster står för stora ekonomiska summor. Sverige har exportpotential när det gäller många varor, tjänster och sektorer som efterfrågas av offentlig sektor. Ur ett svenskt företagsperspektiv är det därför viktigt med marknadstillträde vid offentlig upphandling i andra länder.

Sverige bör driva ett ömsesidigt förbättrat marknadstillträde i offentlig upphandling på alla nivåer av statsförvaltningen (central, regional och lokal nivå). Vidare bör statsägda företag och företag med speciella eller exklusiva rättigheter täckas i så stor utsträckning som möjligt. Varor, tjänster, byggsektorn och försörjningssektorn ("utilities", bland annat transport, energi, infrastruktur) bör täckas med få undantag, samt om möjligt även koncessioner. Det är också viktigt med

upphandlingsregler som garanterar icke-diskriminering, transparens och inhemska rättsmedel, om möjligt gärna i paritet med GPA. Sammantaget skulle detta leda till att få bort diskriminerande inslag i offentlig upphandling och öka marknadstillträdet för svenska företag, inklusive i sektorer som är problematiska.

För svensk del kan potentiella exportvaror såsom transportmedel (inklusive fordon), maskiner och apparater (inklusive telekomprodukter) tänkas bli aktuella för offentlig sektor i Chile. När det gäller tjänster har Sverige offensiva intressen avseende exempelvis affärstjänster, finansiella tjänster, tele-, data- och informationstjänster, resor och transporttjänster.

6.14 Immaterialrätt

6.14.1 Immaterialrätt i frihandelsavtal

WTO:s avtal om handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter (TRIPs-avtalet) sätter minimistandarder på det immaterialrättsliga området som alla WTO-medlemmar måste leva upp till. Högre standarder, så kallade TRIPs-plus, kan överenskommas i frihandelsavtal, men behöver då troligtvis uträckas till alla WTO-medlemmar enligt principen om mest gynnad nation.¹⁰⁴

6.14.2 Immaterialrätt i förhandlingarna med Chile

I det nuvarande frihandelsavtalet mellan EU och Chile regleras immaterialrätt i artiklarna 168 till 171. Avtalet innefattar upphovsrätt och relaterade rättigheter, patent, mönster, geografiska ursprungsbeteckningar, varumärken, kretsmönster, företagshemligheter och skydd mot otillbörlig konkurrens. I avtalet stadgas bland annat att parterna ska fortsätta tillförsäkra en effektiv implementering av skyldigheterna i ett antal angivna internationella konventioner, samt att parterna ska ansluta sig till ett antal andra internationella konventioner.

Majoriteten av Chiles frihandelsavtal innehåller kapitel med bestämmelser om immaterialrätt.¹⁰⁵ Chile har i vissa frihandelsavtal åtagit sig högre standarder än i TRIPs.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Se artikel 4(d) TRIPs samt van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization* (2008) s. 760.

¹⁰⁵ WTO Trade Policy Review Chile, WT/TPR/S/315 s. 89.

¹⁰⁶ WTO Trade Policy Review Chile, WT/TPR/S/315 s. 88.

Av EU:s Market Access Database framgår att det finns brister i Chile vad gäller dels skydd för testdata och dels upphovsrätt.¹⁰⁷ Vad gäller upphovsrätt har Chiles upphovsrättsliga lagstiftning uppdaterats, men ytterligare åtgärder anges behöva vidtas för att adressera problem såsom piratkopiering på internet och förekomsten av olagligt innehåll på nätet. Det anges också finnas ett behov att bättre implementera bland annat nya regler som antagits angående internetleverantörers ansvar. Båda dessa handelshinder är nyckelhinder i handelshinderdatabasen.

Chile finns inte med bland kommissionens tre kategorier av prioriterade länder vad gäller skydd och säkerställande¹⁰⁸ av immaterialrätter. Däremot omnämns Chile i en separat kategori över länder där kommissionen kommer att bevaka utvecklingen i syfte att värdera huruvida länderna bör inkluderas bland de prioriterade länderna.¹⁰⁹

I USTR:s handelshinderlista¹¹⁰ anges att Chile är med på listan över prioriterade länder i 2016 Special 301 Report på grund av svagheter vad gäller skydd och säkerställande av immateriella rättigheter. Svagheter anges i rapporten bland annat vara brist på skydd mot olagligt kringgående av tekniska skyddsåtgärder och ett ineffektivt regelverk avseende ansvar för internetleverantörer. Även bristande skydd för testdata tas upp.

I förslaget till mandat anges bland annat att avtalet bör bygga på och komplettera TRIPs och försäkra ett högt skydd och säkerställande av immateriella rättigheter utöver nivån i TRIPs, och alltså utgöra TRIPs-plus. Det anges att alla former av immateriella rättigheter ska omfattas. Det föreslagna mandatet nämner även att avtalet bör tillförsäkra ett förstärkt säkerställande av immaterialrätter och här nämns särskilt bland annat den digitala miljön. Det läggs stort fokus på geografiska ursprungsbeteckningar, där ett skydd för geografiska ursprungsbeteckningar som bygger på skyddet i TRIPs artikel 23 förespråkas. Det föreslagna mandatet förespråkar även skapande av arbetsgrupper för att främja utbyte av information.

¹⁰⁷ Europeiska kommissionen. Market Access Database. Tillgänglig:

http://madb.europa.eu/madb/barriers_result.htm?isSps=false&countries=CL

¹⁰⁸ Med säkerställande avses samhällets mekanismer för att upprätthålla reglerna, vilket innefattar bland annat åtgärder av tullen, polisen och domstolsväsendet.

¹⁰⁹ Europeiska kommissionen. *Commission Staff Working Document – Report on the protection of intellectual property rights in third countries* SWD(2015) 132 final, s. 5.

¹¹⁰ 2017 National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers, s. 76.

6.14.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

TCO har kommenterat att vissa immaterialrättsfrågor regleras i kollektivavtal och att det därför är viktigt att partsautonomin respekteras och att eventuella bestämmelser i handelsavtal inte påverkar regler och överenskommelser i kollektivavtal.

Såvitt kollegiet förstår är det olika aspekter av immaterialrätt som regleras i frihandelsavtal respektive i kollektivavtal. De regler som vanligtvis finns med i frihandelsavtal på immaterialrättsområdet reglerar omfattningen av skyddet och inte exempelvis frågan om vem rättigheten tillfaller. Bestämmelser i frihandelsavtal bör därmed enligt kollegiets bedömning inte påverka regler och överenskommelser i kollektivavtal.

6.14.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiets bedömning är att fokus bör vara på de immaterialrätter som är viktiga för svenska och andra europeiska företag, såsom **patent, varumärken, upphovsrätt och företagshemligheter**. Vad gäller geografiska ursprungsbeteckningar är de av mindre betydelse som offensivt intresse för Sverige och det är därför av vikt att bevaka balansen så att **inte för stort fokus läggs på geografiska ursprungsbeteckningar** och att inte andra viktigare immaterialrätter kommer i skymundan.

För att åtgärda de problem som uppmärksammats i bland annat EU:s Market Access Database bedömer kollegiet att det är viktigt att fokusera på **säkerställande av immaterialrätter, inklusive i den digitala miljön**, vilket också nämns i det föreslagna mandatet. **Det kan även vara lämpligt att bestämmelser om skydd för testdata inkluderas**. I förhållande till vissa länder kan utvecklingshänsyn tala för att ett inte alltför starkt skydd för testdata införs, då detta kan hindra företag från att använda testdata vilket kan försena introduktionen av generiska läkemedel och potentiellt riskera att försvåra möjligheten att begära tvångslicenser enligt artikel 31 i TRIPs. Kollegiet noterar dock i detta sammanhang att Chile är ett höginkomstland och att bestämmelser om skydd för testdata därför kan inkluderas.

6.15 Transparens och korruption

6.15.1 Transparens och korruption i frihandelsavtal

Transparens och korruptionsbekämpning är grundläggande principer både i det globala handelssystemet och i god offentlig styrning i allmänhet, och bör finnas med i alla handelsavtal. Korruption lyfts som

ett av de primära hindren för handel på världsmarknaden. Det är inte oväntat då omfattande och komplicerad reglering, samt ett byråkratiskt system, vilka är vanliga handelshinder, ofta går hand i hand med ett korrupt system. Kollegiet har i tidigare studier konstaterat att korruption har skadliga effekter på så väl handelsvolymen och handelsregler.¹¹¹ Korruption underminerar även principen om ”rule of law” och ”good governance” genom att statliga institutioner och myndigheter förlorar legitimitet om de används för privat vinning. På så sätt har korruption även en tydlig koppling till handel och social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Transparens kan ha indirekta korruptionshämmande effekter då det ökar förutsägbarheten och minskar kostnaderna för handeln, förbättrar institutionell kvalitet och minskar risken för tvister med andra länder.

Skrivningar om transparens finns med i många frihandelsavtal. I flera av EU:s avtal finns skrivningar om transparens i ingressen. Ibland finns även skrivningar om transparens bland annat i tull- och handelsprocedurkapitlet. I vissa avtal finns ett separat, horisontellt kapitel. Ett horisontellt kapitel är att föredra då transparens är en princip som bör genomsyra all offentlig verksamhet, inte bara tull och gränsmyndigheter. Detta kan sedan kompletteras med områdesspecifika åtaganden i respektive kapitel.

När det gäller korruptionsbekämpning verkar åtaganden i handelsavtal där USA är part vara de mest omfattande, då handelsavtal där EU är part oftast har begränsats till skrivningar om transparens. Under de senaste åren har det dock blivit allt vanligare att EU inkluderar skrivelser om såväl korruptionsbekämpning som transparens i handelsavtal. Kommissionens ”Trade for All”-strategi som publicerades 2015 betonar även vikten av både transparens och korruptionsbekämpning, och utlovar bland annat att kommissionen ska föreslå ambitiösa anti-korruptionsåtgärder i framtida handelsavtal.

I TPP finns ett särskilt kapitel om transparens och korruptionsbekämpning (avsnitt 26). Avsnittet är tämligen omfattande. Skrivningarna om transparens ligger väl i linje med skrivningar om transparens i andra sammanhang, exempelvis WTO:s avtal om förenklade handelsprocedurer.

När det gäller korruptionsbekämpning är av särskilt intresse det faktum att parterna i TPP tydligt uttalar att ansvaret för att bekämpa korruption ligger både hos den offentliga och den privata sektorn. Vidare har parterna förbundit sig att ratificera alternativt ansluta sig till FN:s

¹¹¹ Kommerskollegium. (2005). *Trade and the Fight against Corruption*.

konvention mot korruption (från 2003). Åtgärder för att bekämpa korruption finns nämnda i avtalet, liksom vad avtalsparterna ska göra för att motverka korruption bland offentliganställda. Skyldigheten att säkerställa efterlevnad av regelverk mot korruption finns också i avtalet. Parterna ska också främja civilsamhällets aktiva deltagande i korruptionskampning. Vidare finns en mekanism för tvistlösning i avtalet, som också gäller parternas åtaganden enligt transparens- och korruptionskapitlet.

6.15.2 Transparens och korruption i förhandlingarna med Chile

Korruption identifieras generellt inte som ett problem för handel med, eller företag verksamma i, Chile.¹¹² Transparency Internationals Corruption Perception Index sätter landet på 66 i en hundrastradig skala där 0 betyder genomkorrumperat, vilket antyder en förhållandevis låg grad av korruption.¹¹³ Av de 176 länderna i Transparency Internationals index hamnar Chile på plats 24.

Den största korruptionsrisken bedöms vara starka kopplingar mellan politiker och ekonomin, vilket till exempel kan påverka offentlig upphandling.¹¹⁴ Exempelvis ägde en rad uppmärksammade korruptionsanklagelser rum 2015, bland annat riktade mot medlemmar av kongressen, ett antal privata företag och medlemmar av president Bachelets familj.¹¹⁵ Trots att korruptionsnivån fortfarande bedöms som relativt låg, visar data från Transparency International att det har skett en tydlig försämring jämfört med tidigare år. Därför är det viktigt att såväl transparens som antikorrupsionsåtgärder är en del av framtida handelsavtal med landet.

Det existerande handelsavtalet mellan EU och Chile innehåller dels ett horisontellt kapitel om transparens, och dels innebär de facto artikel 139 att Chile måste följa transparens-bestämmelserna i WTO:s avtal om offentlig upphandling (GPA). Även artikel 79 i avsnittet om tullar innehåller åtaganden när det gäller transparens och integritet, och

¹¹² World Economic Forum. *Global Competitiveness Index, Chile*. Tillgänglig: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017-1>

¹¹³ Transparency International. *Corruption Perception Index (2016)*. Tillgänglig: http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016

¹¹⁴ European Commission (2017) *Ex-ante Study of a Possible Modernization of the EU-Chile Association Agreement*, February 2017, s 178.

¹¹⁵ Bonnefoy, Pascale. (2016) New York Times "As Graft Cases in Chile Multiply, a 'Gag-Law' Angers Journalists" April 7, 2016. Tillgänglig: <https://www.nytimes.com/2016/04/08/world/americas/chile-corruption-press-gag-law.html?mcubz=1>; Bonnefoy, Pascale (2016) New York Times "Daughter-in-law of Chile's President Faces Corruption Charge" January 29, 2016 Tillgänglig: <https://www.nytimes.com/2016/01/30/world/americas/daughter-in-law-of-chiles-president-charged-with-tax-crimes-and-bribery.html?mcubz=1>.

refererar även till att parterna till avtalet bör agera i enighet med de principer som uppehålls av relevanta internationella konventioner.¹¹⁶

Chile har ratificerat ett flertal internationella konventioner mot korruption¹¹⁷, har starka och transparenta institutioner, och välutvecklad nationell lagstiftning för korruptionsbekämpning¹¹⁸. Chile ingår även i TPP, som har ett relativt omfattande avsnitt om transparens och korruption. Detta anses av kollegiet vara en bra grund att bygga vidare på i framtida förhandlingar på området.

6.15.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Inga av de tillfrågade svenska företagen upplever problem när det gäller korruption, varken i allmänhet eller i samband med offentlig upphandling. Däremot understryker *TCO* vikten av att visselblåsare i både den offentliga och privata sektorn skyddas. I dagsläget ger Chiles nationella lagstiftning skydd för visselblåsare inom den offentliga sektorn, men inte visselblåsare i privat sektor.

6.15.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Trots att korruption inte har nämnts som ett problem bland de tillfrågade svenska företagen tyder den senaste utvecklingen i Chile tyder på att korruption är en fortsatt viktig fråga för landet, framförallt när det gäller samspelet mellan politik, ekonomi och handel. Därför anser kollegiet att anti-korruptionsåtgärder bör ges ett eget kapitel i frihandelsavtalet, samt att de skrivningar som återfinns i TPP utgör en god bas för framtida förhandlingar. Detta innebär att **transparens och korruptionsåtgärder bör integreras i ett horisontellt kapitel**, då det är principer som bör genomsyra all offentlig verksamhet, inte bara tull och gränsmyndigheter eller offentlig upphandling. Detta kan sedan kompletteras med områdesspecifika åtaganden i respektive kapitel. Vidare bör avtalet tydligt uttala att **ansvaret för att bekämpa korruption ligger hos både den offentliga och den privata sektorn**.

¹¹⁶ Transparency International, "Anti-Corruption and Transparency Provisions in Trade Agreements"

https://www.transparency.org/whatwedo/answer/anti_corruption_and_transparency_provisions_in_trade_agreements

¹¹⁷ Inter-American Convention Against Corruption (IACAC), United Nations Convention Against Corruption (UNCAC), och OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions.

¹¹⁸ GAN Business Anti-Corruption Portal (2017) Chile. <http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/chile>.

Tydliga åtgärder för att bekämpa korruption bör finnas nämnda i avtalet, liksom vad avtalsparterna ska göra för att motverka korruption bland offentliganställda. **Skyldigheten att säkerställa efterlevnad av regelverk mot korruption bör också finnas i avtalet.** Chile har relativt stark nationell lagstiftning när det gäller korruptionsbekämpning, men det är viktigt att lagstiftningen fortsätter att utvecklas, samt att den implementeras på ett effektivt sätt – både på nationell och lokal nivå.

Skrivningar om att **parterna ska främja civilsamhällets och icke-statliga organisationers aktiva deltagande i korruptionskampning bör finnas med i avtalet.**

Slutligen är lättillgänglig och begriplig information en förutsättning för att allmänheten, företag och civilsamhällesorganisationer ska kunna engagera sig i kampen mot korruption på ett effektivt sätt.

Lättillgänglig och begriplig information om de regler, lagstiftning och rättigheter som gäller företag är ett viktigt medel för att främja öppenhet. Företag som är medvetna om sina rättigheter minskar risken för att bli utsatta för korruption. Tillgång till information om exempelvis beslutsprocesser inom offentlig förvaltning och upphandling, finansiering av valkampanjer och politiska partier är också en förutsättning för att allmänheten och civilsamhället ska kunna engagera sig i korruptionsbekämpning, och bevaka samspelet mellan ekonomi, politik och handel.

6.16 Små och medelstora företag (SME)

6.16.1 Små och medelstora företag i frihandelsavtal

Ökad transparens gynnar alla företag, men framför allt små och medelstora företag (SME) då dessa många gånger saknar resurser att ägna sig åt omfattande administrativt arbete med att förstå vilka regler de har att anpassa sig till. Av denna anledning sätter EU sedan ett antal år tillbaka (första gången i TTIP-förhandlingarna) denna slags frågor under rubriken SMEs i sina frihandelsavtal och även i mandaten till dessa.

På ett generellt plan bör det ligga i Sveriges intresse att öka graden av transparens i andra länders regelsystem. Tydlighet om vilka regler som gäller, var man hittar dessa regler och vem som tillämpar dem, bidrar till att underlätta handel och direktinvesteringar. Det kan även bidra till mindre byråkrati och godtycklighet samt reducerad korruption. Denna handelspolitiska målsättning ligger dessutom väl i linje med Sveriges allmänna linje i dessa frågor utanför handelspolitikens område.

Vad EU ofta konkret eftersträvar är att partnerländerna i så hög grad som möjligt skapar en webbaserad tjänst liknande EU:s egen EU Trade Helpdesk med produktspecifik info, sökbar på HS-nummer, om bland annat vilka tullar som gäller och vilka intyg som kan behövas för att få sätta en vara på marknaden.

6.16.2 SME och transparens i förhandlingarna med Chile

Hur det är med denna typ av transparens just i Chile känner kollegiet inte till. Möjligen kan uppskattningar med proxyvariabler göras. Enligt Global Competitiveness Report, från World Economic Forum 2017, anses Chiles största problem vara ineffektiv byråkrati. Samtidigt får landet ändå noteringen 4,5 på en sjugradig skala där inget land når högre än 6,1 vilket gör att endast 34 länder i världen anses ha en mer effektiv byråkrati än Chile.

Världsbankens Doing Business för 2017 ger Chile 69,5 överlag och 80,5 för en grupp indikatorer som mäter *trading across borders*. De senare indikatorerna mäter egentligen *trade facilitation*, men det är inte osannolikt att det finns en koppling till *transparency* eftersom det hänger ihop med hur effektiva och öppna ett lands myndigheter är. Siffran är låg jämfört med andra OECD-länder men hög för att vara i Latinamerika.

Som nämnts i avsnitt 6.15 ger Transparency International 2016 Chile indexet 66 på sin hundra gradiga skala där 100 betyder helt fritt från korruption. Det betyder att landet är 24:e minst korrumperat i världen, på samma nivå som Frankrike och mindre korrumperat än många EU-länder. Korruption och anti-korruptionsbestämmelser behandlas ytterligare i avsnitt 6.15.

Baserat på ovanstående finns utrymme för förbättringar i Chile när det gäller sådant som är relaterat till transparens, men utrymmet är inte dramatiskt. Det finns anledning att tro att det redan är relativt lätt att hitta relevanta regleringar i Chile för utländska företag intresserade av marknaden. Å andra sidan, med tanke på att landet redan är så pass öppet och liberaliserat, kan det vara så att detta är en av de kvarvarande frågorna att åtgärda.

6.16.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Fairtrade anser att det finns en svårighet för odlare i småskaligt jordbruk att få tillgång till marknaden och att investeringar som riktar sig till små och medelstora företag i Chile, som exempelvis kooperativ, bör stödjas för att stimulera samarbete och effektivitet så att dessa företag kan få bättre ekonomiska skalfördelar än vad de har idag.

6.16.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Inom området SMEs bör frågan om att Chile ska inrätta en **webbaserad tjänst, liknande EU:s Trade Helpdesk, vara högst prioriterad**. I mandatförslaget nämns behovet av en sådan webblösning kort. Enligt uppgifter från ambassaden håller Chile på att bygga upp en webbportal med information till företag som vill exportera från och importera till Chile.

Kollegiet anser att den **webbaserade tjänsten ska innehålla information på engelska om de regler och föreskrifter** som gäller för export till Chile. Webblösningen bör innehålla **produktspecifik information och vara sökbar med HS-nummer**, om bland annat vilka tullar som gäller och vilka intyg som kan behövas för att få sätta en vara på marknaden i Chile.

Önskemålet handlar om att ge företag tillgång till information om de regler som gäller och inte om att ändra reglerna i sig. Effekterna det skulle få är de facto förenklat (billigare och snabbare) marknadstillträde för företag (SMEs) som gör affärer med landet. Att det relativt sett mest gynnar SMEs är positivt ur sysselsättningssynpunkt eftersom det är i små och medelstora företag de flesta jobb skapas. Inom området SMEs i frihandelsavtal finns det vanligen en del annat också, såsom en SME-kommitté, men det är frågan om webblösningen som bör vara högst prioriterad.

6.17 Handel och hållbar utveckling

6.17.1 Handel och hållbarhet i frihandelsavtal

Handelspolitiska instrument såsom frihandelsavtal ska bidra till att främja samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling, det vill säga ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Genom att sammankoppla WTO-regelverket och bilaterala handelsåtaganden med nationella lagar och internationella åtaganden på hållbarhetsområdet skapas möjligheter för att de blir ömsesidigt stödjande.

Att inkludera hållbarhetskapitel i frihandelsavtal utgör ett konkret verktyg för att skapa denna koppling och främja hållbarhetsagendan inom ramarna för frihandelsavtal. Avtalsparterna kan på detta sätt utnyttja frihandelsavtalets potential och styrmedel för att stärka åtaganden på hållbarhetsområdet och samtidigt främja dialog och samarbete mellan parterna.

6.17.2 Hållbarhetsfrågor i förhandlingarna med Chile

Hållbarhetsfrågor i det nuvarande frihandelsavtalet mellan EU och Chile

Det befintliga frihandelsavtalet mellan EU och Chile innehåller några specifika bestämmelser om hållbar utveckling: 1) artikel 11 och 48 om det civila samhällets deltagande och samarbete, 2) artikel 28 om samarbete på miljöområdet; 3) kapitel V om samarbete kring sociala frågor, som innehåller artikel 43 om social dialog, artikel 44 om samarbete om sociala frågor och artikel 45 om samarbete om jämställdhetsfrågor. Även flera andra bestämmelser i avtalet har koppling till hållbar utveckling, såsom artikel 22 om samarbete kring energifrågor, artikel 23 om transport och artikel 24 om samarbete inom jordbruk samt sanitära och fytosanitära åtgärder.

Trots att hållbarhetsbestämmelserna i avtalet från 2003 är av förklarande och tillkännagivande karaktär, har konkreta effekter från samarbetet noterats inom några områden. Hållbarhetskapitlet bör bygga vidare på tidigare samarbete mellan parterna inom ramarna för det nuvarande frihandelsavtalet.

Hållbarhetskonsekvensanalys inför modernisering

En *ex-ante* konsekvensanalys¹¹⁹ av modernisering av frihandelsavtalet mellan EU och Chile, som publicerades i februari 2017, bygger på utvärdering av effekter av avtalet från 2003, samt en analys av potentiella implikationer av planerad modernisering inom ett antal områden.

Mänskliga rättigheter (MR): Chile har undertecknat och ratificerat 16 utav 18 av FN:s avtal om mänskliga rättigheter och ingick år 2009 i den regelbundna granskningen av FN:s råd för mänskliga rättigheter (Universal Periodic Review, UN Human Rights Council). Chile har ratificerat alla ILO:s grundläggande konventioner, 1998 års deklaration om grundläggande principer och rättigheter på arbetsplatsen. Konsekvent implementering av dessa konventioner är däremot fortfarande en utmaning, både regulativt och rent praktiskt.

- föreningsfrihet, organisationsrätt och erkännande av rätten till kollektiva förhandlingar

Även om rätten till kollektiva förhandlingar och strejkrätten garanteras i Chiles nationella lagstiftning, är dess tillämpning begränsad i praktiken, särskilt inom jordbrukssektorn och i relation till korttids- och tillfälligt

¹¹⁹ European Commission, Ex-ante Study of a Possible Modernisation of the EU-Chile Association Agreement: Final Report, Prepared by ECORYS-CASE, February 2017.

anställda. Granskningar visar dock ingen koppling mellan brott mot rätten till föreningsfrihet och handel. Brister beror snarare på interna faktorer och är kopplade till brist på genomförandet och efterlevnad av den nationella arbetsrätten.¹²⁰

- avskaffande av alla former av tvångsarbete

US Department of State *Annual Country Reports on Human Rights Practices* för år 2015, uppmärksammade fall av utländska medborgare utsatta för tvångsarbete inom jordbrukssektorn i Chile, ofta i samband med människosmuggling.¹²¹ Det finns dock begränsat med bevis för dessa fall. Därutöver finns det för lite information för att göra en bedömning av eventuella kopplingar mellan ökad handel och en ökning av tvångsarbete i Chile. Dessutom visar nationella reformer och ett intensifierat arbete med syfte att eliminera tvångsarbete att Chile är på väg att hantera frågan nationellt.¹²²

- avskaffande av barnarbete (särskilt de värsta formerna av barnarbete)

Chile har gjort stora framsteg i avskaffandet av barnarbete, framförallt inom ramen för ett trepartsprogram för implementering av Decent Work Agendan i samarbete med ILO.¹²³ I denna process har Chile år 2008 tagit fram en 10-års strategi för avskaffandet av barnarbete. En granskning från 2015 av ILAB¹²⁴ visade en betydlig minskning av förekomsten av barnarbete, med 29 procent av fall inom jordbrukssektorn.

- avskaffande av diskriminering i arbetslivet

År 2012 antog Chile en anti-diskrimineringslag, med syfte att avskaffa alla former av diskriminering på grund av etnisk bakgrund, nationalitet, socioekonomisk situation, språk, ideologi och politiska åsikter, religion och tro, fackföreningsmedlemskap, kön, sexuell läggning, civilstånd, ålder, familjeställning, utseende, sjukdom eller funktionsnedsättning. ILO:s expertkommitté CEACR (*the ILO Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations*) har i sin övervakning lämnat synpunkter och begärt information om implementering och efterlevnad av diskrimineringslagen särskild i förhållande till kön, ras

¹²⁰ European Commission, *Ex-ante Study of a Possible Modernisation of the EU-Chile Association Agreement. Final Report*, Ecorys/Case, February 2017, s.236.

¹²¹ U.S. Department of State, *Annual Trafficking in Persons Report*, 2015.

¹²² European Commission, *Ex-ante Study of a Possible Modernisation of the EU-Chile Association Agreement. Final Report*, Ecorys/Case, February 2017, s.238.

¹²³ International Labour Organisation and Government of Chile, *Programa de Trabajo Decente Tripartito-Chile*, 2008.

¹²⁴ United States Department of Labour, Bureau of International Labour Affairs (ILAB), *Findings on the Worst Forms of Child Labour*, 2015.

och funktionsnedsättning, med fokus på arbetsvillkor och löneskillnader mellan män och kvinnor. Frågan om diskriminering på grund av kön utvecklas nedan under rubriken Handel och jämställdhet.

Miljö: *Ex-ante* konsekvensanalysen pekar på potentiella positiva implikationer av frihandelsavtals-modernisering inom flera miljöområden såsom biodiversitet, resurshantering, avfallshantering, hållbar produktion, hållbar fiskodling och djurvelfärd. Detta kan uppnås genom fördjupat samarbete, tekniskt samarbete, främjande av hållbarhetscertifieringar och främjande av ekologiskt jordbruk, vilken möjliggörs av ett moderniserat avtal. Bland risker identifieras en möjlig ökning av CO₂ utsläpp, och ett ökat tryck på omställning av mark.

En specifik hållbarhetskonsekvensanalys (*Sustainability Impact Assessment, SIA*) kommer att genomföras i samband med förhandlingarna. SIA:n identifierar områden där specifika åtaganden i hållbarhetskapitlet kan krävas för att hantera avtalets potentiella hållbarhetspåverkan. SIA:n kan även identifiera möjliga framtida samarbetsområden. SIA:n kommer dock att ge en mer detaljerad bild av avtalets potentiella hållbarhetspåverkan och hållbarhetskapitlet bör därför utformas så att resultatet av SIA:n inkluderas.

Handel och hållbarhet i förhandlingsmandatet

Det moderniserade avtalet mellan EU och Chile bör innehålla ett modernt och ambitiöst hållbarhetskapitel. Enligt förhandlingsmandatet kommer det förslagna kapitel innehålla alla de huvudsakliga delarna av EU:s standardnivå på hållbarhetskapitel, det vill säga:

- Bekräftelse av parternas åtaganden att respektera och tillämpa multinationella avtal inom skydd för arbetsvillkor och miljö;
- Parternas rätt att reglera nationella skyddsnivåer;
- Åtagande att inte använda hållbarhetsåtaganden i protektionistiska syften, eller att använda sig av låga skyddsnivåer som en konkurrensfördel;
- Åtagande att främja handel och investeringar som bidrar till en hållbar utveckling, såsom handel med miljövaror och tjänster och klimatsmarta produkter, samt främjande av frivilliga mekanismer och system på hållbarhetsområdet och hållbart företagande (*Corporate Social Responsibility, CSR*);
- Tillämpningsmekanismer för att säkerställa implementeringen av åtagandena i hållbarhetskapitlet, vilket bland annat innefattar

institutioner, samarbetsformer, inkluderande av civilsamhället, samt en tvistlösningsmekanism som inte är kopplad till de handelssanktioner som gäller för övriga avtalet.

Utöver ett hållbarhetskapitel, föreslås i mandatet ett separat kapitel om handel och jämställdhet.

6.17.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Av tretton företag som svarade på enkäten lämnade tre företag in synpunkter som är relevanta för ett kapitel om handel och hållbar utveckling.

Baserat på sina erfarenheter av att göra affärer i Chile lyfter ett företag vikten av att arbeta med en hållbar leverantörskedja, framförallt avseende efterlevnad av internationella standarder för arbetsvillkor. Företaget påpekar bland annat att vinindustrin har utmaningar vad gäller efterlevnaden av regler om arbetsmiljö och arbetstider. Deras erfarenhet är att dessa utmaningar blir extra tydliga längst ut i leverantörskedjan, det vill säga på de farmer där druvorna odlas. Dock upplever de, på basis av genomförda revisioner (audits) inte systematiska problem med att uppfylla sina egna hållbarhetskrav i Chile. Problem som identifieras är snarare hos individuella producenter, vilket företaget uppfattar som en typisk situation för ursprungsländer med vinproduktion. De understryker vikten av ett effektivt genomförande av nationella regler för att säkerställa ett *level playing field* i hela branschen. Företaget har tidigare upplevt problem rörande korttidsanställdas/tillfälligt anställdas möjligheter att organisera sig fackligt, men lyfter att detta förbättrats bland annat med hjälp av den lokala branchorganisationen Wines of Chile, som tagit fram ett eget hållbarhetsprogram.

Ett företag har lyft fram att det upplever problem med en miljöaspekt, luftkvalitet. Den chilenska staten inför restriktioner för fordon i Santiago de Chile under vissa perioder på vintern för att minska problem med luftkvalitet. Detta innebär att vissa av företagets fordon under dessa dagar inte kan transporteras genom staden, vilket försvårar företagets verksamhet. Dock upplever de inga problem med att uppfylla sin hållbart företagande policy.

Ett företag lyfte att arbetsrättsliga frågor utgör en utmaning för deras verksamhet på den chilenska marknaden, men har inte specificerat mer konkret vilken typ av utmaningar det rör sig om.

Inom ramen för samrådet med det civila samhället har sju icke-statliga organisationer lämnat synpunkter som är relevanta för ett kapitel om

handel och hållbar utveckling.¹²⁵ Följande huvudsakliga synpunkter lyftes fram:

a) Avtalet bör inkludera bindande skrivningar om mänskliga rättigheter, särskilt kopplade till arbetsmarknaden

LO, *TCO* och *6F* understryker alla vikten av att EU bör verka för att internationellt antagna beslut efterlevs, såsom FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, såväl generellt som i arbetslivet, samt ILO:s åtta kärnkonventioner. Mänskliga rättigheter i arbetslivet, bör enligt *LO*, *TCO* och *6F* vara en väsentlig del av agendan vid tecknandet av nya handelsavtal.¹²⁶ **Fairtrade** anser att ”handelsavtalen bör inkludera bindande skrivningar om mänskliga rättigheter, krav på att minst ILO:s kärnkonventioner respekteras med specifik hänvisning till att organisationsrätten respekteras (...). Detta bör även kompletteras av regelbunden uppföljning samt sanktioner om de inte följs.”

I de moderna frihandelsavtal som EU ingår är det nu praxis att inkludera en bekräftelse av parternas åtaganden att respektera och tillämpa multinationella avtal inom skydd för arbetsvillkor i enlighet med ILO:s grundkonventioner. Därigenom öppnas även en möjlighet för parterna att aktivt samarbeta för genomförande och efterlevnad av åtagandena i ILO:s grundkonventioner. De aktuella kommentarerna bör således uppfyllas genom sedvanlig utformning av EU:s hållbarhetskapitel.

b) Hållbarhetsbestämmelserna bör vara bindande, bör följas upp och bör vara kopplade till sanktioner

LO lämnade en synpunkt att EU bör verka för att internationellt antagna beslut, såsom FN:s deklaration om mänskliga rättigheter generellt och i arbetslivet samt ILO:s åtta kärnkonventioner (...) ska respekteras och vara vägledande. **Fairtrade** lämnade ett ännu längre gående önskemål om att hållbarhetsbestämmelserna ”bör även kompletteras av regelbunden uppföljning samt sanktioner om de inte följs”. Ett liknande önskemål uttrycktes av **Jordens Vänner** som skrev att ”*De paragrafer i avtalet som syftar till att säkerställa en god nivå av miljöskydd i relation till energi- och råvarufrågor bör vara bindande och kopplade till sanktioner om de inte efterlevs.*” och ”*De avsnitt i avtalet som syftar till att skydda miljö,*

¹²⁵ Djurens Rätt; Fairtrade Sweden; Landsorganisationen i Sverige (LO); 6F – fackförbund; Jordens Vänner; Svensk Dagligvaruhandel; och TCO.

¹²⁶ ”Att skydda arbetstagarnas rättigheter i enlighet med internationella konventioner är nödvändigt för att förhindra osund konkurrens och för att säkerställa att företagen respekterar arbetstagarnas rättigheter och andra mänskliga rättigheter, både i hemlandet och över dessas globala försörjningskedjor.”

hälsa, djurskydd och arbetstagares rättigheter bör vara bindande och kopplade till sanktionsmöjligheter."

EU:s moderna hållbarhetskapitel inkluderar särskilda bestämmelser för efterlevnad, både institutionellt och genom egna procedurer. Här inkluderas en egen typ av hantering av tvister relaterade till hållbarhetskapitlet, det vill säga de är inte kopplade till avtalets allmänna tvistlösningssystem och handelssanktioner. Det är EU:s etablerade praxis att basera implementeringen och genomförandet av hållbarhetsbestämmelser på en incitamentsmodell snarare än en sanktionsmodell, det vill säga med fokus på samarbete, kapacitetsuppbyggnad och dialog mellan parterna. Det pågår för närvarande en diskussion kring förstärkandet av implementeringen och genomförandet av hållbarhetsåtagandena i EU:s frihandelsavtal och olika möjliga alternativ diskuteras mellan medlemsstaterna och i dialog med civila samhället. För närvarande är det inte en framkomlig väg att förespråka att hållbarhetsbestämmelserna kopplas till sanktioner.

c) Avtalet ska garantera parternas rätt att reglera skyddsnivåer och innehålla åtaganden att inte använda sig av låga skyddsnivåer som en konkurrensfördel

Fackförbunden **LO**, **TCO** och **6F** anser att regler om skydd för arbetstagares hälsa inte ska kunna anses utgöra handelshinder och att frihandelsavtal inte får påverka regler om skydd för arbetstagare i nationella lagar, andra författningar och kollektivavtal eller de kollektiva fackliga rättigheterna.

I de moderna frihandelsavtal som EU ingår är det numera praxis att inkludera en bekräftelse av parternas rätt att reglera nationella skyddsnivåer. Detta omfattar även regler om skydd för arbetstagare. I hållbarhetskapitlet åtar sig parterna även att inte använda sig av låga skyddsnivåer som en konkurrensfördel.

d) Avtalet bör främja frivilliga hållbarhetssystem

Fairtrade framförde att "Handelsavtalen bör inkludera bindande skrivningar om (...) en minimilön/inkomst som inkluderar kostnaden av en hållbar produktion enligt principerna för rättvis handel."

EU:s befintliga moderna frihandelsavtal innehåller som regel ett åtagande om att främja frivilliga mekanismer och system på hållbarhetsområdet. Syftet med samtliga åtaganden i hållbarhetskapitlen är primärt att bekräfta och stärka implementeringen av parternas befintliga åtaganden på området, det vill säga inte att skapa nya åtaganden. Detta gäller likväl för frivilliga mekanismer. Att inkludera ett specifikt åtagande på detta

område, såsom definitioner av en minimilön i enlighet med Fairtrades principer för rättvis handel, vore att tillskapa nya åtaganden och därmed gå utöver sedvanligt upplägg. Dessutom riskerar ett åtagande till en specifik privat standard att begränsa parternas rätt att reglera och använda andra likvärdiga hållbarhetssystem.

e) Avtalet bör främja internationellt överenskomna riktlinjer för multinationella företag

LO lämnade en synpunkt att EU bör verka för att internationellt antagna beslut, såsom (...) OECDs riktlinjer för multinationella företag ska respekteras och vara vägledande. Dessutom vill **LO** att ”de europeiska företag som investerar/har verksamhet i Chile ska verka enligt EUs sociala ansvarstagande med respekt för internationella riktlinjer för mänskliga rättigheter i arbetslivet”.

EU:s moderna frihandelsavtal innehåller som regel även åtaganden om att främja hållbart företagande (*Corporate Social Responsibility, CSR*) med hänvisning till erkända internationella riktlinjer på området.¹²⁷ Denna synpunkt bör således tillgodoses av sedvanligt upplägg för hållbarhetskapitlet.

f) Andra synpunkter

LO, TCO och **6F** anser generellt att *”Europeiska företags verksamhet och investeringar måste bedrivas och göras på ett sätt som är långsiktigt hållbart ur klimat- och miljösynpunkt.”*

Syftet med hållbarhetskapitlet i EU:s moderna frihandelsavtal är att bidra till att främja samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling – ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Det förslagna förhandlingsmandatet inför förhandlingarna mellan EU och Chile fastställer att hållbarhetskapitlet ska innehålla åtaganden för att främja handel och investeringar som bidrar till en hållbar utveckling, såsom bland annat handel med miljövaror och tjänster och klimatsmarta produkter.

Fairtrade ser gärna tydliga skrivningar om att främja småskaliga aktörer och rättvis handel i avtalet mellan EU och Chile, såsom finns i EU:s handelsavtal med Ecuador, Peru och Colombia.¹²⁸

¹²⁷ UN Global Compact; the UN Guiding Principles on Business and Human Rights, OECD Guidelines for Multinational Enterprises; ILO Tripartite Declaration of Principles Concerning Multinational Enterprises and Social Policy.

¹²⁸ Kapitel ”Technical assistance and trade-capacity building”, artikel 324.

Vidare anser Fairtrade "att främja Fairtrade-certifierade produktion är ett sätt att stimulera produktion med ökad miljöhänsyn samt att ge producenter möjlighet ställa om till ekologisk produktion."

Därutöver har **Jordens Vänner** uttryckt allmän skepsis kring handelsavtal och dess kapacitet att främja hållbarhetsintressen.¹²⁹

6.17.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 är en prioritet för Sverige då det är regeringens ambition att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan.¹³⁰ Av mandatet framgår att det är parternas gemensamma ambition att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen, vilket är i linje med svenska intressen.

Det moderniserade avtalet mellan EU och Chile bör därför innehålla ett modernt och ambitiös hållbarhetskapitel. Den specifika hållbarhetskonskvensanalysen (SIA) kommer att genomföras i samband med förhandlingarna. SIA:n identifierar områden där specifika åtaganden i hållbarhetskapitlet kan krävas för att hantera avtalets potentiella hållbarhetspåverkan samt möjliga framtida samarbetsområden. **Hållbarhetskapitel bör därför utformas så att resultatet av SIA:n inkluderas.**

6.18 Handel och jämställdhet

6.18.1 Handel och jämställdhet i frihandelsavtal

Det föreslagna förhandlingsmandatet konstaterar att det moderniserade avtalet bör innehålla bestämmelser om handelsrelaterade aspekter av jämställdhet (*gender equality*). Dessa bör bland annat erkänna behovet av att förstärka kvinnors möjligheter att dra nytta av de ekonomiska möjligheter som uppstår genom ökade handelsrelationer mellan parterna.

¹²⁹ *Jordens Vänner*: "Att inleda förhandlingar med syfte att sluta ett nytt handelsavtal är feltänkt redan från början. Vi har betydligt mer akuta utmaningar att ta oss an än handelsfrågor, exempelvis inom miljö- och hållbarhetsområde". "Skydd för miljö, hälsa, djurvälfärd och arbetstagares rättigheter. Tyvärr är det osannolikt att ett avtal med det uttalade syftet att främja handeln innebär någon positiv utveckling på dessa områden, men vi kräver att avtalet åtminstone inte bidrar till någon försämring i form av minskat utrymme att införa nya regleringar eller risk för stämningar från utländska investerare."

¹³⁰ Sverige och Agenda 2030 – Rapport till FN:s politiska högnivåforum 2017 om hållbar utveckling. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/49f006/contentassets/f883444856cd40838e69a22d5da2beed/sverige-och-agenda-2030--rapport-till-fns-politiska-hognivaforum-2017-om-hallbar-utveckling.pdf>

Jämställdhet är både en rättighetsfråga och en ekonomisk fråga. EU:s befintliga avtal inkluderar en klausul om mänskliga rättigheter, varin rätten att inte bli diskriminerad på grund av sitt kön inkluderas. Det föreslagna förhandlingsmandatet går utöver rättighetsperspektivet och inkluderar även ytterligare handelsrelaterade aspekter. Detta är en utökad omfattning jämfört med EU:s övriga tidigare avtal.¹³¹ Det är dock inte ett nytt område för Chile då ett jämställdhetskapitel inkluderas i de frihandelsavtal som ingåtts med Kanada och Uruguay.

Kollegiet välkomnar att handelsrelaterade aspekter av jämställdhet avses inkluderas i det moderniserade avtalet. Detta bland annat i ljuset av parternas gemensamma ambition att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. En sådan inkludering kan särskilt tänkas bidra till mål 5 i Agenda 2030, men även övriga handelsrelaterade mål i Agendan.¹³²

6.18.2 Handel och jämställdhet i förhandlingarna med Chile

Enligt Chiles konstitution är män och kvinnor lika inför lagen.¹³³ I Chile har andelen kvinnor på arbetsmarknaden ökat de senaste årtiondena, år 2016 var kvinnors deltagande i arbetsstyrkan 67,9 procent av männens, vilket är att jämföra med 47,4 procent år 2000.¹³⁴ Motsvarande siffror för Sverige är 89,2 procent 2016 och 85,6 procent år 2000. Båda länder har således incitament för att vilja öka kvinnors andel av arbetsstyrkan.¹³⁵ Av ytterligare intresse avseende jämställdhetssituationen i Chile är att både män och kvinnor har lagstadgad rätt att ta föräldraledighet och det finns vissa begränsningar i vilken typ av jobb kvinnor får ha jämfört med män. Chile har ingen lagstadgad rätt till lika lön för lika arbete.¹³⁶ Lönegapet mellan män och kvinnor var 2015 21,1 procent i Chile, vilket är att jämföra med 19,1 procent i EU år 2014 och 13,4 procent i Sverige 2013.¹³⁷

¹³¹ Vi ser dock en tydlig trend att inkludera jämställdhetsaspekter i allt större utsträckning i handelspolitiken i såväl WTO sammanhang som i frihandelsavtal, handelsrelaterat bistånd och handelsrelaterade konsekvensanalyser. Det är dock i frihandelsavtal som denna utveckling gått längst med.

¹³² Se: Kommerskollegiums uppdrag att bidra med underlag för Sveriges genomförande av Agenda 2030, Bilaga 2 – *Analys av hur mål och delmål i Agenda 2030 förhåller sig till handelspolitiken*. Dnr 3.4.3-2016/00667-2

¹³³ Art 19.2, SIGI, OECD development center,
<http://www.genderindex.org/country/chile/>

¹³⁴ Worldbank Gender Data Portal <http://datatopics.worldbank.org/gender/country/chile>

¹³⁵ Worldbank Gender Data Portal
<http://datatopics.worldbank.org/gender/country/sweden>

¹³⁶ The World Bank, Women Business and the Law. Tillgänglig:
<http://wbl.worldbank.org/data/visualization?indicator=getting-a-job&economy=chile>

¹³⁷ OECD Gender Portal, <http://www.oecd.org/gender/data/employment/>

Placering i avtalet

Det bör dock noteras att ytterligare avvägningar bör göras angående placeringen av frågorna i avtalet. Det finns fördelar och nackdelar med att placera gender frågorna i ett separat kapitel, jämfört med att inkludera dem i det horisontella kapitlet Trade and Sustainable Development (TSD).

De viktigaste handelsrelaterade genderfrågorna är kopplade till jämställdhet på arbetsmarknaden och inom ekonomisk aktivitet. Förändringar inom dessa områden får i sin tur stor inverkan på sociala frågor såsom lönenivåer, ekonomisk egenmakt etc. Det är därför att rekommendera att ta ett holistiskt helhetsperspektiv på hur gender inkluderas i avtalet, exempelvis genom ett horisontellt hållbarhetskapitel.

En fördel med att ha ett separat kapitel om *gender equality* kan vara att uppmärksamma frågan och visa att det är ett prioriterat samarbetsområde för parterna. Paralleller kan exempelvis dras till frihandelsavtalet mellan Kanada och Chile vari ett särskilt jämställdhetskapitel inkluderades, vilket fått stor uppmärksamhet.

En nackdel med att inte inkludera gender i TSD-kapitlet är att gender frågorna inte behandlas i enlighet med de institutionella strukturer som vanligen tillskapas för hållbarhetskapitel i EU:s frihandelsavtal, dvs. de mekanismer för implementering, övervakning och medverkande/inkludering av civilsamhället som tillskapas för att implementera TSD-åtagandena. Detta riskerar försvaga effektiviteten av gender bestämmelserna eftersom de inte kan dra nytta av samma implementeringssystem som är tillgängliga för övriga hållbarhetsfrågor.

Med det upplägg som förhandlingsmandatet föreslår figurerar gender både under beskrivningen av vad det horisontella hållbarhetskapitlet bör innehålla, men även under en egen rubrik för ett eget kapitel om ”Trade and Gender”. Att placera frågorna i olika kapitel på detta sätt kan resultera i onödiga frågetecken kring status av olika gender frågor och det riskerar också att skapa onödig osäkerhet kring vilket som är rätt forum för att hantera frågor om gender.

Chiles åtaganden i kapitel om *Trade and Gender* i frihandelsavtal med Kanada

I det nyligen ingångna frihandelsavtalet mellan Kanada och Chile inkluderas ett särskilt jämställdhetskapitel vars innehåll kan vara en indikation på vilket innehåll Chile kan tänkas vilja se i ett jämställdhetskapitel med EU.

Det innehåller **generella bestämmelser** som bland annat lyfter betydelsen av gender-responsive policyanalys och att ökad kvinnlig delaktighet i arbetslivet, kvinnors ekonomiska oberoende, samt tillgång till och ägande av ekonomiska resurser bidrar till hållbar utveckling. De generella bestämmelserna innehåller flera bra förklaringar av behovet för jämställdhetsanalys och vinsterna med en jämställd arbetsmarknad. De generella bestämmelserna konstaterar också att möjligheter behöver öka och barriärer i respektive land elimineras för att förbättra kvinnors delaktighet i såväl nationella som internationella ekonomiska system, men ger inte någon närmare förklaring eller definition av vilka möjligheter eller barriärer som avses. Det bör finnas ytterligare utrymme att konkretisera här i avtalet med EU.

Ytterligare åtaganden inkluderar **bekräftelse av befintliga åtaganden** på området på såväl nationell som internationell nivå, samt åtaganden att **upprätthålla internationella avtal** på området.

Kapitlet inkluderar en del **samarbetsåtaganden** där parterna åtar sig att samarbeta för att öka kapaciteten och förutsättningarna för kvinnor. Att enas om samarbetsaktiviteter sker i en bred process som inkluderar relevanta intressenter (offentlig och privat sektor, fackföreningar, akademin, NGOs etc.). Detta ligger väl i linje med Sveriges inställning till hur intressenter bör inkluderas, samt i linje med kommissionens Trade for all strategi om att utöka partnerskapet med relevanta intressenter för att förbättra implementeringen av EU:s frihandelsavtal.¹³⁸ Kapitlet specificerar också möjliga samarbetsområden samt förslag på möjliga aktiviteter. Utöver kapacitetsutveckling, ledarskap- och nätverksfrämjande med mera, kan till exempel noteras samarbete kring könsuppdelad data samt indikatorer och könsuppdelad statistik med handelskoppling.

En '**Trade and gender committee**' med representanter från respektive part som ansvarar för handel och jämställdhet skapas som bland annat ska besluta om och organisera samarbetsaktiviteterna och övervaka implementeringen av kapitlet. Den får samarbeta med andra kommittéer som upprättats enligt avtalet och ambitionen är att även övriga kommittéer ska uppmanas att inkludera en jämställdhetsanalys i sitt arbete.

Slutligen identifieras **dialog, konsultationer och samarbete** som det primära sättet att lösa en fråga rörande tolkning och tillämpning av kapitlet. **Tvistlösningsmekanismen** som gäller för resten av avtalet är inte tillämplig på detta kapitel, vilket innebär att detta avtal har ett

¹³⁸ Trade for all – Towards a more responsible trade and investment policy

liknande angreppssätt som EU vad gäller implementeringen av TSD-kapitlen.

Sustainability Impact Assessment

Det föreslagna mandatet tydliggör att en Sustainability Impact Assessment (SIA) ska genomföras under förhandlingarna med syftet att: *”examining the potential economic, social, human rights and environmental impacts of the modernised agreement”* och att resultatet ska föras in i förhandlingsprocessen. Förhandlingsdirektivet i Annexet berör dock inte resultatet av SIA:n och dess relevans för vare sig TSD kapitlet eller förslaget till kapitel om Trade and Gender och specifika åtagandena däri. Kommerskollegium vill understrykas vikten av att den planerade SIA:n för det första inkluderar relevanta gender aspekter, samt att resultaten från SIA:n nära kopplas till utformningen av substantiella gender bestämmelser i avtalet, oavsett dess placering. Kollegiet önskar att denna koppling skrevs ut tydligare redan i förhandlingsdirektiven.

6.18.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

I näringslivsundersökningen har flertalet lämnat hållbarhetsrelaterade synpunkter, men inget av de bidragande företagen har lämnat synpunkter om specifikt jämställdhet eller gender.

Det kan konstateras att samtliga organisationer som inkommit med svar är positivt inställda till att inkludera jämställdhet i avtalet. **Fairtrade** lyfter vikten av att främja principerna för rättvis handel i syfte att stärka kvinnors ställning i arbetslivet och lokalsamhället.¹³⁹ I sammanhanget rättvis handel lyfter **LO** att handelsavtal inte bara bör innehålla minimikrav på arbetsvillkor, utan underlätta övergången till uppåtgående konvergens för att ge försättningar för en rättvis handel mellan länder.

LO, TCO och **6F** konstaterar samtliga att strävan mot goda arbetsvillkor också är ett sätt att främja jämställdhet, då kvinnor har mest otrygga anställningsformer, lägst lön med mera och konstaterar att EU genom sina handelsavtal med tredje land hindra konkurrens via låga löner och arbetsvillkor.¹⁴⁰

¹³⁹ Fairtrade Sverige ”Jämställdhet måste bevakas i det kommande handelsavtalet. Detta kan bland annat göras genom att främja handel enligt principerna för rättvis handels, som alla på olika sätt bidrar till att stärka kvinnors ställning i arbetslivet och i lokalsamhället.”

¹⁴⁰ LO; TCO och 6F: ”Över lag är det kvinnor som har de mest otrygga anställningsformerna, har sämst hälsa och lägst lön. Att hävda och etablera generellt goda arbetsvillkor blir i praktiken en hävstång för bättre villkor för kvinnor. EU bör

6F lyfter också att de bland annat genom det globala fackliga arbetet har pågående processer som syftar till att lära av varandra för att utveckla jämställdhet och mångfald.

Under prioriteringar lyfter **LO** även att mänskliga rättigheter i arbetslivet alltid ska vara en väsentlig del av agendan vid tecknandet av nya handelsavtal och att skydda arbetstagarnas rättigheter i enlighet med internationella konventioner är nödvändigt för att förhindra osund konkurrens m.m.¹⁴¹ Detta synsätt ligger väl i linje med innehåll och upplägg i EU:s hållbarhetskapitel i befintliga frihandelsavtal.

6.18.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 är en prioritet för Sverige då det är regeringens ambition att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan.¹⁴² Av det föreslagna mandatet framgår att det är parternas gemensamma ambition att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen, vilket är i linje med svenska intressen. Dessutom tecknade Sverige och Chile tecknade i maj 2016 ett samförståndsavtal om välfärd och jämställdhet.¹⁴³ Det är tydligt att det finns en vilja mellan Sverige och Chile att samarbeta inom dessa frågor.

Att inkludera jämställdhet (gender equality) tydligare och i större utsträckning i EU:s frihandelsavtal är också i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik. I utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015-2018 med fokusområden för 2017 framgår till exempel att utrikesförvaltningen ska verka för vikten av jämställdhetsanalyser i EU:s frihandelsavtalsförhandlingar med tredje

genom sina handelsavtal med tredje land hindra konkurrens via låga löner och arbetsvillkor som ett verktyg att indirekt öka jämställdheten."

¹⁴¹ LO: "LO anser att mänskliga rättigheter i arbetslivet alltid ska vara en väsentlig del av agendan vid tecknandet av nya handelsavtal. Att skydda arbetstagarnas rättigheter i enlighet med internationella konventioner är nödvändigt för att förhindra osund konkurrens och för att säkerställa att företagen respekterar arbetstagarnas rättigheter och andra mänskliga rättigheter, både i hemlandet och över dessas globala försörjningskedjor. Utan respekt för internationella konventioner kan länder pressas att försvaga arbetsrätten för att locka till sig utländska investeringar."

¹⁴² Sverige och Agenda 2030 – Rapport till FN:s politiska högnivåforum 2017 om hållbar utveckling

<http://www.regeringen.se/49f006/contentassets/f883444856cd40838e69a22d5da2beed/sverige-och-agenda-2030--rapport-till-fns-politiska-hognivaforum-2017-om-hallbar-utveckling.pdf>

¹⁴³ <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/05/nytt-samforstandsavtal-mellan-sverige-och-chile-om-valfard-och-jamstallldhet/>

land.¹⁴⁴ Att det moderniserade avtalet med Chile i enlighet med mandatförslaget erkänner behovet av att förstärka kvinnors möjligheter att dra nytta av de ekonomiska möjligheter som uppstår genom ökade handelsrelationer mellan parterna, ligger väl i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik.

Av innehållet i jämställdhetskapitlet i frihandelsavtalet mellan Kanada och Chile anser kollegiet att flera aspekter kan inkluderas i avtalet mellan EU och Chile. Exempelvis bör **generella bestämmelser som identifierar varför det finns ett behov** av jämställdhetsanalys, ökad kvinnlig delaktighet i arbetslivet, kvinnors ekonomiska oberoende, samt hur tillgång till och ägande av ekonomiska resurser bidrar till hållbar utveckling, inkluderas. Här kan ytterligare konkretiseras potentiella samarbetsområden där parterna möter gemensamma och liknande utmaningar. Vidare bör bestämmelser som **bekräfta parternas befintliga åtaganden på området på såväl nationell som internationell nivå**, samt åtaganden om att **samarbeta för att öka kapaciteten och förutsättningarna för kvinnor** inkluderas i avtalet. Samarbete bör ske i en bred process som inkluderar relevanta intressenter (offentlig och privat sektor, fackföreningar, akademien, NGOs) och inkludera samarbetsområden som är relevanta mellan avtalsparterna.

6.19 Tvistlösning

6.19.1 Tvistlösning i frihandelsavtal

För att kunna lösa eventuella tvister rörande tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna i ett frihandelsavtal antas ett kapitel om tvistlösning mellan parterna till avtalet. Tvistlösningsbestämmelserna i EU:s frihandelsavtal bygger i regel på WTO:s tvistlösningsmodell. Förfarandet inleds vanligtvis med en samrådsfas och går sedan vidare till skiljeförfarande om så begärs. Efter att tvisten avgjorts följer en implementeringsperiod och möjlighet till ett motåtgärdsförfarande om ena parten anser att den klandrade parten fortsätter att tillämpa en otillåten åtgärd. I flera av de frihandelsavtal EU förhandlat finns även bestämmelser som reglerar förhållandet mellan WTO:s tvistlösningsmekanism och tvistlösningsmekanismen i frihandelsavtalet vad gäller val av forum för en tvist.

I vissa avtal finns även bestämmelser om tolkningsregler. Dessa kan exempelvis ange att skiljenämnder ska tolka bestämmelserna i avtalet

¹⁴⁴ Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015-2018 med fokusområden för 2017. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/4990fa/contentassets/a50b41904e1b44af927a02cea7deba8/2017-ars-handlingsplan-for-feministisk-utrikespolitik>

dels i enlighet med sedvanliga folkrättsliga tolkningsregler, inklusive reglerna i Wienkonventionen om traktaträtten, och dels, då en skyldighet i avtalet är identisk med en skyldighet i WTO-avtalet, med beaktande av relevanta tolkningar i rapporter från WTO:s tvistlösningsorgan.

6.19.2 Tvistlösning i förhandlingarna med Chile

Det nuvarande avtalet mellan EU och Chile reglerar tvistlösning i artiklarna 181 till 189. Förfarandet omfattar ett samrådsförfarande såväl som ett skiljeförfarande. Förfarandet är enligt artikel 182 tillämpligt på alla tolknings- och tillämpningsfrågor i handelsdelen av avtalet, undantaget frågor där det uttryckligen anges att tvistlösningsbestämmelserna inte är tillämpliga. Bestämmelser finns också angående förhållandet mellan WTO:s tvistlösningsmekanism och tvistlösningsmekanismen i frihandelsavtalet.

Enligt den senaste versionen av förslaget till förhandlingsmandat ska det moderniserade avtalet innehålla en effektiv och bindande tvistlösningsmekanism med ett påskyndat förfarande för panelprocessen. Mandatförslaget anger att processen bör vara öppen, transparent och bygga på erfarenheter från tvistlösningsmekanismerna inom WTO och andra frihandelsavtal. Därutöver anges även att avtalet bör innehålla bestämmelser om en flexibel och snabb medlingsmekanism.

6.19.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Inga synpunkter eller kommentarer har kommit in från näringslivet eller det civila samhället på området.

6.19.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet anser, i likhet med det som anges i den senaste versionen av mandatet, att **avtalet bör innehålla ett bindande tvistlösningsförfarande som bygger på erfarenheter från WTO och andra frihandelsavtal**. Kollegiet bedömer även att **en medlingsmekanism bör inkluderas i avtalet**, såsom anges i mandatförslaget.

Vidare anser kollegiet att det är av vikt att reglera förhållandet mellan tvistlösningsförfarandet i det moderniserade avtalet och tvistlösningsförfarandet i WTO såsom har gjorts i andra frihandelsavtal där EU är part, och som även har gjorts i det nuvarande avtalet.

Kollegiet bedömer även att det bör införas tolkningsregler i det moderniserade avtalet för att skapa en mer enhetlig tolkning av handelsregler, såsom även finns i flera av EU:s andra frihandelsavtal.

6.20 Övriga synpunkter

Skatter

Tre företag angav att källskatt på tjänster som utförs i Chile är ett problem. Frågor om skatt behandlas normalt sett inte frihandelsavtal. Ett företag lyfte att en svårighet är att företaget ”*måste betala skatt i Chile för konsultarvoden.*” Önskemål för framtida förhandlingar är ett bättre dubbelbeskattningsavtal.¹⁴⁵

Ett annat företag anser att det är viktigt att förbättra handelsreglerna för medicinsk teknik och medicinsk utrustning. Ett särskilt problem gäller källskatt/dubbelbeskattning. Företaget vill underlätta finansiering i Chile, och uttrycker att en önskan är att frihandelsavtalet kan ”*Facilitate the exchange of financing towards to the country, in terms of holding taxes and retentions.*”

Ytterligare ett företag nämner att en svårighet i handeln med Chile är källskatt och förklarar att ”*Chilean Government retain a substantial fee of a so called withholding tax to the equipment we rent to a Chilean customer. [...] if the recipient of the income is resident in a different jurisdiction [...] withholding tax sometimes applies to the equipment we rent from Sweden. This exercise obligate the Swedish company to increase the price up to 30% making the Swedish companies non-competitive against to Asian competitors.*”

Fairtrade har lämnat synpunkten att ”*Stora utländska företag har gjort stora investeringar i Chile, särskilt vid utvinning av mineraler och icke-förnybara energiresurser. De juridiska aspekterna som reglerar detta ställer inte tillräckliga krav i ett skatteperspektiv av dessa utländska investeringar, som skulle kunna gynna en bättre utveckling av de fattigare områdena i Chile.*”

¹⁴⁵ Kollegiet noterar att det redan finns ett dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Chile. Kollegiet har dock inte möjlighet att bedöma om avtalet är tillräckligt utifrån företagens behov.